

Gorka Espiau: "Ibarretxek subiranotasun eztabaida zabaldu du"

E u s k a l H e r r i k o A s t e k a r i a

ARGIA

Gay eta Lesbianen Mugimendua

AGERIKO BORROKA

Ricardo Ugarte:

"Garrantzitsua da obraren eta egilearen arteko oreka"

aekeguna
Santutxu 2002

urriak 27

**metroz metro,
beti euskaraz**

2002

198

Diseinua: antza S.A.L.

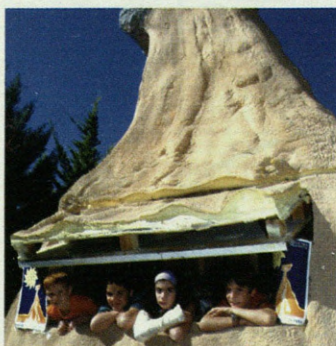
1.871. ZENBAKIA - 2002KO URRIAREN 13A

■ **Sindikatu**en bilkura Donostian kapitalismoaren kontra **14**

■ **Termino**en eskizan **18**

BLANCA ALDANONDO

■ **Nafarroa Oinez:** Argia ikastolaren emaria Erriberako basamortuan **20**

ALBERTO ELOSEGI

■ **Pablo Sastre:** "Errealitatean gauzak ez dira erabat tragikoak izaten" **41**

ORRIZ ORRI

Gora Pro Nobis. *Asisko Urmeneta* **4**
Oihartzunak **5**

POLITIKA

Euskal Politikaren Termometroa **6**
Elkarrizketa: Gorka Espiau.
Mikel Asurmendi **9**

MUNDUA

Kafeak gosea ematen du merkeegia denean.
Pello Zubiria **12**

EKONOMIA

Sindikatuen bilkura Donostian kapitalismoaren kontra. *Daniel Udaltz* **14**

EUSKARA

Terminoen eskizan. *Axun Agirre* **18**

GIZARTEA

Nafarroa Oinez: Argia ikastolaren emaria Erriberako basamortuan. *Xabier Telletxea* **20**
Homosexualitatea: Baldintzapeko askatasuna.
Onintza Irureta / Andrea Ruiz **26**
Elkarrizketa: Ricardo Ugarte.
Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre **32**

KULTURA

Euskal Kulturaren Ezpalak **38**
Josemari Jimeno Jurio: Bide orotako laguna
Patxi Larrion, Asisko Urmeneta **40**
Elkarrizketa: Pablo Sastre.
Nagore Irazustabarrena **41**
Orain dela 30 urte. *Pilar Iparragirre* **43**

ASTIA HARTUTA

Argitalpenak **46**
Agenda **49**
Bizia **50**
Ihesi **51**
Denbora-pasak **55**

IRITZIAK

Politika: *Rikardo Ortega* **8**
Azkena: *Bernardo Atxaga* **58**

Eusko Jaurlaritzako Kultura Sailak
diruz lagundutako aldizkaria

Gipuzkoako Foru Aldundia

Kultura, Euskara, Gazteria eta
Kirol Departamentua

Angitarapeu honen edizioak lagunizaila:

kutxa
zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

Jabetza: KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Lehendakaria: Joxe Mari Irazusta.
 Zuzendaria: Xabier Letona.
 Zuzendaritzaren Albokoa: Pello Zubiria.
 Idazkaritza Teknikoa: Ixabel Bereziartua.
 Produkzioa: Berdaitz Goia.
 Erredakzioa: Mikel Asurmendi, Katixa Garate, Nagore Irazustabarrena, Onintza Irureta, Izaskun Jauregi.
 Sustapena: Kike Amonarriz.
 Argitalpenak: Bego Zuza.
 Harpidetzak: Edurne Urruzmendi.
 Bezeroen harrera: Olatz Korta.
 Publizitatea: Iñigo Txintxurreta, Aloña Soraluze.
 Administrazioa: Marijo Aiertza, Mari Karmen Loiarte.
 Argazkiak: Alberto Elozegi.

HELBIDEAK

GIPUZKOA: Industrialdea, 15. 20160 Lasarte-Oria. Tel.: 943 37 15 45. Faxak: 943 37 34 03 (erredakzioa)/943 36 10 48 (komertziala).
 IPARRALDEA: Xalbardin baita. 64122 Urruña. Tel.: 559 47 60 00. Faxe: 559 47 60 01.
 NAFARROA: Gazteluko Plaza 44, 3.eskuina. 31001 Iruñea. Tel.: 948 22 22 85.
 POSTA ELEKTRONIKOA:
 Erredakzioa: kazeta@argia.com
 Komertziala: komertzial@argia.com
 INTERNETEN:
 www.argia.com
 LEGE GORDAILUA: NA 80-1963.
 ISSN: 0213-909X.
 BATZORDE PAREKIDEA: 72562 E.

INPRIMATEGIA: Antza, S.A.L.
 INFORMATIKA: A.S.P. Koop. Elk.

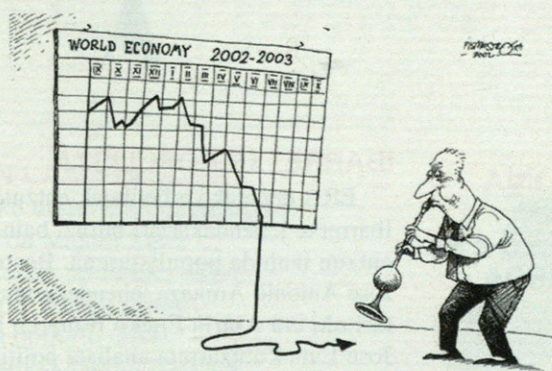
Urtebeteko harpidetza:

Hego Euskal Herria104 euro
 Ipar Euskal Herrian126 euro
 Espainia104 euro
 Beste atzerriak133 euro
 Airez208 euro

KOMUNIKAZIO BIZIAGOA, S.A.L.
 Ametzagaina Taldeko partaidea da

■ Petar Pismestrovic, Austriako "Kleine Zeitung" egunkarian

- Kartelean: Munduko ekonomia 2002-2003.

■ Touka, Irango "Nowrooz Daily" egunkarian.

- Irandar kazetaritza.

Hiruko Txikian

JUPP HEINCKES

Luxuzko Alemaniako alemaniarra Bilbon. Athleticentzat. Bere hitzetan noski. Entrenatzaile arduradunak, bere taldearen plakia jokariengan eta bereziki zuzendaritzarengan lerratu du, bere eragina taldearen arrakastari soilik legokioketena balitz bezala. Taldeak irabaztean bera izar. Galtzean berriz, taldeak merezi ez duen ondasuna. Ejertzitoetako soldaduak bailiren, jokalariek hautatu ez duten agintaria onartu behar izaten dute nahi edo ez. Guxitan lortzen du entrenatzaileak liderra izatea, arrakastaren oinarria den lidergotza eskuratzea. Jokalariekiko haremanak zuzendaritzak doan emandako hierarkian gauzatuta, nekez bereganatzen

du entrenatzaileak jokalarien konfidantza, talde lana egituratzeko ezinbestekoa duen hori. Ezagutu nuen nik bat, "zuek etxeko partidak irabazi eta kanpokoak nire gain" esan ziguna. Etxeko denak irabazi genituen bitartean, kanpokoetan bakar bat eta hiru berdinketa. Etxekoetan bildu txaloak eta gainsariak ez zituen taldearentzat utzi, kanpoko porrotak bai. Halere demokratizatzen zuen bere burua. Izarren kontratua duen Heinckesek, jokalariek gazteei bereziki egotzi die taldearen orain arteko frakasoa, itsasontzi zulatua onartu eta bere sosak lehorrean, eskifaia abandonatu duen kapitain koldar miserablearen antzera ●

◆ JOXE MARI OSTOLAZA

T E R M O

TXANPONA

WOLKSWAGEN
ETA NAFARROA

Kapitalismo gordina ez da iraganeko kontua, gaur egun ere bizirik dirau nahiz eta neoliberalismo hitzaz mozturrotuta egon. Kapitalismoak etekin handiena lortzen duen lekuan soilik inbertitzen du, bost axola zaizkio langileak eta haien eskubideak. Horretarako langileak kaleratu behar badira, kaleratu egingo ditu. Planta bat itxi behar bada, itxi egingo du. Ekoizpena beste lurralde batera edo beste zonalde batera aldatu behar bada, kostuak baxuagoak direlako, aldatu egingo da. Hori da Nafarroako Wolkswagenen gertatzen ari dena, baita Kataluniako Seat Ibizan ere, azken honetan Bartzelonako sekzioa Eslovakiara eraman nahi dute. Nafarroan ekoizpena murrizteko eta 500 langile kale gorrian uzteko asmoa dute; ondorioz, enpresa honen horniketan lan egiten duten beste zenbait enpresetan ere beste hainbeste gertatzea ekarriko luke. Nafarroako ekonomia hein handi batean automobil industriaren mende dagoez, erabaki horrek ondorio latzak izango ditu. Dena den, erantzukizuna ez da multinazional alemanarena soilik, Nafarroako Gobernuarena ere bada, bere ekonomia dibertsifikatu beharrean multinazionalen menpe jartzen jardun du-eta luzaroan. Eta azken horiek, Nafarroako Gobernuaren eskutik dirutza izugarriak jasotzen dituzten horiek, euren etekin eta galearen arabera hartzen dituzte erabakiak. Eta horrela doakio nafar ekonomiari.

◆ DANIEL UDALAITZ

IBARRETXE POPULISTA

ERA denetako adjetiboak entzuten ari dira Ibarretxe lehendakariari buruz, baina gutxitan entzun izan da populistarena. Besteak beste, Jose Antonio Ardanza lehendakariaren aholkulari ohi eta Ajuria Eneko Itunaren bultzagile Jose Luis Zubizarreta analista politikoak egin dio populista izatearen akusazioa, "El Diario Vasco"n hilaren 6an idatzitako artikuluan.

SERBIA ETA EUSKAL HERRIA,
IBARRETXE ETA MILOSEVIC

IBARRETXE lehendakariak bere proposmena mahaigaineratu duenetik behin baino gehiagotan ateratzen ari da Balkanetako erreferentzia. Jose Maria Aznar Espainiako Gobernuko buruak berak ere egin du halakorik EAEko PPren X. Kongresuan, EAJk demokrazia trizionatu duela eta Balkanetarantz abiatzen ari dela salatzean. German Yankee-k zuzentzen duen "Epoca" astekaria zuzenagoa da eta Slobodan Milosevic eta Ibarretxe lehendakaria parekatzen ditu azken honen proposamena orrialde batean azaltzeko egindako erreportajearen sarreran: "Serbia Handiaren proiektu etnikoa zuen Slobodan Milosevic-en erorketa-

ARGAZKI PRESS

ren ondoren, EAJren proiektu sabinianoa da Europar geratzen den azken proiektu totalitario esanguratsua".

TORTURA SALAKETA GEHIAGO

GUARDIA Zibilak Gipuzkoan eta Bizkaian egindako operazioan atxilotutako Oihane Bakedano, Aizeti Fernandez, Rafael Berasategi, Aritz Lasa, Jokin Errasti eta Oihana Lizasok Guardia Zibilaren esku egondako egunetan jasandako torturak eta tratu txarrak salatu dituzte. Bañera izeneko tortura, gorputz osoan emandako kolpeak eta mehatxuak salatu dituzte.

JAURLARITZAREN KRISIAK

EZ dirudi Izquierda Unidak Ezker Batuarekiko erakutsi duen distantziak Jaurlaritzan era-

Ibarretxe saluda a los penevistas congregados con motivo del Alderdi Eguna.

PNV: El último
totalitarismo

En su discurso secesionista ante el Parlamento vasco, Ibarretxe situó la pertenencia a la nueva na-

¿Cómo una ideología tan desfasada que está detrás de los campos de concentración, puede acudir hoy al debate

■ "Epoca" aldizkariaren titulua: "EAJ, azken totalitarismoa".

B A H E A

- Rodrigo Rato, Espainiako Gobernuako lehendakari ordeak "El Mundo"n: "Ibarretxek azaldu beharko duena da ea nork ordainduko dituen pentsioak Atxikimendu Libreko Estatuan".
- Xabier Arzalluzek "Deia"n: "Zenbaitzuk ikaratu egiten dira banderarena moduko gertakizunekin. Badira beldur ekonomikoa azaleratzen dutenak, Vizcaino jaunak industria gizonen aurrean egiten duen bezala, edo autonomien suspentsioak aipatzen dituztenak. Horixe da, hain zuzen, nahi dutena, gu ikaratzea. Euskal herritar bakoitzak jakin beharra du: ikaratzen

SANZEN LASAITASUNA

Nafarroako egoeraren eztabaidan argi ikusi da Miguel Sanz lehendakariak jarduteko duen lasaitasuna. Azken urtean oposizioa gogortu duen PSNrengandik beldur handirik ezin duela izan ikusi da, gai esanguratsuenetakotan berdintsu jokatzeko ari direlako, esate batera terrorismoaren aurkako politikak deitutakoak eta euskararen eremukoak. Batasunak bi alderdi horien proposamenetan ez parte hartzeak ere PSNren egoera larriagotzen du, kutsu sozialeko bere proposamen guztiak UPNk atzera botatzen dituelako. Bitartean, Sanzek eskuinerantz jarraitzen du lasai, Volkswagen eta inmigrazioari buruz esandakoak horren lekuko esanguratsuenak.

gin handirik izango duenik. Ikusi behar, dena den, iragandako arazoan zirrikituak agerian uzten baititu denborak. Orain, esate baterako, ezagutzen ari da EAtik EAJri Ibarretxeren proposamen dela eta egin zaion presioa. Presio gogorrena, hala ere, Eusko Legebiltzarrak uztailaren 12ko diktamena egiterakoan egin zuen. Irailaren 27ko proposamenak uztailaren 12an iragarritakoa asetu ezean, Jaurilaritza uzteko mehatxua ere egin zion EAK EAJri.

19AN HIRU MANIFESTAZIO

DONOSTIAN, Ermuko Foroak eta Aski da! plataformek deitu dute manifestazioa, "euskal nazionalismoak eragindako bazterketaren" aurka. Baionan eskubide zibilen alde eta Bilbo-ko manifestazio erraldoian erabilitako "Gora

Euskal Herria" lelopean deitu dute zenbait herritarrek. Iruñean ere, Batasunaren ilegalizazioaren aurka deitu du herritar talde batek "Nafarroa askatasunen alde" lelopean. Bestalde, Ruben Nieto, Paul Asensio eta Jabier Balanzategi espertxeratuak izan dira, Batasunaren aurkako manifestazioak antolatzearen akusaziopean.

INTERNETEKO ".ES" DOMEINUAREN AHULDADEA

INTERNETEKO mundu zabalaren berri ematen duen "@-Euskadi" buletinak jakinarazi duenez, espainiar izaera adierazten duen ".es" domeinua oso gautxi erabiltzen da, 37.000 besterik ez dira sarean. Arrazoia, antza, domeinu hori espainiarregia egiten dela.

■ Manuel Montero, EHUKo errektorea.

IZPIAK

Manuel Montero EHUKo errektorearen ustez, euskararen garapena EHUn babestu nahi bada, ezinbestekoa da ahalik eta azkarren EAE mailako unibertsitate lege bat egitea.

"El Punt" egunkari katalanak, Madrilgo banderarenari erantzunez, hileroko lehen ostiraletan Kataluniako senyera jarriko du lehen orrialdean. Egunaren hautaketa dela eta, "El Punt"ekoek punta atera nahi izan diote askok nabarmendu dutenari: frankismoan zehar "primer viernes"ean haurrak konfesatu eta komulgatu arazten zituztela.

Carlos Iturgaiz EAEko PPko lehendakaria izendatu dute berriz joan den asteburuan iragandako EAEko PPko X. kongresuan.

Gemma Zabaleta eta Denis Itsaso PSE-EEko Euskal Sozialismo Berriko korronteko kideek, *Con mano izquierda (Una nueva política frente al colapso vasco)* liburua aurkeztu berri dute, Alberdania argitaletxearen eskutik.

Felipe Gonzalez Kongresuko eserlekua utzi nahian eiz dabil aspaldian. Zenbait prentsa zurrumurruren arabera, urriaren 28a baliatu dezake horretarako, PSOEren 1982ko garaipen historiakoaren 20. urteurrena.

bagara galduko dugu, eusten badiogu irabazi".

- Fernando Savaterrek "El Diario Vascon": "Donostiako Jaialdiak zinema konprometitua du gustoko eta, nola ez, horren erakusgarri da bere ibilbidea. Baina ez du gustoko konprometitzea, hori ez: gauza bat da Jessica Langeren heroitasuna eta beste bat giro txarra sortzea".
- Mario Onaindia, Arabako PSE-EEko lehendakaria: "Gehien sufritzen dutenek muturrekoenekin hitz egiten hastean bakarrik egon ahal izango da irtenbideren bat, hori pentsatzen jarraitzen dut".

Kurtso politiko berriari begirako erronkak

Joa den irailean Ezker Batuaren Presidentziak onartutako txosten politikoak, Batasunaren ilegalizazioak markatutako kurtso politiko berriari begira, hiru lan ildo nagusi aztertzen zituen: Bakegintza, normalizazio politikoa eta euskal ezkeraren eraikuntza, hain zuzen. Batasunaren ilegalizazioa, askatasun eta eskubide demokratikoen aurkako eraso orokorrago baten barruan kokatzen dugu, eta beroni aurre egiteko beste indar politiko, sindikal eta sozial batzuekiko akordioak bilatzeari beharrezkoa deritzogu. Hasteko, hor daude Jaurilaritziatik jarritako Garzonen aurkako prebrikazio-salaketa eta Alderdien Legearen aurkako konstituzio kontraktasun errekurtsioa, legebiltzarrean ilegalizatuak eta ilegalizatuak errekurtsioa aurkeztearen kontra batera bozkatzen ikusi ahal izan ondoren. Hori ikuskizun deigarria eta esanguratsua, benetan.

Bakegintzari lotutako gaiak zerrendatzerakoan, berriro ere, honako hauek aipatu behar: biktimak eta mehatxatuekiko elkartasuna; preso- en hurbilketa (seme kutun izendatzearekin zer ikusirik ez duena, zeren gauza bat da gizaki guztien eskubideak defenditzea eta oso bestelakoa giza eskubideak sistematikoki urratzen dituen erakunde bateko kide izateagatik norbait omendu); giza eskubideen edozein urraketaren aurkako jarrera; ez-biolentzia eta elkarbizketaren gunea zabaltzea...

NORMALIZAZIO politikoari buruz Estatutuaren garapen osoa exijitzen dugu eta "sine die" blokeatzearen kontra gizartearen mobilizazioa eta parte hartzea nahitanahiezkia ikusten dugu. Baina Estatutua betetzeaz gain, uste dugu iritsi dela garaia gure herriaren etorkizunaz beldurrik gabe eztabaidatzen hasteko. Marko berri baten alde gaude, euskal gizarte gehiengoak erabakitzen duenaren araberrako markoaren alde, hain justu. Gure proposamena: Atxikimendu libreko federalismoa. Horixe baita bazterketarik gabeko elkarbizitza bermatzeko aukerarik egokiena, zeren eta bai konstituzionalista fundamentalisten gaurko markoaren aldeko jarrera itxia eta bai independentismoa, euskal gizartearen nazio sentimen pluralarekin bateraezinak baitira. Gainera, esan behar da gure proposamenak aurrera egin ahala, anbiguotasunean mugitzen diren indar politikoak, adierazpen generikoen

gainetik, beren etorkizuneko ereduak zehaztera eta agertzerak behartzen dituela. Ildo honetatik, gure iritziz, irailearen 27ko politika orokorreko osoko bilkuran Lehendakariak atxikimendu librean oinarritutako itun berri baterako azaldutako ekimena ezker federalistaren arrakasta historikoa da, guk historikoki defenditu izan dugunarekin bat datorrelako, poz haundiz ikusi ahal izan dugunez.

RUBEN PLAZA

Ricardo Ortega
IU-EBko Gipuzkoako
Presidentziako kidea

"Irailearen 27ko politika orokorreko osoko bilkuran Lehendakariak atxikimendu librean oinarritutako itun berri baterako azaldutako ekimena ezker federalistaren arrakasta historikoa da"

AZTER dezagun orain proposamenaren aurrean izandako erreakzioak. Aurrenekoa, ETArena. ETAK hitzez hitz egiten duenean egiten dakiena baino ez du egin oraingoan ere: mehatxatu. PPren eta PSOEn egoitzak eta ekimenak helburutzat jo ditu, eta Ertzantzari buruz hausnartzen ari dela dio. Inor ezin da honetaz harritu, orain arteko ekintzak kontutan hartzen baditugu. Baina, hala ere, berriro ere, kointzidentzia estrategiko xeble bat agerian gelditzen da: PPK eta PSOEk prozesua bertan behera uztea exijitzen dute ETArekin mehatxua dela eta, terrorismoaren aurkako borroka lehentasuna izan behar duela gogoratuz. Guk, ordea, ez dugu ikusten beraiek beren ohizko jardura politikoa gelditu dutenik: Estatutuko arrekontuetan, langile eta langabetuentzako eraso berriak prestatzen, edota bere hauteskunde kanpaina antolatzen, adibidez. Baina Euskadin ETAr agenda politikoa markatzen utzi behar omen diogu.

Batasunaren aldetik gogor egin zaio proposamenari, baina edukiak

kritikatu beharrean, bideragarritasun eza egotziz. Otegiren iritziz, ez dago subiranotasunerantz aurrera egiterik legedia erresetatuz. Badirudi elkarbizketak eta negoziatioak ez dutela ezertarako ere balio. Euskal gizartearen borondatearen zilegitasun demokratikoak ere ez. Legediak aurreikusten duen bidetik abiatuta estatus berria lortzea zaila da, duda egiterik ez dago; baina legediari ez ikusiarena egiteak gauzak erraztuko al lituzke?

Lor dezagun euskal gizarte gehiengo nabarmen batek babesa emateko moduko proiektu bat eta bere alde borroka dezagun eta ikus dezagun noraino iritsi gaitezkeen. Eta exijitu edo eska diezaiogun ETAr armak utz ditzala prozesuan denok parte hartzerik izan dezagun ●

G O R K A E S P I A U

Ibarretxeren proposamena ezagutu ostean eta Elkarriren Bake Konferentziaren nondik norakoak aurkezteko hilabete bat falta denean hurbildu gara mugimendu honetako Gorka Espiau kidearengana. Eremu politikoa tanta gazi-gozoz zipriztinduta agertu digu.

“IBARRETXEK SUBIRANOTASUNAREN EZTABAIDA ZABALDU DU”

Ekainean “Proiektu guztiak, ideiak guztiak eta pertsona guztiak” lemapeko manifestazioa antolatu zenuten Bilbon. Uda ostean, Batasunaren ilegalizazio prozesua bideratua, bi manifestazio eredu lehian daudela dirudi. Horrela al da?

Badago lehia hori, bai. Ekaineko manifestazioaz oso balorazio ona egin genuen, jendea Batasunaren legez kanporatzearen aurka agertu zelako eta bide bateratu bat planteatu zelako: giza eskubideetan ondo oinarritutako bidea. Manifestazioaren eredu anitza eta sendoa izan zen, eskubide guztiak kontuan hartu zituen, baita etorkizunerako ate bat irekia utzi ere.

Uda ostean, Batasuna legez kanporatzeko prozedurak areago zakartu du egoera politikoa. Egoera honen aurrean, ezker abertzaleak zilegitasun osoa berreskuratu du manifestazio eredu planteatzeko. Hala

□ “Euskal gizarteak egoera berriari erantzun sendo bat eman diezaioke manifestazioen bidez”

ere, gure ereduaren arabera manifestazioak gauzatzeko aukerak ikusten ditugu, ate hori irekita dago. Noski, ilegalizazio posibleak irekitako zauriak bizirik dauden bitartean eta ETak bere estrategian jarraitzen duen bitartean, kontzienteak gara oso zaila dela guk ireki dugun ate horretatik bide bat urratzea, sakon urratzea behintzat.

■ Manifestazio bi ereduetan zenbait sektorek parte hartu ohi dute. Bi ereduak urrun al daude elkarrengandik?

Bai. Manifestazio ereduak oso ezberdinak dira, eta jendeak bere hausnarketa egin

behar du horri buruz. Uneon, ordea, ezker abertzalea da ilegalizazioaren egoera gehien nozitzen ari dena, eta haiek dioten bezala, hau ez doa haien aurka soilik, haratago doa, gizartearen sektore gehiagoetara irits daiteke, baina erantzun hori gauzatzeko ezker abertzalearen -edo Batasunaren, kasurako- jarra berebizikoa da. Guk, gure aldetik, “Proiektu guztiak, ideiak guztiak eta pertsona guztiak” lemapeko manifestazio anitz eta bateratu bat egiteko egoera aztertzen ari gara, abagune horren zain gaude.

■ Egingarria al da?

Bai, baina funtsezkoa da ezker abertzalearen jarrera argitzea.

■ Aski da! mugimenduak “Derrigorrezko nazionalismoaren aurka” lemapeko manifestazio bat antolatu du urriaren 19an. Nola ikusten duzu gizarte sektore hori?

Euskal gizartearen gehiengoak ez du sektore honen aldarrikapenekin bat egiten. Hala ere, ezin dugu sektore honek aldarrikatzen duen guztia errefusatu. Sektore horren atzean badago egia ereduaren parte bat ere, eta

■ “Batasuna legez kanporatzeko prozedurak areago zakartu du egoera. Ezker abertzaleak zilegitasun osoa berreskuratu du manifestazio eredu planteatzeko”.

■ Irlandako eredua

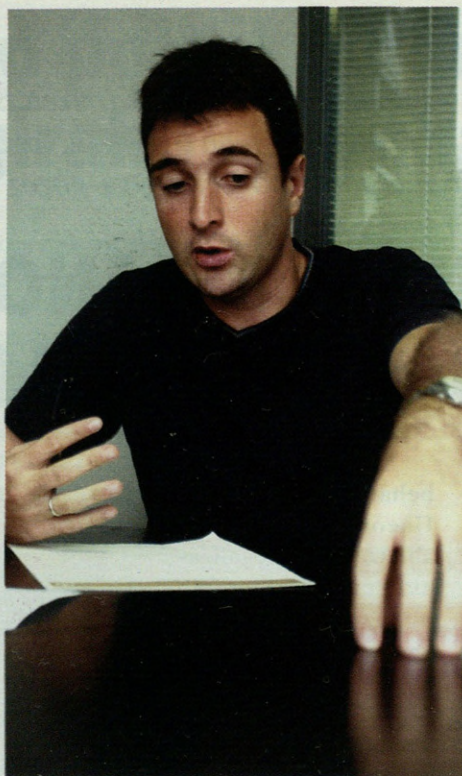
"Identitate sentimenduak ezberdintzen gaitu"

Paddy Woodwort kazetari irlandarrak dioenez "Downing Streeteko adierazpenak zabaldu zuen bake bidea Irlandan, baina Mayor Orejak edo Aznarrek diote ez dela hemen aplikagarria. Londresek Ipar Irlandan ez bezala, beraiek Euskal Herrian interes ideologiko eta estrategikoak dituztelako".

Orokorrean ados naiz, baina ezberdintasun bat dago: identitate sentimendua deitzen duguna. Britainia Handiko Gobernuak ez du Ipar Irlandarekiko identitate sentimenduzko loturarik, aldiz, Espainiako Gobernuak eta espainiar gizarteak badauka oso sentimendu identitarioa Euskal Herriarekiko.

Aznar eta Mayor Orejak elementu estrategikoak, politikoak edo ekonomikoak dituztela diote, baina, nire ustez, elementu sendoena identitatezko sentimendua da. Espainiako Gobernuak ezin du ulertu Espainia Euskal Herririk gabe, eta gizarte espainiarrak ere ez. Hori datu funtsezkoa da. Horrek zaila egiten du hemen Ipar Irlandako bezalako prozesu bat irekitzea.

Guk badugu hango prozesutik zer ikasia, baina ez modu mimetikoaz. Downing Streeteko adierazpena ezin da honera aldatu besterik gabe, prozesua bai, ordea. Prozesu hura, funtsean, adierazpen baten bidez hasi zen, adierazpenak bide bat ireki zuen. Hemen ere, Espainiako eta Gasteizko gobernuak, adibidez, adierazpen komun bat egin lezakete, egin beharko lukete. IRAk Downing Streeteko adierazpena ez zuela onartzen esan zuen, alabaina prozesu bat irekitzeko zirrikitua ikusi zuen. Orduan, nahiz eta Espainiako eta Gasteizko gobernuen ereduak zeharo ezberdinak izan gatazkari aurre egiteko orduan, adierazpen bateratu bat sinatzeak bidea asko erraztuko luke ●

■ "Munduan ez dago egitura erabatekorik, dauden ereduak egokituak dira, eta guk ere, gaurko egoerari eredu egokitu bat aurkitu behar diogu".

egiaren zati hori zein den ezagutu behar dugu. Gatazkak oraingo espiralean segitzen badu, sektore horien manifestatzeko eredu indartuz joango da. Hainbat zinegotzi sozialista eta popularrek bizi duten egoeraz jabetuko bagina -bere familien eta inguruko egoera barne-, bada, hobekia go ulertuko genuke sentsibilitate horiek adierazten dutena. Beren jarrerak entzun eta ulertu behar dira, baita onartu ere. Beste gauza bat da planteatzen dituzten argudio politikoak, hori besterik da.

■ **Elkarrik ba al du talde horrekin harremanik?**

Komunikazio bide bat badugu, baina oso ahula da. Gure asmoak elkar trukatu ditugu nolabait, baina ez gara elkarrikizte guneta gauzatzera iritsi.

■ **Sektore hori bil liteke "Proiektu, ideia eta pertsonak guztiak" lemapeko manifestazio batean?**

Mundu sozialistaren barruan hainbat sektore dago Batasunaren ilegalizazioaren aurka, batzuek publikoki adierazi dute eta beste batzuek pribatuan. Sektore hauek prozesuaren aurka eta lema honen pean manifestatu litezke, baina manifestazioa-

ren planteamenduaren arabera, noski.

■ **Beste gaietara paseaz, Elkarrin espero al zenuten Ibarretxe lehendakariak aurkeztu duen proposamena?**

Guk proposamen garrantzitsu bat aurkeztuko zuela espero genuen, ekainean egin zuen hausnarketatik abiatuak nolahalako asmo bat antzematen genuen Gobernuan. Ez genekien zehatz-mehatz nolakoa izango zen, baina guretzat ez da gauza berri bat izan.

■ **Alderdiak ezustean harrapatu al ditu?**

Alderdi guztiek bazekiten Ibarretxek proposamen inportante bat egingo zuela. Espainiako Gobernuaren eta ETAren estrategiek harrapatua izaki, Ibarretxeren Gobernuak erantzun sendo bat eman behar zuen bere estrategia markatu aldeara. Haatik, ez dut uste ezain alderdik hain proposamen konkretua eta espezifikoak espero zuenik.

■ **"Izan" izeneko zuen txostenarekin parekotasunik al dauka?**

Bai, baina ez. Ibarretxek gatazka eta egoera politikotik ateratzeko bide bat planteatu du, bide hori urratzeko ideia eta eduki batzuk plazaratu ditu. "Izan" proposamena, berez, akordio bat zen, abiatzeko oinarritzko planteamendu bat. Bi proposamenetako ideiak osagarriak dira, baina hau prozedura bat da eta "Izan" akordio esparru bat.

■ **Subiranotasun kontzeptua berri bat eraiki beharraz hitz egiten da. Ibarretxek "atxikimendu librean" oinarritutako ituna proposatu du. Zein aukera ikusten diozu proposamenari?**

Subiranotasunaren eztabaida plazaratzea oso inportantea da. Hasteko, Ibarre-

■ Bake Konferentzia

“Ezinezkoa izango zaigu Konferentziaren hasierako helburu guztiak lortzea”

Bake Konferentziaren amaiera atzeratuz joan da. Bere emaitzak aurki aukeztuko dituzue jendear-tean. Egingo al diguzu balorazio labur bat bien bitartean?

Balorazioa bi maila ezberdinetan egin daiteke. Maila sozialean balorazioa oso positiboa da, Elkarrik egundo burutu duen esperientzia garrantzitsua izan da, gizartetik jaso dugun babesa izugarria izaki. AEBetan Bake Konferentzia aurkeztu genuenean, hangoen ustez, inportanteena ez zen alderdiekiko landutako harremana, gizartearengandik jaso dugun babesa baizik. Hain herri txiki batean 50.000 lagun baino gehiagok gure adierazpena sinatzea eta 6 euro ematea ekimen itzela da. Maila politikoan, berriz, gestio guztiak ixteko oraindik hilabete bat geratzen bazaigu ere, errealistak izanda, ezinezkoa izango zaigu konferentziaren hasieran jarri genituen helburu guztiak lortzea. Hala ere, lortu dena azpi-

marratu behar da: alderdien arteko komunikazio lerro bat garatzea oso egoera latza eta ezkorretan.

■ Konferentzian zehar metodologia azpimarratu duzue.

Konferentziak utzi duen esperientzia inportanteenetako bat erabilitako metodologia izan da. Eskuarki, proiektu hauek sozialak edo politikoak izaten dira, oso zaila da hau bezalako proiektu bat, soziala eta politikoa, batera garatzea. Alderdien arteko komunikazioa gauzatzeko Camp Daviseko Akordioan erabilitako metodologia erabili dugu. Hau da, solaskideak ez dira beren alderdiaren bozeramaile gisa aritu, komunikazio bidea errazteko gisa baizik. Adostasun une batera iristean, lortutakoa alderdiaren kargudun batekin batera bermatzen zen. Mariano Ferrer, Juan Pablo Fusi eta Jose Manuel Sinde izan dira lan hau bideratu dutenak. Alderdiak bildu ez diren arren, komunikazio bide bat ireki da, oso metodologia interesgarria eta baliagarria landu dugu etorkizunean gatazka egoera gainditzeko ●

txek subiranotasunaren eztabaida zabal-tzea lortu du. Espainiako hainbat sektorek horri buruz hitz egiterik ez dagoela diote. Lehendakariak argudio ahul hori esanarazi die, zeren eta eztabaida izan badago, ezta-baida hau aspalditik dago eta orain Eusko Jaurilaritzak bide eman dio. Subiranotasu-naz ezin dela hitz egin argu-diatzea ez da berez manten-tzen. Eusko Jaurilaritzak ez du akordio zehatz bat lehenes-ten, herri honen ezaugarrieta-ra egokitu behar den akordio baten beharra lortzea du hel-buru. Izan ere, soberaniaz hitz egiten denean oso eskema itxietan mugitzen gara: estatu-nazioa, autonomia, federakuntza, koofederakuntza... Ordea, munduan ez dago egitura aratzik edo erabatekorik, dau-

den ereduak egokituak dira, eta guk ere, herri bezala, gaurko egoerari eredu egokitu bat aurkitu behar diogu. Horregatik, Iba-rretxeren proposamena oso interesgarria eta konkretua da.

■ Bidea lantze horretan non aurkitu-ko ditu eragozpen handienak?

□ **“Ibarretxeren proposamenak hiru arazo ditu: ETaren estrategia, Batasunaren ilegali-zazioa eta prozesuaren amaiera argitzea”**

Hiru eragozpen nagusi ditu. Lehena, ETaren estrategia. Su-eten egoera batean proposamenak beste neurri bat hartuko luke. Bigarrena, Batasunaren legez kanpo-ratzea. Badago erantzun gabeko galdera

bat: Batasunak aukera izango al du dato-zen hauteskundeetan aurkezteko? Bidea horren arabera urratuko da neurri handi batean, Batasunak bidean parte hartzeko inflexio puntu bat izango da. Batasuna bidetik kanpo geratzen bada, ez badu proposamenaren garapenean parte hartzen, prozesua hanka motz gera-tuko da. Hirugarren era-gozena bidearen amaiera argitzea da. Prozesu honen irtenbidea gizarteari egin beharreko galdeketa datza. Ez badago aukera

juridikorik prozesu hau bukatzeko, eragoz-pen handi bat izango du. Hori gainditzen bada gizartearen iritzia ezagutuko da eta prozesua arrakastatsua izan daiteke ●

◆ MIKEL ASURMENDI

Bizkaiko Foru Aldundia
Gure @rtean
euskaraz!

Bizkaiko Foru Aldundia
Kultura Salla

Diputación Foral de Bizkaia
Departamento de Cultura

K A F E A

Milioika familia daude hondoa jota munduan zehar haiek produzitzen duten kafeak urteotan eragindako galerengatik. Prezioek hondoa jo dutelako. Intermon-Oxfam erakundeak Kafea Erreskatatzeko Plana jarri nahi du martxan.

KAFEAK GOSEA EMATEN DU MERKEEGIA DENEAN

■ Kafearen hainbat irudi: bere arbolan gerezi itxuran, Hirugarren Munduko haur eta helduen bizitzan, eta lpar-Mendebalde aberatseko biztanleon kikaretan.

Goizean hartu duzun (edo bazkalondoa eskatuko duzun) kafe kikarakada hori Euskal Herrian 0,8 edo 1,2 euro kostatu zaizu. Baina katilutxo barruan goilarearekin azukreaki eragitzen zenion bitartean, ez zaizu burutik pasa ere egin ordaindu duzunaren %2 baino askoz gehiago ez diotela pagatu kafe aleak produzitu dituen laborariari. Akeitaren prezioa jakinda gainera, agian pentsatuko zenuen hori lantzen duen nekazariak gariari edo artoari baino etekin handiago aterako ziola. Baina oker zeunden: kafegilerik gehienak kostatu zaienaren azpitik ari dira saltzen beren uzta azken urteotan, eta gosetea nagusitu da labore hori nagusi bihurtu den lurralde aberatsetan.

DUELA 100 URTE BAINO OKE-RRAGO. Humanitarioak ez dira panorama hain beltz margotzen duten erakunde bakarrak, Kafearen Nazioarteko Erakundeak ere konfirmatzen ditu datuak. Azken 30 urteotako preziorik baxuenak ordaintzen dira kafe aleagatik beren sorterrian, eta lehengai nagusi gehienak 1980ko prezioen ia erdiraino jaitsi badira, kafea %70an merkatu da: prezio errealetan kalkulatu... duela 100 urte baino merkeago saltzen dute laborariek!

Baina prezioen apaltze hori merkaturatze katearen alde batean bakarrik gertatu da. Izan ere 1990an kafe salmentak munduan 30.000 milioi dolar mugiarazten bazituen, gaur 70.000 milioitik gora iritsi dira salmentak.

Kafea erein eta biltzen duten herrialdeetan ordea, duela hamar urte 10-12.000 milioi geratzen ziren bezala, gaur 5.500 milioi baino ez zaie iristen eskuetara.

Libra bat mendebaldean batez beste 3,60 dolarretan saltzen da eta horietatik nekazariarentzako 24 zentabo baizik ez dira. %1.500eko marjen gordina ematen du horrek. Ondorioz, %17tik %25erainoko etekinetan ari dira lanean munduko kafearen erdia kontrolatzen duten bost enpresa erraldoiak: Sara Lee, Kraft, Procter & Gamble, Nestlé eta Tchibo.

Egoera honek ez du berez hobera egingo, azken urteotan kafearen merkaturan aldaketa estrukturalak gertatu direlako. Merkatu hauek arautzeko neurriak

bertan behera utzi ziren 1989an, haste-ko. Horrekin batera, Munduko Bankuak eta Nazioarteko Moneta Funtsak bultzata, herrialde berriak murgildu ziren kafearen produkzioan. Brasilen asko zabaldu dira urteotan zuhaixka honi eskainitako lurak, eta Vietnam bezalako herrialdeak ere azaldu dira konpetentzian.

Gainera, enpresa handiek gero eta teknologia aurreratuagoak erabiltzen dituztenez, kalitate eskasagoko aleak erabiliz antzeko produktuak lortzen dituzte, nahasketa berri eta errazagoen mirariz.

KRISIA 125 MILIOI PERTSO-NARENTZAT. Krisirik sakonenean murgildu dira herrialde horiek orenen buru. Denen artean, kontsumitzen dena

□ Hondoa jota dago kafea: prezio erreale-tan kalkulatuta, duela 100 urte baino merkeago saltzen dute alea nekazariak

baino %8 gehiago ekoizten dute kafea lantzetik bizi diren 25 milioi laborari horiek, eta dagoeneko munduko stocka iritsi da urte oso bateko produzioaren %40 adinakoa izatera. Prezioek behera egin ahala, kostatu zaiena baino merkeago saltzen dituzte beren uztak nekazari horiek. Eta konpainia handiek lehen adinako kalitatea ez baina prezioa eskatzen dietelarik, orain artean urtero hiru alditan biltzen zuten garaua orain behin bakarrik jasotzen dute, on eta txar, pasatu, heldu eta berde, denak nahastuta. Eta horretarako, lehen baino askoz eskulan gutxiago behar dute.

Horrelako egoeraren ondorioak ezin bromakoak izan. Ez bakarrik zuzenean labore honi lotutakoak, herrialde osoen jarduera harrapatzen du hondamendiak. Mendebaldeko arima zintzo asko hunkitzen dituen kanpo zorra baino okerragoa da prezioen hondoratzeak herri askori eragindako kaltea. Kasu bakar bat aipatzeagatik: Etiopiari aurten 58 milioi dolar barkatuko zaizkio, baina kafearen prezioengatik 110 milioi galduko ditu.

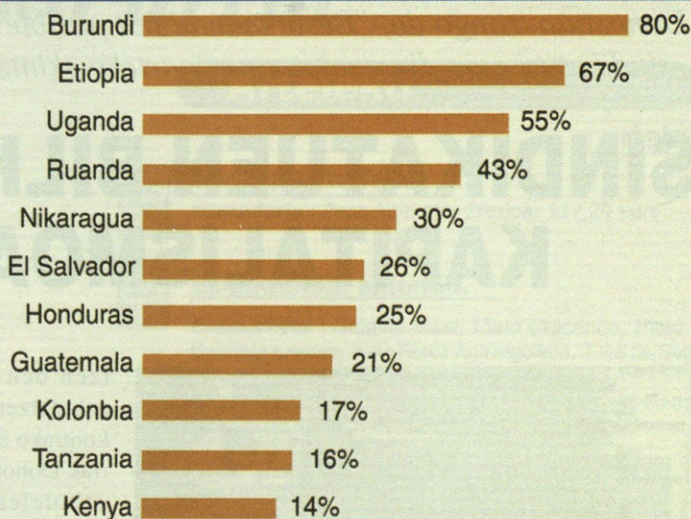
Zuzenena ukituak, noski, nekazariak dira. Laborari askok beste produktuak lantzerako jo dute, eta Hego Amerikan bidenabar, kafea utzita iritsi dira koka produkzioa asko eta asko. Emigrazioa da beste ihesbidea; Estatu Batuetako mugetan urtero hiltzen

diren ilegalek asko Mexikoko kafe-gileak dira. Hirira edo ahal den lekura, baina ihes. Suizidioen albisteak iritsi zaizkie erakunde humanitarioei munduko alderdi askotatik. Enpleguak ere urritu dira: Guatemalan, iaz 500.000 jornalari enplegatu ziren lekuan 250.000 kontratatu dira aurten. Langa-bezia da horietan eguneroko... gosea.

Gosea pasatzen edo situazio horretara makurtzeko puntuan 125 milioi pertsona ikusten ditu Oxfam-Intermonek. Azken bi urteotan nabarmen hondoratu baita beren bizi kalitatea, prezioen atzetik. Haurren eskolaratzea etenda, osasun zainketarako dirurik ez da gehiago.

SOROSPEN PLANA. Kafea Erreskatatzeko Sorospen Plana jarri nahi du martxan Ignasi Carreras buru duen GKE horrek. Indarra duen herrialde guztietan hedatu du, eta bere atal

KAFE ESPORTAZIOAN DEPENDENTZIA GEHIEN DUTEN EKOIZLEAK

1998ko esportazioak ehunekotan

deigarrietako bat - "Justiziazko Merkataritza Ibilaldia" izena duen trailerraheldu den udaberrian iritsiko da Hego Euskal Herriko lau hiriburueta.

Plan hau 18 herrialdetan ari da bultzatzen erakunde hori. "Merkatuak denentzako funtziona dezala" aldarrikatzen du bere helburu nagusiak, eta nekazariak alea gaur ordaintzen zaienaren bi halako izatea lortu nahi du. Plan taktiko oso bat zehaztu du Oxfam-Intermonek, neurri oso zehatzekin, tartean soberakinetan dauden kalitate txarreko 15 milioi zaku kafe suntsitu eta landare berriak (are gutxiago fruitu ugari hibradoak) landatzeko laguntzak etetea. Asmo zehatz eta ausartak, 125 milioi jenderen bizia salbatzeko ●

◆ PELLO ZUBIRIA

<http://www.argia.com/nethurbil> helbidean, gai honi buruzko lotura gehiago aurkituko duzu.

¡ESTO NO HAY QUIEN SE LO TRAGUE!

Descubre por qué

■ "Hau irentsiko duenik ez dago!" dio Intermon-Oxfam erakundeak martxan jarri duen kanpainaren leloak.

LAB sindikatuak Nazioarteko Konferentzia Sindikala antolatu du urriaren 17 eta 18rako. Donostian izango da, "Beste mundu bat posible da" du lelo, eta mundu osoko 45 herritako 66 sindikaturi egin die gonbita, nazioarteko ekintza sindikal eraginkorragoa erdiesteko asmoz.

SINDIKATUEN BILKURA DONOSTIAN KAPITALISMOAREN KONTRA

■ 35 orduko lanastearen alde, hainbat euskal sindikatuk egindako manifestazioa irudian.

LAB sindikatu abertzaleak mundu guztiko sindikatuak gonbidatu ditu neoliberalismoaren kontrako Nazioarteko Konferentzia Sindikalera, hau da, oraingo kapitalismo basatia mozorrotzeko balia-

tzen den termino berriak ezkututzen duen egitatearen kontrako bilkurara. Ordezka-riak Donostiako Amara Plazahotelean elkartuko dira urriaren 17an eta 18an. Nazioarteko Konferentziak "Beste mundu bat posible da" du lelo, eta azken urte hauetan globalizazio kapitalistaren kontra izan diren mobilizazio sindikalak eta sozialak gogorarazten dizkigu, hala nola, Seattle, Praga, Genoa, Niza, Biarritz, Porto Alegre,artzelona eta Sevilla hirietan ezagutu ditugunak.

Gaur egun arte, sindikatu abertzaleak aktiboki hartu du parte globalizazio kapitalistaren kontrako mugimenduan. Alde horretatik, gainera, indartu egin du nazioarteko jarduna: foro guztietan erakutsi du bere burua, bereziki estaturik gabeko nazioei zegozkienetan, eta, oraingoan, bere gain beste ardura bat hartuz, Nazioarteko Konferentzia Sindikala antolatzeari ekin dio. Joan den uztailen iragarri eta komunikatu zuen konferentzia, Munduko Sindikatu Federazioko Europako sekzioak Estrasburgon egin zuen bilkuran, hain zuzen.

Besteak beste, ondoko herrialde haue-
tako sindikatuak eman dute konferentzia-
ra agertzeko hitza: Errusia, Hegoafrika,
Guyana, Peru, Kolonia, Japonia,
Kuwait, Sardinia, Libano, Jamaika,
India, Sahara, Angola eta Kuba. Euskal

Herriko sindikatuak dagokienez, ELA, EHNE eta ELB gonbidatu dituzte.

NAZIOARTEKO JARDUN SINDIKAL SOLIDARIOAREN BILA. Nazioarteko Konferentzia Sindikala sindikalismoaz libreki gogoeta egiteko gunea izatea nahi du LAB sindikatuak, eta, aurrera eginenez, analisisetan eta alternatibetan sakontzeko elkarbidea, modu horretan posible izan dadin nazioarteko gero eta ekintza sindikal efektiboagoa eta solidarioagoa. Bilkura hori antolatzeke garaian, sindikatu abertzaleko arduradunek oso gogoan izan dituzte globalizazio ekonomikoaren testuingurua eta kapitalismo basatiaren ebolutzioa, hots, gaur egun neoliberalismo ter-

□ Nazioarteko Konferentzia Sindikala sindikalismoaz libreki gogoeta egiteko gunea izatea nahi du LAB sindikatuak, eta, aurrera eginenez, analisisetan eta alternatibetan sakontzeko elkarbidea

minoarekin mozorrotu nahi den sistema. Azken batean, etengabe desoreka sozialen sortzaile ez ezik, txirotasunaren, esplotazioaren eta mendetasun ekonomikoaren iturburu den egungo kapitalismoa da elkarretaratzearen arrazoi nagusietako bat.

Gorabehera horri gagozkiola, aski da munduko egoerari erreparatzea: batetik, pobrezia eta eritasunen tasa izugarriak; bestetik, herrialde handieki-ko morrontza, batik bat Estatu Batueki-

2002ko urria

KOLDO MITXELENA Kulturunea

Erakusketak

17
tik

Archivo Pons

Erakusketa Aretoa

urrian
zehar

Ivan Zulueta, Imagen Enigma

Ganbara:

Erakusketa

Areto Nagusia:

Bideo emanaldiak

Hitzaldiak

Luis Cernudaren mendeurrena

koordinatzailea : Gabriel Insausti

Lekua : Areto Nagusia (KM)

8

Francisco Brines (poeta) "Relectura de Cernuda"

19:00

Mahai ingurua:

Alvaro Bermejo (idazlea)

20:15

Jaume Farrés (poeta)

Jorge G. Aranguren (poeta eta nobelagilea)

9

Philip Silver (Filologia Hispanikoan katedraduna-Columbiako Unibertsitatea) "Cernuda en el canon del siglo XX"

19:00

Mahai ingurua:

Ibon Zubiaur (Filologia Hispanikoan doktorea-Tübingen Unibertsitatea)

20:15

Jordi Doce (poeta eta itzultzailea)

-Letras Libres aldizkarirako zuzendariordea)

Gabriel Insausti (poeta eta itzultzailea)

-Nafarroako Unibertsitatea)

10

Gabriel Insausti (poeta eta itzultzailea-Nafarroako Unibertsitatea) "La formación de un escritor"

19:00

Mahai ingurua

Felipe Juaristi (poeta, gidoigile eta nobelagilea)

20:15

Pello Otxoteko (poeta eta itzultzailea)

Mentxu Gutierrez (idazle, poeta eta itzultzailea)

Ondarea

15 16
tik

Symposiuma: Grabatua mundu digitalean:
Esperientziak eta proiektuak
zabalkuntza aurrean

Antolatzailea : Zumalakarregi Museoa
(Gipuzkoako Foru Aldundia)

Tokia : Areto Nagusia (KM)

Arteleku

arteleku

25
era arte

Serigrafia tailerra

zuzendaria : Pepe Albacete. Prezioa: 117,20 euro.

27
era arte

Ez gugandik aldendu.

Erakusketa : Octavio Blasi, Iñaki Gracenea, Iñaki Imaz, Gabriela Kraviez, Juan Pérez Agirregoikoa, Tulio de Sagastizabal

Koordinazioa : RMS La Asociación

Laguntzaileak : Conde Duque Kultur Gunea, Madrilgo Udaletxea, Vegap, Fundación Arte y Derecho.

7
era arte

Nazioarteko Ontologia V. Kongresua

"Homologia genetikoa eta giza berezitasuna: auziaren egoera"

Antolatzaileak : EHU eta Bartzelonako Unibertsitate Autonomiko Filosofia Departamentuak, Gipuzkoako Foru Aldundia (Arteleku).

Tokiak : Arteleku, Chillida-Leku.

30 31
tik

Taller AVID. Perfeccionamiento.

Koordinazioa : Gabriela Corbella.

Prezioa : 30 euro

Taldeak 5 pertsona

Gazteria

Gaztemaniak:

11 13
tik

Elektronikaldia 2002

12 13
tik

Gaztemaniak Azoka

Tokia : Kursaal Aretoan

31
osteguna

Kontzertua :

State of Bengal + Thivery Corporation DJ

Tokia : Gazteszena - Egia

Prezioa : 6 euro

21:00

Euskara

urrian
zehar

"Euskaraz Kirolari"

Kirol munduan euskararen sentsibilizazioa lantzeko Gipuzkoako Foru Aldundiaren programa.

Gipuzkoako kirol federazioetan eta klubetan euskararen erabilera sustatzeko jarduerak.

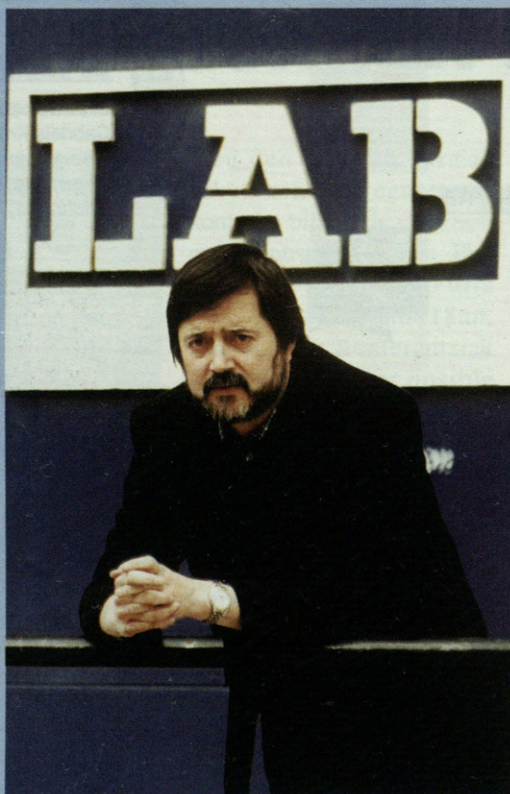
Iraupena : 2002ko urria - 2003ko ekaina

■ Klase sindikatua, soziopolitikoa, internazionalista eta hazten ari dena

LAB sindikatu abertzaleak, Sindikatuen Nazioarteko Konferentzia honen antolatzaileak, honela definitzen du bere burua: "Klase sindikatua, soziopolitikoa eta internazionalista". Bestalde, erakunde horren afiliazioari buruzko datuek garbi erakusten dute etengabe hazten ari den sindikatua dela. Horiexek dira, bada, sindikatu abertzalearen ezaugarriak, eta antolatu duten konferentzian ere definizio edo izan horrek eskakizun dituen gaiak landuko dituzte. Globalizazioa eta globalizazioaren ondorioak gehiago sozialean edo langile klasean da zehazki gaitetako bat, eta aukera horrek berak LABek klaseko sindikalismoa jomuga duela adierazten du. Era berean, herrien burujabetza Europako Batasunean eta herrien eta gizartearen Europa gaiek ezaugarritzen dute sindikatu horren izate soziopolitikoa eta internazionalista. Esanaz gainera, azpimarratzekoa denez gero, seinala dezagun sindikatu abertzaleak egunez egun presentzia eta parte-hartze handiagoa daukala munduko hainbat eratako foroetan, baita planeta osoan egiten diren globalizazio kapitalistaren kontrako mobilizazioetan ere.

Estrategia nazionalari dago-kionez, berriz, LAB sindikatua ELA sindikatu abertzale nagusia-rekin batera aritu izan da ekintza sindikalean: elkarren arteko hainbat adierazpen eta ekintzetan gauzatu da batera aritze hori, eta, inoiz edo behin, maila sozial edo politikoagoko ekintza baterakoak ere sortu dira bi sindikatuen arteko jardunetik. Egia da, bestalde, baterako jardun horretan krisiak ere izan dituztela eta memento hau ez dela beren harremanen gailurra. Hala eta guztiz, ELA da LABek Nazioarteko Konferentzia Sindikalera gonbidatu dituen sindikatuetakoa bat.

■ Rafa Diez, LABeko idazkari orokorra.

Afiliazioari gagozkiola, erruz hazi zaio LAB sindikatuari kide kopurua; batik bat azken bi urte hauetan. Duela bi urte, 2000ren amaieran, 28.629 lagun zeuden LABen afiliatuen zerrendan; urtebeteren buruan, 2001aren hondarrean, 31.052 pertsona. Hau da, urtebetea bakarrik 2.368 lagun gehiago bildu zitzaizkion sindikatuari. Gainera, beste irabazi nabarmen bat ere izan zuen sindikatu abertzaleak: lehenbiziko aldiz, Iparraldeko lagunak afiliatu zitzaizkion (190 pertsona guztira). Azkenik, ondoko datu hau ere agerian uzteko modukoa da: afiliatu berrietan, gazteak eta emakumeak dira gehienak.

Esan dezagun, bestalde, lurralde guztietan izan zuela hazkundera 2001. urtean. Gipuzkoan irabazi zuen afiliatu gehien (+840), gero, ondoz ondo, Bizkaian (+777), Nafarroan (+281), Araban (+280) eta Iparraldean (+190). Urte horren bukaeran, 3.499 afiliatu zeuzkan Araban, 11.534 Bizkaian, 11.144 Gipuzkoan, 190 Iparraldean eta 4.685 Nafarroan. Sektoreka, berriz, hauxe da sailkapena handitik txikira: 9.788 metalean, 4.740 merkataritzan eta ostalaritzan, 3.173 irakaskuntzan, 2.876 administrazio publikoan, 2.832 erretiratu eta autonomoetan, 2.044 kimikan eta energian, 1.635 osasunaren arloan, 1.541 eraikuntzan, 1.069 garraioan eta abar.

Erreferentzia bat ematearren, ELA Euskal Herriko sindikatu abertzale nagusiaren datuak jarriko ditugu orain. Iazko urtearen amaieran, 96.945 afiliatu zeuzkan sindikatu horrek; aurrekoan baino %6,44 gehiago, eta hazkunde bera espero du, halaber, aurtengo urtean. Bestalde, ELAko afiliatu berrietan ere, 30 urtez beherako gazteak eta emakumeak dira gailen. Lurraldeka, berriz, honela banatzen dira ELAren afiliatuak: 11.582 Araban, 44.834 Bizkaian, 31.558 Gipuzkoan eta 8.701 Nafarroan ●

koa. Gogoratze aldera, hona hemen errealitate horren gaineko hainbat datu: planetako aberatsenen %20k kontsumitzen dute produzitzen denaren %80 inguru; hortaz, ia %14 bakarrik kontsumitzen du gainerako %80ak. NBE erakundearen arabera, 1.300 milioi pertsona bizi dira herrialde pobreenetan, eguneko euro bat soilik izanik.

Testuinguru horretan, Nazioarteko

Konferentzia Sindikala antolatzeko ardu hartu dutenak oso jabe dira nazioarteko mugimendu sindikal tradizionala, hain burokratizatu eta ofizialista izanik, indarra eta sinesgarritasuna galtzen ari dela. Alabaina, uste dute existitzen dela sindikalismo alternatiboa, egungo globalizazio prozesuari aurre egiteko gai dena. Horregatik, sindikatuen arteko kolaborazioa suspertu nahi dute, eta, era berean,

horrelako erakundeen nazioarteko elkar-lana bultzatu, munduko herriak beregain eta kooperatzaile izateko bidean jar daitezten.

Konferentziako arduradunek konpromiso zehatzetara iristeko dinamika sortu nahi dute; bestela esan, globalizazioari buruzko hitz, adierazpen eta diskurtsoetatik ekintza zehatzetara pasatu nahi dute. LAB sindikatuak presazko

irizten dio herrien nortasuna oinperatzen ari diren globalizazioari eta inperialismoari aurre egiteko ekintza sindikalak bateratzeari, eta, aldi berean, ezinbesteko jotzen du gehiengo sozialaren interesen kontra Europan garaitzen ari diren politika neoliberalak arbuia-tzea.

KONFERENTZIAKO PROGRAMA. Nahiz eta konferentzia bi egunetako bakarrak izan, programa betea osatu

izango dituzte aztergai. Saio horretan, Mexikoko Unibertsitate Autonomoko Han Dieterich katedratikoak azalduko du bere iritzia krisi ekonomiko neoliberalaz eta haren ondorioez. Goizak aurrera egin ahala, inperialismoari buruz ari-tuko dira, eta, gai horrekin batera, herrien nortasunaz, hegemonia ekonomikoaz, botere politikoaz eta burujabetasunaz. Arratsaldean, lehenbizi Argentinako krisia izango dute solasgai. Gero, iraultza bolivarianoa, Kubako

sarrera egin eta gero, EHuko irakaslea izateaz gainera, eurodiputatu abertzalea den Koldo Gorostiagak aurkeztuko du Europa eratzekeo prozesuari buruzko ponentzia. Arratsaldean, herrien autode-terminazioa eta Europa soziala izango dituzte mintzagai. Saio horren barruan, Euskal Herriko, Quebeceko eta antzeko errealitateak aztertuko dituzte. Berebat, Europako sindikatueta hainbat ordezkariak gai horri buruzko mahai-inguru batean hartuko dute parte; besteak beste,

INIGO AZKONA

■ Globalizazioaren aurkako gailur ugaritan parte hartu du LAB sindikatuak: Seatlen eta Bartzelonan esaterako.

dute antolatzaileek. Sindikatuen bilkura bi ponentzia handi izango ditu ardatz: globalizazioaren ezaugarrien gainekoa da bata eta gizartearen eta herrien Europari buruzkoa bestea. Lehenbiziko egunean, Rafa Diez LABeko idazkari nagusiak estreinatuko du ekitaldia, kargudun horrexek egingo baitu hasierako hitzaldia. Ondoren, oraingo globalizazioaren ezaugarriak

blokeoa eta Saharako egoera aztertuko dituzte, eta, horretan, Vía Campesina nazioarteko federazio sindikaleko ordezkariak eta beste herrialde batzuetako sindikatueta hartuko dute parte.

Bigarren egunean, hau da, azken egunean, gizartearen eta herrien Europa gaiak hartuko du gaina. Txomin Lorca LABeko ekintza sindikaleko idazkariak

Grezia, Eskozia, Portugal, Italia, Korsika eta Kanarietako sindikalistek azalduko dute beren iritzia.

Egun bakoitzaren amaieran, baterako adierazpen bat onartuko dute nazioarteko konferentziako sindikatuak. Gerora, Donostiara azaltzerik izan ez duten sindikatuak, nahi izatera, posible izango dute adierazpen biak bere egitea ●

◆ DANIEL UDALAITZ

www.kaixo.com

"Especialitateko hizkerak eta terminologia" jardunaldiak izan ziren Leioan irailaren 16tik 18ra Euskal Herriko Unibertsitatearen Euskara Institutuak antolatutako Bertan aipatutako gai andana aurkituko duzue ondorengo lerroetan.

TERMINOEN PESKIZAN

Terminologiarekin nahiz hizkera berezituarekin zerikusia duten gai ugari jorratu ziren Leioan burututako jardunaldiotan. Lehenengo egunean Bartzelonako Pompeu Fabra Unibertsitateko M. Teresa Cabré eta Mercè Lorente IULA -Institut Universitari de Lingüística Aplicada- hizkuntzalaritza aplikatuko unibertsitate-institutuko kideak mintzatu ziren lehenik, bata

bada, landu egin behar dela eta hori ahalik eta hobekien egin behar dela esan zuen; izan ere, jakintza sor edo ekoitz daiteke edo kanpotik eskuratu behar da -eta ondorioz, baita terminoak edota esanahi berezitudun unitateak ere. Ildo horretatik, berez sorturiko terminologia eta terminologia planifikatua edo landua bereizi zituen. Halaber, erabiltzaileek kudeaturiko terminologiaren normalizazioa eta erabileraren

ondorioz kudeaturiko normalizazioa bereizi zituen; izan ere, erabiltzaileak kudeatzaile direnean terminoa adostu egiten da, eta erabileraren ondorioz kudeaturikoan, berriz, erabileraren maiztasunak du garrantzia. Bestetik, industria-arloko normalizazioa aipatu zuen, industriak produktu jakin bat merkaturatzen duenean, terminoak erabiltzen baititu komunikazioa eraginkorra izan dadin. Horrela, bada, normalizazio bidean diren hizkuntzetarako terminologiak duen garrantzia izan zuen mintzagai, eta funtzio sinbolikoa eta

nologia-arloan aitzindari direnek sortzen dituzten terminoetarako, gure hizkuntzaren baliabideak erabiliz, baliokideak sortzeko izan dezakegun gaitasunaren arabera izango da hizkuntzaren osasuna. Beste hizkuntza batean sortu diren edo sortzen diren terminoak bere horretan mailegatzeak edo kalko hutsera jotzeak duen arriskua nabarmendu nahi izan zuen.

Bide horretatik abiatutik, bigarren egunean, Euskal Herriko terminologia-arloan egiten den lanaz mintzatu ziren Araceli Diaz de Lezana, Miel Loinaz eta Iñaki Ugarteburu, hain zuzen ere, lehenak EAEko terminologia eta normalizazioa izan zituen mintzagai eta Eusko Jaurlaritzaren Kultura Sailak Terminologia Batzordea eratzeke onartu berri duen dekretua izan zuen mintzagai, besteak beste; bigarrenak, berriz, Euskalterm eta terminologia datu-baseak izan zituen aztergai; eta, azkenik, hirugarrenak EHUKo Euskara Institutuaren beraren lanaz jardun zuen.

EUSKARA TEKNIKOAK. Hitzaldi nagusien ondoren, hainbat eta hainbat arlotako euskara teknikoei buruzko komunikazioen txanda iritsi zen. Hamabost txosten aurkeztu ziren guztira, eta batzuk oso arlo berezitu eta mugatueta-koak ziren, hala nola, hizkera sinbolikoen esparruan kokatuko genukeen ikur eta zeinu bidezko adierazpide matematikoen irakurbideei buruzkoa. Beste batzuk, ordea, orokorragoak izan ziren, arlo ugartarako balio dezaketenak. Horien artean, -tar, -ko eta -dun atzizkien erabileraz aurkeztu zirenak edo euskal hitzhurrenkeraz eta puntuazioaz zabaltzen diren ideien egokitasunaz aurkezturikoa aipa genitzake. Igone Zabalak aurkeztu zuen txosten hori Euskararen Erabileraren Berezituen Mintegiaren izenean, eta ondoren eztabaida bizia piztu zen. Zabalaren hitzetan "egungo euskal testuek

terminologiaz eta hizkuntza-normalizazioaz eta bestea, berriz, terminologia-lanerako metodologiaz. Bestalde, Bertha Gutiérrez Rodilla Salamancako Unibertsitateko irakasleak zientzia eta lexikografia izan zituen hizpide.

Cabrén esanetan, lan egiten den hizkuntzan sortzen da terminologia, eta ego kitu eta erabili egiten da. Hizkuntza jakin batean terminologiarik berez sortzen ez

praktiko-pragmatikoa nabarmendu zituen.

Bestalde, hizkuntza-normalizaziorako neologiak -hitz berriak sortzeak- duen garrantziaz ere mintzatu zen Cabré. Oso kontuan hartzekoa da terminologia tokian tokiko hizkuntzan sortu ahal izateak zerikusia duela teknologia aldetiko berrikuntzak ekoizteko gaitasunarekin. Baina, jakintza berezitua hizkuntza guztietan transmititu behar denez, zientzia- eta tek-

ARGAZKI PRESS

Euskara sailaren babeslea:

Hondarribiko herriak ere
Bai Euskarari

eraginkortasun falta nabaria dute" eta "testu hauek ez omen dute lortzen idazlearen komunikazio-helburuak betetzea". Era berean, esan zuen arazo horiek "konpontzeko formulek zerikusia dutela, bate-tik, perpausen eta izen-sintagmen osagaien antolakuntzarekin eta, bestetik, puntuazioaren erabilerarekin". Jardunaldietako partaideak horraino ados zirela esan badaiteke ere, osagaien antolakuntza eta puntuazioaren erabilera zehazterakoan adostasun txikiagoa nabari zen, eta iritzi-multzo garbiak sailkatzea erraza ez bada ere, nabari zitekeen batzuk XX. mendera arteko euskararen tradiziozko erabileren eta, hortaz, hitz-hurrenkera askeagoen zaleago direla, eta, aldiz, beste batzuek XX. mendean nagusitu den erabileraren aldekoago direla, alegia, Azkuek eta Altubek hedatutako prosa-eredua gogokoago dutela, hots, besteak beste, galdegia aditzaren aurretik soilik koka daitekeela dioena. Konparazio batera, txostenaren aurkezpenean Zabalak hizkera arrunteko adibideak nahiz teknikoak erabili zituen, eta, besteak beste, seme galduaren parabolaren hasiera tradizioan gutxienez bost modutara idatzi dela adierazi zuen: "gizon batek bi seme zituen" (Azkue eta Altuberen ereduaren arabera, SOV -subjektua, objektua eta aditza- hurrenkera neutroa); "bi seme zituen gizon batek" (hurrenkera markatua Azkue eta Altuberen arabera, subjektua aditzaren atzetik doalako, eta, hortaz, aditzaren aurreko elementua galdegia da); "gizon batek zituen bi seme" (Azkue eta Altuberen sisteman "gizon batek" soilik izan daiteke galdegai, baina tradizioan aditzaren atzetik ere galdegia edo predikazio-gunea agertzen dela frogatu du Bittor Hidalgok, eta, hortaz, hitz-hurrenkera era askean antolatuz informazioa antolatzeak aukera ugari dituela euskararak); "gizon batek bazituen bi seme" eta "gizon batek bi seme bazituen" adibideetan, berriz, hurrenkera aldatzeaz gain, aditza markaturik ageri da Hego Euskal Herriko euskaldunon ikuspegitik, Ipar Euskal Herrian oro har horrelakoak arruntagoak baitira.

Jardunaldietan, beraz, terminologia-ekin zerikusia duten gaiez gain izan ziren euskal sintaxiarekin zerikusia dutenak ere, terminologiaren eta balio berezitudun unitateen erabilera ez baita hizkera teknikoaren ezaugarri bakarra.

◆ AXUN AIERBE

Arturoren kaiera

EHE-REN EGITASMOAK

Euskal Herrian Euskaraz taldeak euskararen normalizazio osoa helburu izango duen hizkuntza politika berria aldarrikatu du. Hizkuntza eskubideak Euskal Herri osoan bermatzea eskatu du Iruñean egindako nazio batzarrean. Epe laburrean burutuko dituen egitasmoen berri eman zuen halaber. Justizia Administrazioan eta Osakidetzan euskarak pairatzen duen egoera salatzeko hainbat mobilizazio egingo ditu urrian eta azaroan. Abenduan euskararen ofizialtasuna aldarrikatzeko manifestazioa egingo du.

GETXOKO UDALA EUSKALDUNTZEN

2005ean heritarrek euskaraz artatzeko konpromisoa hartu du Getxoko Udalak. Hiru urtetan udaletxeko langileek euskara lanabes bihurtzea du helburu planak. Udalak adierazi duenez, 109 lanpostu dira herritarrekin harreman zuzena dutenak, %18. Kopuru hori euskalduntzeko ekintza ugari abiaraziko ditu, besteak beste, euskararen erabilera sustatzeko kanpainak eta langileentzako euskara ikastaroak.

HIZKUNTZ ESKAKIZUNA MERITU IZANGO DA EHU-N

Euskal Herriko Unibertsitateko gobernu taldeak LOU legea indarrean jartzea erabaki eta ondorioz, EHUKo irakasle elebidun posturako hizkuntz eskakizuna ez da beharrezkoa izango, meritua baizik. Juan Jose Larrea euskara errektoreordeak gobernu taldeak LOUrekin bat egiten ez duela adierazi du, baina legedia jarraitzea erabaki duela funtzionamendu arazoak saihesteko. Bestalde, Eusko Jaurlaritzak Euskal Unibertsitatearen Legearen zirriborroa aste gutxi barru, azaroan beranduenez, gertu izango dela jakinarazi du.

ALBERTO ELOSEGI

INTXIXU IKASTOLAREN 25. URTEURRENA

Bilboko San Inazio auzoko Intxixu ikastolak 25 urte beteko ditu urriaren 17an. 25 hurrekin hasi zuen ibilbidea eta egun 300 ikasle ditu. Azaroaren 9a bitarte ekitaldi ugari izango dira 25. urteurrena ospatzeko; Hortzmuga eta Deabru Beltzak antzerki taldeen emanaldiak eta euskal baserriaren inguruko hitzaldia esaterako.

Urrea

■ Lasarte-Oriako Udaleko Euskara Batzordeak euskara ikasle guztiak diruz lagunduko ditu. %40 edo %75eko laguntza jasotzeko hainbat baldintza bete beharko dituzte ikasleek: 16 urtetik gora izatea, ikasketa ofizialak eskaintzen dituen euskaltegian ikatea, %90eko asistentzia izatea...

■ "Goenkale" telesailaren web gune berria iragartzen duen gaztelania hutsezko prentsa oharra jaso dugu Pausokatik.

Edukia ere harrigarria da: "Os envío una nota de prensa con relación al nuevo website de la exitosa serie de televisión 'Goenkale' que se emite en ETB2".

Ikatz

NOTA: En caso de no recibir la totalidad de las hojas remitidas, rogamos nos lo comuniquen.

GAIA: NOTA DE PRESA

DESDE PASOKA OS ENVÍO UNA NOTA DE PRENSA CON RELACIÓN AL NUEVO WEBSITE DE LA ÉXITOSA SERIE DE TELEVISIÓN "GOENKALE" QUE SE EMITE EN ETB2.

Un saludo,

ARGIA IKASTOLAREN EMARIA

18 urte beteko ditu aurten Tuterako Argia ikastolak. Alegaltasun egoeran egon arren, euskara hutsezko hezkuntza jasotzeko zilegizko eskubidea aldarrikatzen dirau etengabe. Hori dela eta, euskal hizkuntzaren aldeko apustu honi eusten jarraitzeko, Nafarroa Oinez 2002 ospatuko da Tuteran herrian, urriaren 20an. 1995eko Nafarroa Oinezi esker altxatutako eraikuntza honen azpiegiturak hornitzeko ahalik eta diru gehien bildu dadin, gustu eta adin guztientzako egitarau zabal antolatu du ikastolak. Gutxienez 100.000 pertsona bilduko dituelako esperoan, inoiz baino partaidetza handiagoa eskatzen dute antolatzaileek. Izan ere, beharrezkoa baita Erriberan euskarak bizi duen krisiari aurre egin ahal izateko, euskaltzale guztiok bat egin eta ikastolak gizartean eta hezkuntza arloan merezi duen onarpena erakustea.

Testuak: Xabier Telletxea

■ Aurtengo Nafarroa Oinezeko logotipoan etengabeko mugimendua adierazten duen Castildetierra irudia agertzen dira.

Hogeita bi urte dira Nafarroako Ikastolen aldeko lehenengo Nafarroa Oinez jaialdia egin zela. Aurten, Tuterako Argia Ikastolaren txanda da. "Muga guztien gainetik" lemapean, hamazortzi urtez oztopo eta traba anitz pairatu dituen Erribera aldeko ikastola honek, euskararekiko begirunea erakutsiko digu datorren urriaren 20an. Halaber, traba eta oztopo guztien gainetik, bai ikastolak eta bai euskarak Erriberan euren lekua dutela aldarrikatuko du Argia Ikastolak.

Euskara helburu den egun honetarako ekitaldi anitz antolatu dituzte. Honela, sei gunez (Ikastola, Zubialde, Sagardotegia, Ingurugiroa, Gazteak, Txikiak) osaturiko zazpi kilometrotako ibilbideak, kontzer-

tu, antzerki emanaldi, bertso saio, dantza ikuskizun eta bestelako ekitaldiz beteriko egitaraua eskainiko du. Hau guztia aurrera ateratzen dadin, mila lagun inguru ariko dira lanean buru-belarri urriaren 20an. Izan ere, ikastolako ikasleen eta gurasoen, beste ikastola batzuen, hainbat elkar-teen eta bestelako lagun-elkarteen laguntzari esker burutuko baitira ekitaldiak. Goizeko hamarretan hasirik, inaugurazio ekitaldiari ekingo zaio Argia Ikastolan. Agintaritzako zenbait pertsonaien presentziarekin, ikastolako adin ezberdinetako ikasleek moztuko dute xingola, ibilbideari hasiera emateko. Honela, Argia Ikastolaren gunean bertan, Iruñeko dultzaineroak hasiko dira giroa epeltzen. Bertan izango dira baita ere, Huarteko

ERRIBERA KO BASAMORTUAN

BLANCA ALDANONDO

Erriberako eguzki horia eta Bardeetako

zanpantzarrek, Baztango dantzariak eta Nafarroako trikitilariak, besteak beste. Kontzertuei dagokienez, Anje Duhalderen, Chuchin Ibañezen eta Kepa Junkeraren musikaz goatzeko aukera izanen da.

Bigarren gunean, Zubialden, txalapartari, Iruñeko dantzari eta herri kirolez gain, Nekin, Selektak Kolektiboak, Buitraker eta THC taldeen kontzertuak izango dira entzungai. Giroari eusteko, Sagardotegia izeneko hirugarren gunean, dantzari eta trikitilariak alaituko dute eguna. Era berean, mila pertsonen bazkaria izanen dute bertan. Hala ere, gainerako gunetan ere izango da jateko parada, txosnak egongo baitira non-nahi.

Erriberan dagoen paisajearen edertasunaz probesturik, Ingurugiroa izena jarri

diote laugarren guneari, izan ere bertan baitira Ebro ibaiaren inguruan dauden naturguneak. Halaber, fauna eta landaredia altxor diren gune honetan, Jabier Muguruz eta Tximeleta taldearen kontzertuez goatzeko aukera izango da.

Azkenik, bosgarren eta seigarren gunek, gazte eta txikiei zuzendurikoak izanen dira, hurrenez hurren. Gazteen gunean, nola ez, kontzertuak nagusituko dira, hala nola, bertan izango dira Etzakit, Altxamendu, Zea Mays, Ekon, Triki ta Ke, Fragile, PiLT eta Berri Txarrak taldeak.

Inaugurazio ekitaldian parte harturiko pertsonaiek ibilaldiari eginiko biraren ostean, urte askotan Euskal Herriko Ikastolen Elkartearen presidentea izan den Antonio Camposi, Nafarroako Ikastolen Elkartearen presidentea izan den Aingeru Epalzari, eta ikastolaren sortzaile izaniko bost gurasoei egingo zaie omen. Eta azkenik, omenaldien ostean, lekukoa emango dio ikastolak datorren urtean Irunberrin ospatuko den Nafarroa Oinez 2003ri.

Egun handi honek bilduko duen jendetza dela medio, garraio publikoa erabiltzea gomendatzen dute antolatzaileek. Horrela, Euskal Herriko herri askotan autobus zerbitzu bereziak antolatzeaz gain, Tuteran bertatik ere autobus eta tren zerbitzu bereziak antolatu dituzte ikastolen aldeko egun honetarako. Era berean, Nafarroako hiri-burutik ere tren zerbitzu bereziak jarriko dituzte Tuterara bertaratzeke.

1995ean Tuteran ospatu zen Nafarroa Oinezeko datuetan oinarriturik, aurten ere 100.000 pertsona inguru espero dituzte. 95eko Nafarroa Oinez bultzada itzela izan zen Argia Ikastola sendotzeko eta LOGSEk zehazten dituen Haur Hezkuntza, Lehen Hezkuntza eta Bigarren Hezkuntza ezarri ahal izateko. Zazpi urte beranduago, zerbitzu hobekak eta anitzagoak eskaini nahian, une hartan jendeak izan zuen elkartasun bera lortzea espero du ikastolak, euren ametsa gauzatu dadin eta euskarak merezi duen oniritzia lor dezan.

Dena den, urtebete daramate prestatzen Nafarroa Oinez 2002. Hamar pertsonaz osaturi-

ko batzorde batek lanean jardun du urte osoan zehar egun handi honetako egitaraua prestatzen. Batzorde horretako kide bakoitzak, beste azpibatzerde batzuetako ordezkari da. Hala, egin behar guztiak behar diren moduan bete daitezkeen, jarduerak guztiak finkatzeaz eta segurtatzeaz arduratu da batzordea.

Urriaren 20ko antolakuntzaz gain, beste zenbait ekitaldi ere burutu dituzte dirua lortzeko. Esaterako, uztailaren 19an milaka lagun bildu zituen kontzertua egin zen Tuterako zezen plazan. Bertan izan ziren Nuria Fergo kantaria, Amparanoia taldea eta Alaitz eta Maider. Horretaz gain, Haur Kantari Txapelketa, 200 trikitilari bildu zituen trikitixa jaialdia, bertsolari txapelketako finalerdiak, musika kontzertuak eta bestelako ekitaldiak burutu dira. Orobat, Euskaltzaindiarekin bat, "Juda Al-Hevi" izenburuko liburuaren aurkezpena egingo da urriaren 18an. Ebreoz, euskaraz eta erdaraz argitaraturik, "Juda Al-Hevi" olerkari tuterarrari omenaldia egiten dio, bere olerkiak eta bere bizitzako zenbait pasarte irakurgai dituelarik. Aurkezpen ekitaldian, zenbait bilkura izanen dira.

EUSKALDUNEN SAREA HEDATU NAHIAN. Argia Ikastolaren azpiegiturak hornitzea izanen da aurtengo Nafarroa Oinez helburu eta ahalegina. Halaber, egitasmo honetan bilduriko dirua, gimnasioa, jolas lekuak, gelak, komunak eta bestelako egiturak eraikitzeke erabiliko da. Bestalde, euskarak Erribera aldean bizi duen kinka larria dela-eta, euskal hizkuntzarekiko begirunea bizkortzea eta zabal-

BLANCA ALDANONDO

Ikastolen aldeko festan entzungo den abesti-ko koruak Argia ikastolako ikasleek egin dituzte.

BLANCA ALDANONDO

■ Tuteran euskaraz irakasten duen eskualdeko zentro bakarra da Argia ikastola.

tzea lortu nahi da. Bai Erriberan eta bai Tuteran, euskararen garapena eskasa da bere esparru guztietan. Hau dela eta, jendeak euskararengan sinesten jarrai dezan, inoiz baino laguntza eta bultzada handiagoa behar du euskararen aldeko festak honek. Erronka honi arrakasta handiz erantzuteko asmoz, haur hezkuntzako lehenengo ziklo osoa ezartzea izan du helburu ikastolak. Izan ere, Nafarroako Erriberako herritarrei euren seme-alabek euskaraz ikasi ahal izateko duten legezko eskubidea bermatzea izan baitu xede beti Argiak.

WWW.NAFARROAOINEZ.NET.

Ekimenak ahal duen zabalkunde handiena lortu dezan, www.nafarroaoinez.net web gunea ere sortu dute. Bertan, ekimenari buruzko informazio zabalaz gain, Argia Ikastolari buruzko informazioa, argazkiak, Oinezen produktuak erosteko denda, jokoa, agenda eta albisteak eskaintzen dira, besteak beste. Era berean, ikastolaren hezkuntza proiektua sendotzeko dirua lortu asmoz, "Erlojua" izeneko kanpaina jarri zuen martxan web gunek, "Eros ezazu denbora euskaraz Erriberarako" lelopean. Atal honetan, Oinezeko logotipoa duen hondarrezko erlojua erosteko aukera eskaintzen da. Denboraren unitatea eta hondarraren sinbolismoa aitzakiatzat harturik, erosketa solidarioa egitera animatzen du web gunek.

HIZKUNTZA ETA KULTURA ANIZTASUNA HIZPIDE.

Etengabeko mugimendua eta bilakaera adierazten duen Erriberako eguzki horia eta Bardeetako Castildetierra irudia dira aurtengo Nafarroa Oinezaren logotipoa osatzen duten elementuak. "Muga guztien gainetik" lelopean, Argia Ikastolak hamazortzi urte hauetan zehar igaro dituen hamaika zailtasunen gainetik euskarak bizirik dirauela adierazi nahi

du Sandra Allo Perezek eginiko logotipoak.

Kantari dagokionez, hitzak Joxemiel Bidator idazle eta ikertzailearenak dira, eta musika Edor Zubeldia eta Javier Perez de Obanos bertako irakasleena. Kantan Karim Kerchit, Itziar Flores eta Paul Mahlerrek abesten dute eta koruak Argia Ikastolako haurrek egin dituzte. "Muga guztien gainetik, euskara" izenburuarekin, Tuterako jaiaren ideiak jasotzen ditu euskara, amazigh eta gaelikoa nahastuz; alabaina, hizkuntza eta kultura aniztasuna dira kantaren lelo nagusiak.

HAZIA EREITEN. 1984ko azaroaren 5ean sortu zen Argia Ikastola Erriberan bizi diren herritarrei euskara hutsezko hezkuntza jasotzeko zilegizko eskubidea eskaintzeko xedearekin. Bost ikaslerekin, guraso talde baten ekimenez

BLANCA ALDANONDO

■ 95eko Nafarroa Oinez bultzada handia izan zen Argia ikastola sendotzeko eta Haur Hezkuntza, Lehen Hezkuntza eta Bigarren Hezkuntza ezarri ahal izateko.

sortu zen ikastola. Hala, zazpi ikaslerekin amaitu zen 84/85 ikasturtea. Aitzitik, Griseras auzoko El Ferial kalean hasi zen 85/86 ikasturtea. Bertan paraturiko eraikin txiki batean egon zen ikastola 1990 urtera arte. Instalazioen leku faltak eraginik, azpiegitura hobez osaturiko beste ikastetxe batzuetara eramaten zituzten gurasoek euren seme-alabak. Hala, antzina behitegi bat izaniko Albea izeneko leku batean hasi zen 90/91 ikasturtea. Aipaturiko lokalak 1995 arte iraun zuen zabalik, 100 ikaslerekin gutxi gora behera. Arazo ekonomiko larriak jasan arren, ikastetxe duin bat sortu asmoz 7.800m²-ko lursail bat erosi zuen ikastolak. Hala, ber, kalitatezko hezkuntza proiektua eskaintzea eta Administrazioak legeztatu ahal izateko arautegia beteko zuen zen-

troa sortzea izan ziren garai hartako aurreikuspenak.

Arazo ekonomikoei konponbidea eman nahian, Nafarroako Ikastolen Elkar-teak Nafarroa Oinez antolakuntza esleitu zuen, eta horri esker egun Fontellasen kokatzen den Argia Ikastola sortu zen.

IKASTOLA LEGERIATIK AT.

Gaurdaino, Erriberako hiriburuan euskaraz irakasten duen eskualdeko zentro bakarra da Argia Ikastola. 250 ikasle eta 20 irakasle-ozaturik, Erriberako gizarteari euskararekiko errespetua eta estimua helarazten jarraitzen du. Hala ere, Nafarroako Administrazioaren hizkuntza politika batek eremu ez euskaldunean kokatzen du ikastola, hots, alegaltasun egoera batean. Nafarroako Gobernuak Euskararen Legeari buruz egiten duen irakurketan oinarrituta, eremu erdaldunean ikastolarik ezin dela eraiki dio. Beraz, Argia Ikastola ez da legezkoa, baina ezta legez kanpokoa ere. Egoera larria bada ere, euren eskubideak defendatuz negoziatzen jarraitzea da egun ikastolaren asmoa.

EUSKARA ARRISKUAN ETA AEK EUSKARA SUSPERTZEN.

1970ean sortu zen Tuteran lehen euskaltegia. 1982an euskara irakasteko lokalik gabe geratu ostean, AEK Arrigarai euskaltegia sortu zen 1983an. Berau da ikastolaz gain, euskara ikasteko zerbitzua eskaintzen duen egoitza bakarra. Azken boladan Erriberako euskarak jasaten duen krisia dela medio, matrikulak beherantz egin dute. Izan ere, orain arte oposaketak prestatzen zituen jendeak euskara ikasteko iniziatiba hartzen bazuen ere, orain oposaketetan euskara jakitea ezinbestekoa ez denez, jendeak euskara ikasteari utzi dio hein handi batean. Zorionez, oraindik bada norberaren kabuz euskara ikasteko izena ematen duenik ●

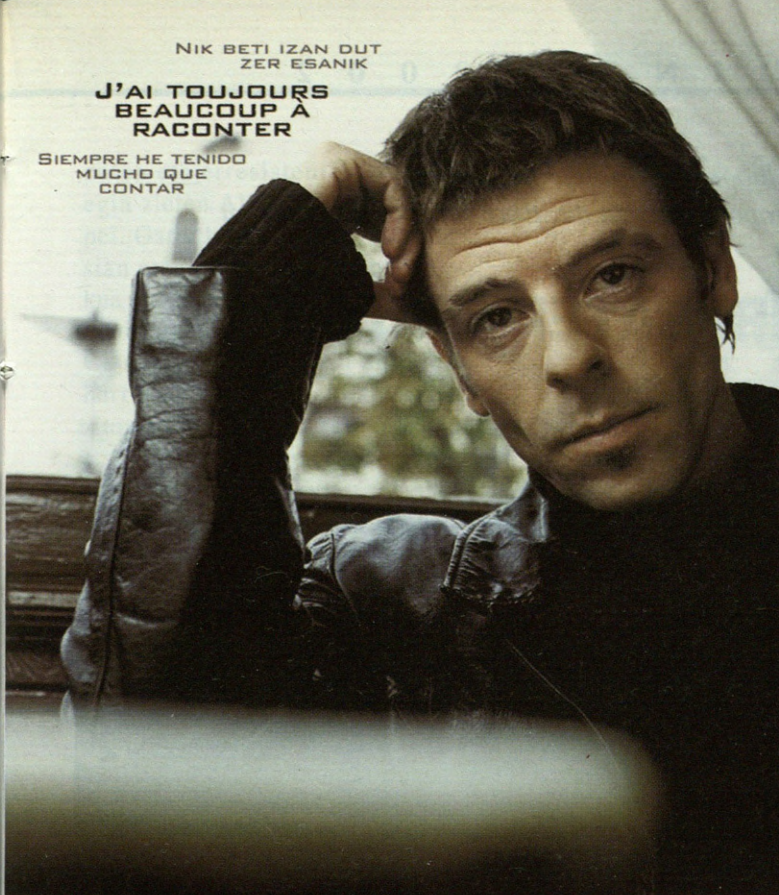
BLANCA ALDANONDO

■ Argia ikastolaren azpiegiturak hornitzea da aurtengo Nafarroa Oinezaren helburua.

NIK BETI IZAN DUT
ZER ESANIK

J'AI TOUJOURS
BEAUCOUP A
RACONTER

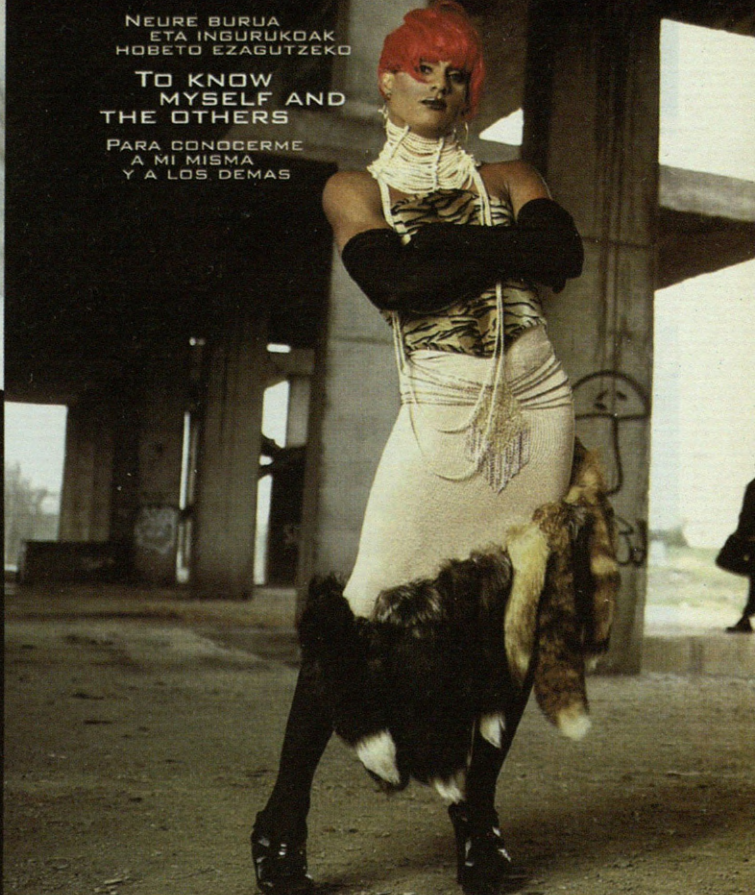
SIEMPRE HE TENIDO
MUCHO QUE
CONTAR

NEURE BURUA
ETA INGURUKOAK
HOBETO EZAGUTZEKO

TO KNOW
MYSELF AND
THE OTHERS

PARA CONOCERME
A MI MISMA
Y A LOS DEMAS

HITZ EGINEZ,
NIRE BIZITZA
MARGOTUKO DIZUT

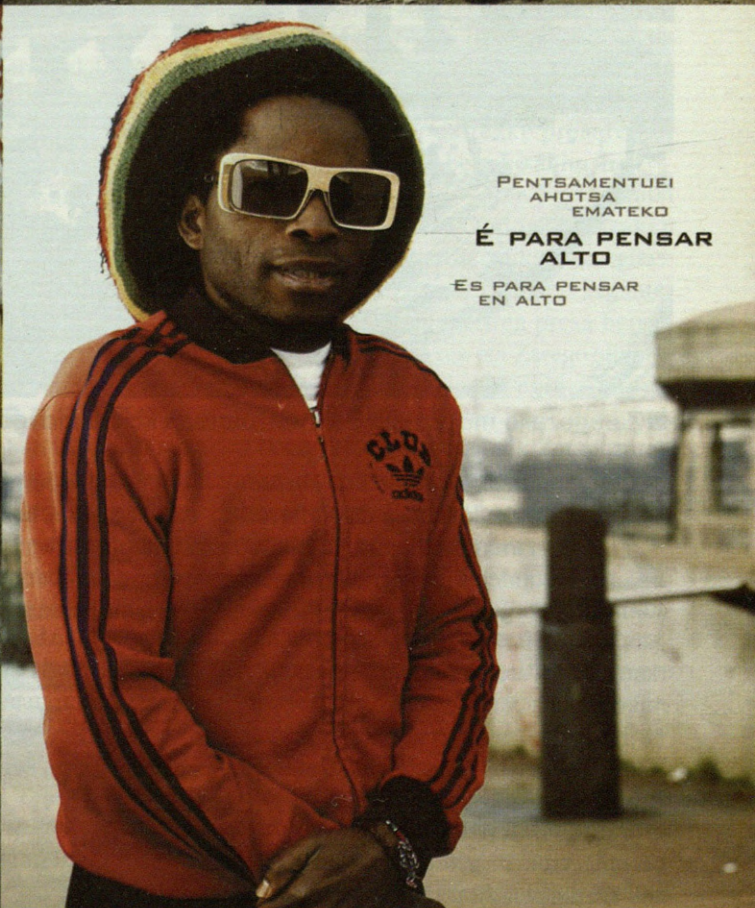
HABLANDO
PUEDO PINTARTE
MI VIDA

PENTSAMENTUEI
AHOTSA
EMATEKO

É PARA PENSAR
ALTO

ES PARA PENSAR
EN ALTO

2001 HIZKUNTZEN URTE EUROPARRA. ESANAK ESAN, EUSKARA
2001 AÑO EUROPEO DE LAS LENGUAS. DIGAS LO QUE DIGAS, EUSKARA

EUSKO JAURLARITZA

GOBIERNO VASCO

KULTURA SAILA
Hizkuntza Politikarako Sailburuordetza

DEPARTAMENTO DE CULTURA
Viceconsejería de Política Lingüística

HABE

Historia zahar eta aberatsa du Tuterak. Industria eta laborantza gunea izateaz gain, Ebro ibarrean kokatuta egoteak merkataritzarako aproposa bihurtu du. Ebro ibaiak baldintzatzen ditu bere iragana eta oraina.

EBRO IBARREKO HIRI BATEN HISTORIA

ALBERTO ELOSEGI

■ Zaragozako mugan eta Ebroren ibarrean kokatua dago Tuterak.

Zaragozako mugan eta Ebroren ibarrean kokatzen da Nafarroako Tuterak udalerria, ia 30.000 biztanlerekin. Merkataritza eta administrazio gune garrantzitsua izateaz gain, industria, eraikuntza eta laborantza ditu Tuterak jarduerak ekonomiko nagusi.

Historiari erreferentzia eginik, Historiaurreko harriak, zeramika eta Brontze Aroko tresna landuak aurkitu dira udalerriko lurretan. Era berean, erromatarren garaiko aztarnak ere aurkitu dira. Hiria iren egitura, ubideak eta garraiabideak, musulmanei zor dizkie, izan ere 716. urtean musulmanek hartu baitzuten Tuterak eta 802an gotortu. 812. urtean aldiz, banukasitarrek

setiatu zuten hiria. Ebro ibaia nabigagarria zen garai honetan, hain zuzen ere, Zaragozatik bertaraino. XI. mendearen erdialdean Tuterak taifa erresumetako baten hiriburua izan zen eta XII. mendea-

ren hasieran almoravideek Tuterako taifa bereganatu zuten. 1114 arte nagusitu ziren musulmanek hirian, izan ere urte hartan Alfontso I.a Borrokalaria nagusitu baitzen.

■ Tuterako plaza.

Tuterak Nafarroako erresumako hiri garrantzitsuenetakoa eta erregeen egoitza izan zen urtetan. Hala, Antso Azkarrak hobekuntza handiak egin zituen hirian, esaterako, ureztapen kanalak. Antso Azkarrak hil ostean, Champagneko etxeko Teobaldo I.aren aurka altxatu zen hiria. Hala ere, 1237an, erregeak hiria menperatu zuen. 1390ean hiri titulua eman zion Karlos III.a Prestuak. Gaztelak Nafarroa inbaditu zuenean, tuterarek Albretoko etxearen alde egin

zuten eta erresistentzia gogorra egin zieten Albako dukearen tropei. Garai honetan Aragoitik ihesian etorritako hereseen babeslekua ere izan zen Tuter. Juduak eta mudejarrak egotziak izan ziren eta Cisneros kardinalaren aginduz, harresiak eta gotorlekuak eraitsi zituzten 1516an.

XVI. mendetik aurrera ere, hiri garrantzitsua eta leku estrategikoa izaten jarraitu zuen Tuterak. Alegia, nekazaritza indartsukoa eta kultur eta merkataritza gunea izan zen. Aitzitik, zenbaitetan gorabehera militarretarako gunea ere izan zen, Independentzia Gerran, batik bat. Guda honetan frantsesek espainolak garaitu zituzten. Bailengo batailaren ondoren armada frantsesak atzera egin zuen. Uneaz probeturik, espainol eta ingelesek osaturiko armadak frantsesei erasotzea erabaki zuen. Eraso strategiaren arabera, armada ingeles-espainola Bizkaia, Burgos, Logroño eta Tuter bitartean hedatu zen. Sakabanatzeak frontea

ALBERTO ELOSEGI

■ Industria sartzearekin eta Frantzia-Madril ardatzaren indartzearekin, handitzen joan den hiria da Tuter.

ahuldu zuen eta frantsesen mesederako izan zen.

Geroztik, Tuter herri nekazaria izan da, bere merindadeari zerbitzuak eskaini dizkiona. Halaber, industria sartzearekin eta Ebro ibarrean Frantzia-Madril ardatza indartzearekin, handitzen joan den hiria da Tuter.

INGURUGIRO A B E R A T S A .

Lehen aipatu legez, ingurugiro aberatsa du Erriberak. Ederetasuna, aniztasuna eta joritasuna dira ikusgai lurraldearen hedadura osoan. Ebro ibaiaren aldean, eta Nafarroa Oinezen ibilbidearen barnean, gunea natural eta artistikoan barnera daiteke. Hala, lorategietan eta zuhaixken labirintoan barna, Bokaleko ehun urtetik gorako haritza ederretsi daiteke, Nafarroan dagoen bakarra alegia. Bokala,

austriar erako herrixka da. Egun, Ebroren Konfederazio Hidrografikoa da honen jabe. Hemendik oso gertu, Soto de Belver izeneko parajea lekutzen da. Bertatik behatu daitezke presaren ur oparotasuna edota bertako animaliak.

1722an Carlos V.aren presa hautsi zuen Ebro ibaiak. Ondorioz, Ataken Etxea eta presa berria eraikitzeke egitasmoa berrartu zuen Òn Ramon Pignatellik. 1780an Pignatelliren presa berria, egungo Ataken Etxea eta Zaragozainorako Ubidearen luzapena egin ziren eta Aragoiko hiribururaino iritsi ziren urak 1784an. Honela, Bokaletik Zaragozainorako bidea, zubi, eraikin eta iturriez hornitu zen. Hasiera batean, proiektua Kantauri itsasoa eta Mediterraneoaren elkartuko zituen kanal bat eraikitzea zen. Proiektu honetarako, ureztapenerako ubidea egiten hasi ziren, geroago lur eremuak ureztatzeko eta industria eta herriak urez hornitzeko erabili zena. Kanala, Ebro ibaiaren eskuinaldean hasten da, Fontellaseko Bokalan hain zuzen ere. 110 kilometroko ibilbidea du, 125 metroko desnibela eta 25-30m³-ko ur etorria bideratzen du.

Ebro ibaiaren inguruan dauden naturguneak aberatsak dira faunan eta landaretan. Izan ere, Ebroari eta bere ibai adarrei esker oso lur joria baita bertakoa. Horrela, paisaiatz, begiratokiez eta txoko paregabeek goza dezake bertara hurbiltzen denak ●

■ Tuterako katedralaren dorrea nagusi da.

H O M O S E X U A L I T A T E A

BALDINTZAPEKO ASKATASUNA

JOSEBA OLALDE

25 urte dira Euskal Herrian homosexual, bisexual eta transexualen eskubideen alde lan egiteko lehenengo elkarteak sortu zela.

Elkarteak sortzeak homosexualitatearen naturalago bizi dela adierazten du, orain dela gutxi, elkarerik ez baitzen eta homosexualak bere izaera ezkutatu behar baitzuen.

Elkarte asko aritzea ere ez da seinale ona, halere.

Oraindik aukera sexual guztiak errespetatzen ez diren seinale baita.

Segidako orrietan hogeita bost urte hauetan diskriminazioaren aurka lanean ari diren hainbat elkareren berri dakarkigu.

Testuak: Onintza Irureta
Andrea Ruiz

Garai batean (orain dela ez hainbeste) homosexualak izatea ezkutatzeko arrazoia zen. Errepresioa gogorra zen, homosexualak gaitzetsiak ziren eta askotxotan jipoituak. Orain, eta beti ere gizarte liberal edo "zibilizatu"etaz ari garela, diskriminazio bide horiek desagertzeko bidean jarri dira. Dena den, oraindik bide luzea dago egiteko, nahiz eta asko aurreratu den. Duela bost urte, urrian bertan, sortu zen Gehitu elkarteak Iñigo Lamarca orain bizi dugun garai honi "tolerantzia garaia" deitzen dio.

Ezkutalekutik ateratzeak beraz, homosexualak (eta baita heterosexualei ere) eskubideen alde lan egiteko antolatzeke lasaitasun handiagoa eman die. Giro berri honi esker Euskal Herrian hainbat elkarte sortu da. Lehena, duela 25 urte sortu zen, EHGAM (Euskal Herriko Gay Askapen Mugimendua) eta azkena martxoan Lapurdin, LGPBI (Lesbian and Gay Pride Biarritz Impact) izeneko elkar-tea.

Hiru alor jorratu ohi dira elkarre haue-tan, batzuetan alor guztiak, besteetan bakararra edo bi. Aldarrikapenen alorrean lan asko dago egiteko oraindik. Eskubi-deen berdintasuna, hezkuntza programak eta testu liburuak berritzea, lan mundua jorratzea dira besteren artean xede. Bes-

talde, hainbat elkarrek zerbitzuak eskain-tzen ditu, informazio eta laguntza zerbi-tzuak homosexualentzat, transexualen-tzat, bisexualentzat, familiarentzat, lagunentzat. Hirugarren alor batean ere gero eta indar gehiago jartzen da: bilgu-neen alorrean. Kontua kirol guneak, kul-tur guneak edo dena delakoak sortzea da homosexualak gizarteko beste esparrutan oraindik lortu ez duten naturaltasunez bizi daitezen, elkar ezagutu dezaten, norberaren estimua landu dezaten eta zerga-tik ez, ligatzeko aukera izan dezaten.

Helburu nagusiak berberak dituzten arren, elkarre haue-tako bakoitzak baditu bere ñabardurak. Elkarte guztiak orriotan ez badira ere, batzuen nondik-norakok jaso ditugu, eta patxada gehiagok EHGAM elkarteak sortzaileetariakoa den Imanol Alvarezekin eta Gehituko sortzaileetariakoa izan zen Iñigo Lamarcarekin aritu gara berrikeretan.

DUELA 25 URTE EHGAM. Antonio Kintana, orain EHUKo irakaslea, Britainia Handitik etorri berria zen. Hark hango Gay Liberation Front elkarteak eza-gutzen zuen eta Euskal Herrian ere elkar-te bat sortu behar zela uste zuen. Ez zuen harreman askorik Euskal Herrian eta Imanol Alvarez bizkaitarrarengana jo zuen. Elkarrearen sorreratik lanean dihar-

zein gizonezko homosexualak biltzen ditu, baina hitza maskulinizatua izan da. Elkartea sortu zenean gay hitzaren pean hainbat emakume homosexualak ezkutatuta geratzen zirenen sentsazioa zuen eta EHGAM elkartetik at lan egitea erabaki zuten. Beste emakume batzuek elkartean aritzea erabaki zuten. Dena dela, elkartean beti izan dira gutxiengoa emakumeak. Orain, behin baino gehiagotan gay hitza erabili beharrean lesgay ere erabiltzen dute, elkarteko emakumeek oraindik ere gay hitzaren azpian ezkutatuta daudela uste dutelako.

68KO MAITZAREN ESPIRITUA.

Franco hil berri zen eta baziren urte batzuk 68ko maiatzeko gertaerak jazo zirela. Hurrengo urtean, New Yorken, matxinada bat gertatu zen. Polizia gay eta lesbianen ghettoan sartu zen eta lehenengo aldiz aurre egin zioten.

Oraingo gay mugimenduaren korrontearen sorreratzat hartzen da han gertatutakoa. Pariseko eta New Yorkeko berriak nekez eta gutxi gorabehera heldu ziren euskal herriarren belarrietara, bai behintzat Imanol Alvarezenetara. Aldiz, Britainia Handiko kontuak hobeto eza gutzen zituzten eta Katalunian hila-bete batzuk besterik ez zituen elkartearekin harremanetan jarri ziren. Ezagutza gutxirekin, zer nahi zuten ondoegi jakin gabe hasi ziren lanean, Maiatzaren 68ko espiritua-rekin.

Frankismoaren aztarnak oraindik bizi-bizirik zeuden. Ez zirudien homosexualen eskubideen aldeko elkarte bat sortzeko garairik egokiena zenik, baina usteak erdia ustel. Hego Euskal Herrian jendea oihukatze eta lan egiteko gogoz zegoen eta bazirudien askotan "debekatuta-

■ Irailaren 29an EHGAM eta Gaytasunak antolatutako 11. kanpaldia Ruesta herrian (Aragoi).

duen Alvarezek Kintanari lortu nahi zuena ezinezkoa zela erantzun zion. Hala ere, ilusio berriei atea ixterik ez zegoela eta laguntzen saiatzea erabaki zuen. Orduan 20 urte zituen Alvarezek. 1976ko azaroan "Anaitasuna" aldizkarira gutun bat bidali zuten Kintanak eta Alvarezek, idatziz gay mugimendua gero eta indartsuagoa zela, gero eta agerikoagoa eta Euskal Herriko komunikabideetan ez zela aipatu ere egiten gai hori. 76ko amaiera hartan biak ari ziren soilik lanean eta Bilbon hasi ziren elkartea sortzeko beharraren berria zabaltzen. Alvarezen harridurarako oso begi onez hartu zuen jendeak ideia eta azkenean, 1977ko urtarila-otsailean elkartearen aurkezpene egin zuten. Elkarteari EHGAM izena jarri zioten eta siglaren hizki bakoitza oso ondo hausnartu zela nabarmendu digu Alvarezek. Gay hitza aukeratzeak eta mantentzeak ekarri ditu bere ondorioak. Gay hitzak sorreraz emakumezko

EHGAM. Gipuzkoa.

(Euskal Herriko Gay Askapen Mugimendua).

✓ Elkarateak aurkezpen publikoa 1977ko urtarri la-otsailean egin zuen.

✓ **Helbidea:** EHGAM Gipuzkoa: Anoeta Paselekua, 28 1º. 20.014 Donostia. 1.632 posta kodea 20.080 Donostia.

✓ **Telefona:** 900 110111.

943 472617.

✓ **Faxa:** 943 473089.

✓ **E-posta:** ehgam@yahoo.com.

✓ **Web gunea:** birsortzeko asmotan dira.

✓ **Bilkurak:** asteartetan 20:00etatik 22:00etara Ostegunero 19:30etatik aurrera.

✓ **Helburuak:**

- Helburu teoriko eta ia kimerikoa, gizarte berdintzaile, justu eta askatzailea lortzea da, zeinean sexualitatea ere, askatasun osoz bizi daitekeen.

- Errebindikazio guztiak, bakar batean bildu daitezke: aukera sexual jakin bat edukitzeagatik inor ez dadila ez sozialki ez legalki diskriminatua izan. Horretarako neurri asko hartu behar dira, bai lege arloan, hezkuntzan eta baita gizartearen kontzientzian ere.

- Homosexual hitza eta heterosexual hitzek definitzen dituzten kategoria ideologikoak baztertu eta sexualitate plural baten barneko aukerak izatea lortu nahi dute. Honela, harreman homosexualak bizitzaren arlo guztietan normaltasun guztiz ikustea lortu nahi da.

✓ **Bazkideak:** EHGAM Gipuzkoak duela gutxi egin du diru kopuru txiki batekin lagundu nahi duten bazkideak lortzeko kanpaina. Baina, normalean eguneroko lan egin eta kolaboratzaile moduan ari den jendeari dagokionez, ez dago zenbaki finkorik, eta ez dago ezta ere, nork parte hartu dezakeen eta nork ezin duen parte hartu esaten duen araurik. Edozein pertsonari daude irekiak.

✓ **Zerbitzuak:** Informazioa eta laguntza, telefonoz eta egoitzetan. Abokatuak eta psikologoak eskuratu.

Liburutegia, hemeroteke, bideoteka eta dokumentazio zentroa. Giza arloko ekintzak: festak, kanpaldiak, bideo forumak, erakusketak, topaketak, kultur ekintzak, hiesari buruzko prebentzio kanpainak. Hezkuntza zentro eta beste foroetan hitzaldiak. Gazte Gay taldearen bidez gazteak atenditzen dira.

✓ **Hedabideak:** Duela urte dezente, "Gay Hotsa" aldizkaria argitaratzen zen. Espainian aitzindari izan zen. Barne eta finantziario arazoengatik orain ez da kaleratzen.

EHGAM. Bizkaia

✓ **Helbidea:** EHGAM Bizkaia. Escalinatas de Solokoetxe 4, 48.005 Bilbo. 1667 posta kodea, 48080, Bilbo. 13 posta kodea, 48200, Durango.

✓ **Telefona:** 94 4150719.

✓ **Faxa:** 94 4150719.

✓ **E-posta:** ehgam@yahoo.com

✓ Bilkurak: astelehenetan, 20:00etatik aurrera. Txoko Landan (Bilboko EHGAMen egoitza soziala), taberna bezala irekita egon ohi da ostiral, larunbata eta jai bezperetan, gaueko 00:00etatik goizeko 3:00ak arte.

EHGAM. Nafarroa

- ✓ Helbidea: EHGAM Nafarroa. 1157 posta kodea - 31.080 Iruñea.
- ✓ Telefonoa: 948 211173, 948 229149.
- ✓ E-posta: ehgam@yahoo.com
- ✓ Bilkurak: asteartetan 20:00etatik 22:00etara.

Gazte Gay Taldea (EHGAM)

- ✓ Helbidea: Escalinatas Solokoetxe, 4. 1667 posta kodea - 48.080 Bilbo.
- ✓ Telefonoa: 94 4150719.
- ✓ Faxe: 94 4150719.
- ✓ E-posta: ehgam@yahoo.com
- ✓ Bilkurak: ostiraletan, 19:00etatik 21:00etara.

GEHITU. Euskal Herriko gay eta lesbianen elkarteak

- ✓ 1997ko urrian sortu zen. Oraintxe beteko dituzte beraz bost urte.

✓ Helbidea: Arrasate kalea 51, 3 esk. 20.005, Donostia. 1345 posta kodea. 20.080, Donostia. Egoitza soziala Donostian dago, baina ordezkaritzak dauzka Gasteizen, Bilbon, Iruñean eta Hendaian.

✓ Telefonoa: Administrazio zenbakia: 943 468516. Astelehenetik ostiralera: 10:00-13:00 eta 18:00-20:00.

- ✓ Faxe: 943 468516.
- ✓ E-posta: info@gehitu.net
- ✓ Web gunea: www.gehitu.net.
- ✓ Bilkurak: ez dira egun zehatzetan biltzen, bilera bat prestatzen denean bai. Emañumeak asteazkenetan biltzen dira eta gazteak, larunbatetan. Egoitza egunero dago irekia, ekintza sozialik ez badago ere. Astelehenetik ostiralera: 10:00-13:00 eta 18:00-20:00. Larunbata eta igandea: 18:00-20:00.

✓ Helburuak: gay, lesbiana, bisexual eta transexualak dituzten eskubideak oso-osorik ontzat hartuak izatea, euren sexu afektibitatea bizi ahal izateko beharrezkoa baita merezi dituzten duintasun eta berdintasunaz gozatzea eta orientazio sexuallean edo nortasun transexuallean oinarrituriko gizarte eta lege bazterketari amaiera ematea.

✓ Bazkideak: 200 bat bazkide ditu. Hiru kuota mota ordaintzen dituzte bazkideek: ohiko kuota, ikasle eta gazte kuota edota bitartekorik ez dutenen kuota (ez dute ordaintzen).

✓ Zerbitzuak: gay, lesbiana eta transexualentzako Infasis izeneko informazio eta sorospen zerbitzua kudeatzen du Gehituk. 902-200 096 telefonoaren bidez, infasis@gehitu.net helbidearen bidez edo egoitza nagusian eskaintzen duen atentzio pertsonalizatua bidez.

✓ Hedabideak: "Gehisemuá" aldizkariak duela urte eta erdi ikusi zuen argia eta hiru hilabete behin ateratzen da. Gipuzkoan banatzen da eta doan. Kaleko endeak idatzia eta bereziki hauei zuzenduta dagoen

koa=ona" kontzeptua aplikatzen zela. Egoera hark eragin positiboa izan zuen EHGAMen sorreran eta jendeak hausnarketa gehiegirik egin ez bazuen ere, elkarte ontzat hartu zuen. Alvarezek dioenez, "mesedegarria izan zen egoera hura eta ez dakit esan daitekeen egoera hura baliatzeko aukera izan genuela".

GORRIK ETAK GAYEK EZ DUTE SOSIK MEREZI.

Beti izan ditu izugarrizko arazoak EHGAMek erakunde publikoekin, bai lehen eta baita orain ere. Alderdi politikoen siglekin erlazionatzeko ohitura hori hogeita bost urteetan nabaritu du. Sortutakoan Euskadiko Ezkerrarekin lotu zuten. Elkarteko estatutuak Juan Mari Bandresek idatzi zituen, Francisco Letamendia, "Ortzi", izan zen Madrilgo kongresuan gai hau aipatu zuen lehen diputatua. Ondoren, EMKrekin lotu zituzten. Azken urte dezentetan berriz, HB-EH-Batasuna siglen azpian jarri dituzte. Erakundeetan EAJ egon denean sosik ez dute jaso. Gayak eta gorriak zirela aurpegiratu omen zieten. Gayak baino gehiago gorriak zirela. PSOE bazegoen erakundeetan, Herri Batasunakoak zirela aurpegiratzen zitzairen eta ez zuten sosik jasotzen. Orain diru laguntzak jasotzen dituzte nahiz eta laguntza eskasa den eta kostata lortzen duten.

Sortu berri-tan diru laguntzak eskatzeko ere bakarrik ziren besterik ez baitzen Euskal Herrian. Orain ordea elkarte mordo bat ari da lanean eta era-

kundeeek elkarte guztien artean banatzen dituzte diru laguntza horiek. Elkartea hasieran bakarrik aritu zela esan dugu, gero lesbiana taldeak agertu ziren nahiz eta agertu-desagertu ibili ziren eta Euskal Herriko gune zehatz batzuetan soilik aritzen ziren sarri. Alvarezek azpimarratu digunez, EHGAMek begi onez ikusi zuen elkarte

RUBEN PLAZA

berrien sorrera, nahiz eta askok ez duten hori sinesten. Batetik, elkarte berriak sortzeak EHGAMi bere ildo ideologikoa lantzen segitzeko erraztasuna emango zion. Elkartea hauek helburu berak dituzte, baina ez guztiak, eta metodologiak ere ez dira berak beti. Bestetik, gainerako elkarteekin elkarbanatzen dituzten ekintzak elkarrekin burutzen saiatu dira.

Orain, 25 urte elkartean lanean egin dituen Imanol Alvarez gazteen zain dago. Nekez hurbiltzen dira gazteak elkartera. Gizarteko beste esparruetan igarri den bezala eremu honetan ere partaidetzak beharra egin duela uste du

Alvarezek. Dena den, lekukoa emateko prest dago.

GEHITUREN BOST URTEAK.

Gehituk ez zuen bere sorreran EHGAMek aurkitu zuen egoera bera izan. EHGAM lehena izan zen eta Gehitu sortu zenean Aldarte, Gaytasuna eta lesbianen hainbat elkarte ere abian ziren.

1997ko urrian elkarteak formalizatu

aldizkaria da. Atal finkoak ditu: sexologia, luma heterosexuala, bis a bis, iritzi artikulatuak eta elkarriketak

GAYTASUNA

✓ Duela zazpi bat urte sortu zen. Lesgaytegia 2000. urtearen bukaeran sortu zen.

Elkartea Gaytasuna da, baina Lesgaytegia izeneko egoitzan eta proiektuan hartzen du parte, beste talde batzuekin batera. Gaytasuna elkarteak Lesgaytegia egoitza erabiltzen du eta horretarako egoitzaren alokairua ordaintzen du.

✓ Helbidea: Nueva Dentro kalea 16 behea, Gasteiz.

✓ Telefonoa: 945 289115.

✓ E-posta: lesgaytegia@yahoo.com

✓ Bilkurak: asteartetan 20:00etatik 22:00etara Lesgaytegiako bilera. Asteazkenetan 20:00etatik 22:00etara Gaytasunako bilera.

✓ Helburuak: Sexu askapenaren alde lan egiten dute, berdintasuna lortzeko asmoz, agerikotasunaren alde borrokatzen dute, norma heterosexuala hautsi eta kontzientzia soziala sendotzeko.

✓ Bazkideak: bi bazkide mota bereizten dira. Gaytasunaren kide direnek ez dute ordaintzen kide izateagatik eta ez dago kopuru finkorik.

Lesgaytegiaren kide direnek 6 euro ordaintzen dute hilero eta diru horrekin ordaintzen da egoitzaren alokairua.

Gaytasunako kide izan daiteke ezer ordaindu gabe eta Lesgaytegiako kide izan gabe, edo alderantziz, edo bietako kide.

✓ Zerbitzuak: liburutegia, aldizkariak, bideoak, hitzaldiak, solasaldiak, erakusketak, bideo forumak, eztabaidak, txangoak, ikastaroak, mahai-inguruak...

LUMATZA. Lesbianen Taldea

✓ Helbidea: Navarrería 15-1 ezk. 31001 Iruñea eta Marcos Goñi kalea z/g. 31015 Iruñea.

✓ Telefonoa: 948 228265.

ALDARTE. Centro de atención a gays y lesbianas y transexuales del País Vasco.

✓ 1994ko urtarrilean sortu zen, lesbianen mugimenduaren barneko jende multzo baten ekimenez.

✓ Helbidea: Berroeta Aldamar kalea 7- 2 ezk. 48001 Bilbo eta Buenavista zentroa, Portugalete.

✓ Telefonoa: 94 4237296.

✓ Faxe: 94 4237296.

✓ E-posta: web@aldarte.org

✓ Web gunea: www.aldarte.org

✓ Bilkurak: Bilbon, astelehenetik ostiralera, 10:00etatik 13:00era. Astelehenetik ostegunera, 17:30- 20:30. Portugaleten, ostegunetan, 17:00-20:00.

✓ Helburuak: aukera sexuala kontuan hartu gabe, pertsona guztien berdintasun osoa bultzatzea. Dibertsitate sexuala bultzatzea eta gizartearen onarpena jasotzea. Praktika sexualengatik diskriminatuak izaten diren pertsonen laguntza, elkartasuna, arreta, informazioa eta aholkularitza eskaintzea. Homosexualitatearen inguruan, gizartearen pertsonen orori laguntza, aholkularitza eta arreta eskaintzea.

■ Ezkerreko eta beheko argazkiak Donostian 2000. urtean Gay eta Lesbianen Nazioarteko Egunean egin zen manifestaziokoak dira. Goian, egin berri den Lesgay kanpaldiko argazkia.

aurretik jada Iñigo Larmarca eta beste 30-35 gizonak izatezko taldea sortua zuten. Aisialdiaren esparruan hasi ziren lanean, batez ere festak antolatzen eta baita Madrildik eta Bartzelonatik etorritako hizlarien bidez hitzaldiren bat edo beste eskainiz. Elkarte sortzeko gogoaz baten, baina taldekideek kontuan hartu zuten jada Euskal Herrian bazirela beste elkarte batzuk lanean. Taldekideek Bartzelonako CGL (Coordinadora Gay-Lesbiana) eta Madril-

go COGAN elkarteak zituzten eredu eta elkarte hauek betetzen zituzten hiru alorrek beraiek nahi bezala batzen zuen talderik Euskal Herrian ez zela uste izan zuten. Hiru alorrek honakoak ziren. Lehen, gay eta lesbianen eskubideen aldarrikapenaren alorra da. Eskubide berdintasunaren oinarriean egin behar zen lan. Asmoa elkarte zabala izatea zen, ideologia guztiek tokia izango zuten

gunea. Bigarren alortzat hartu zuten informazio eta laguntza zerbitzuen atala. Zerbitzu hau gay, lesbiana, transexual, bisexualentzat eta baita senide, lagun eta gizarte osoarentzat bideratu nahi zuten.

□ Euskal Herriko elkarte hauek helburu nagusi berberak dituzte, baina bakoitzak baditu bere ñabardurak

Hirugarren alorra gutxi landuta zegoela iruditu zitzaizkien. Asmoa aisian eta kultur giroan gay eta lesbianek elkar ezagutzeko gune aproposak sortzea zen. Gay

giroko guneak baziren eta orain ere badira (lesbianentzat askoz gutxiago), baina ez nahikoa. Beraz, Gehituk festak, ikastaroak eta bestelako ekitaldiak antolatzea ikusi zuen egoia elkar ezagutza errazago garatu zedin eta barne kezkak errazago agertu zitezen.

Elkarteak ez du kasualitatez daukan izena: Gehitu. Zentzu indibi-

Aukera sexualarengatik burutzen diren diskriminazioen aurka borrokatzea.

✓ Bazkideak: 317 bazkide. Hauez gain, idatziz (bai eskutitzez eta bai posta elektronikoz), egoitzara joan edo telefonoz deitzen duen edonor atenditzen dute. Joan den urtean, 3.500 kontsulta izan zituzten.

✓ Zerbitzuak: dokumentazio zentroa, bideoteka, hemeroteka eta liburutegia. Laguntza eta aholkularitza pertsonala. Laguntza psikologikoa. Informazio legala. Elkarlaguntza taldeak. Emakume taldeak. 40 urte baino gehiagokoen taldeak. Transexualei laguntza eta aholkularitza. Kristau taldeak. Tailer hezitzaileak, hitzaldiak. Aisialdiko ekintzak. Lagun eta senide taldeak.

HEGOAK

✓ 1997an sortu zen. Ikuspegi progresista eta eraldatzaile batetik espresio eta bizitza afektibo-sexualaren alorrean sakontzeko interesik duten kideek osatzen dute elkarteak. EAEn dago antolatua.

✓ Helbidea: Maiatzaren 2 kalea, 1-3 ez. 48003 Bilbo, 10.120 posta kodea, 48080 Bilbo.

✓ Telefonoa: 94 4701013.

✓ Faxe: 94 4701012.

✓ E-posta: info@hegoak.com

✓ Web gunea: www.hegoak.com

✓ Helburuak:

- Afektibitatea eta sexualitatea bizitzeko modu berriei buruzko proposamen propio bat egin eta horren inguruan hausnartzea, hori guztia, gizartearen eraldakuntza progresista ikuspegi batetik eginez.

- Afektibitate, sexualitate eta elkarbizitzan oinarrituriko homosexualitate, lesbianismo, transexualitate, familia eta harreman eredu berriei buruz epe labur, ertain eta luzean egiteko aldarrikapen markoa egitea.

- Gizarte osoari zuzendutako barne eta kanpo lana garatzea, bizitza afektibo-sexualari buruzko askatasun baloreei begira guztion ardura esnatzeko asmoz; eta aldi berean, gure inguruan oraindik gera daitezkeen jarrera sexista, homofobo eta baztertzailerak erradikatzea.

- Askatasun afektibo-sexualaren alorrean dabilen taldeekin elkarlanean aritzea, direla gay, lesbiana, bisexual, transexual elkarteak.

- Indarrean dagoen arautik (heterosexuala eta ezkontzazkoa) aldentzen den aukera afektibo eta sexuala agertzeagatik jasaten den bazterkeriaren aurkako borroka eta salaketa lana egitea.

- Hezkuntzak afektibitate eta sexualitatearekin loturik dauden jarreretan jokatzeko duen eta jokatu beharko lukeen paperari buruz hausnartzea.

UGLE. Urolako gay eta lesbianen elkarteak

✓ Herritar multzo batek sortua, bailarako Emakumeen Koordinadoraren laguntzaz.

✓ Helbidea: 273 posta kodea, 20730, Azpeitia.

✓ Helburuak: Urola Kostan bizi diren sei mila gay eta lesbianen gizarteratzea. UGLEk gizarte osoan eztabaida piztu nahi du. Homosexualak izan edo ez, lagunak lotuko dituen elkargune izan nahi du.

■ Goian, ezkerrean, erreteriarren hilketaren ondoren egindako manifestazioa. Goian eskui-nean Colectivo de lesbianas feministas taldekoak manifestazioan.

dualean, "zenbat eta gehiago izan hobeto" dio Lamarck eta bestalde, Euskal Herrian lanean ari ziren elkarteak ikusita zerbait gehiago gehitu zezaketela uste zuten. Kideak ez ziren beste elkarteetan aritutakoak, ez zen elkarte baten banaketa izan, baina hala ere mesfidantzak sortu ziren.

Dena den, orain, Euskal Herriko elkartearen arteko harremanak estuak ez badira ere une zehatzetan elkarlanean aritzen dira. Ekitaldi puntual horietako bat ekainaren 28ko nazioarteko eguna da. Egun horretan Euskal Herriko hiriburuetan Gehitu eta EHGAM elkarrekin aritzen dira. Elkarte gehiago bildu ziren duela pare bat urte Euskal Herriko Foroa osatu zutenean. Hainbat bilera egin zuten taula errebindikatibo komun bat hitzartu eta ekintza komunak burutzeko. Jarraitzeko dinamika ez en sortu, baina pare bat ekitaldi zehatz egin ziren. Orduko Sabin Intxaurraga Justizia sailburuarekin elkarte ziren izateko bikoteen legearen beharraz aritzeko eta bestalde, gay eta lesbianentzako informazio eta laguntza zerbitzuak modu instituzionalagoan EAerako garatu zitezkeen. Oraindik

Eusko Jaurlaritzak ez du abian jarri zerbitzu hori. Lan mundurako ekimen bat ere egin zuten foro honetan. Enpresari eta sindikatuarekin elkarte ziren errebindikazio taula bat erakutsiz. Ekimena horretan gertatu zen. Hegoak elkartearekin batera EAeko udaletxeetan izateko bikoteak izena emateko prestatuta dauden erroldak homosexualen eskura ere uztea eskatu zuten eta baita bikoteei ezkontza zeremonia ospatzeko aukera ematea ere. Ibarretxe lehendakariarekin ere bildu ziren Gehitu eta Hegoak taldea.

✓ 2000. urtean sortu zen, EHGAM Nafarroa eta Lumatza Lesbianen Kolektiboaren elkarlanaren ondorioz.

✓ Helbidea: Aldapa kalea 3 behea ezk. Iruñea.

✓ Telefonoa: 948 229149.

✓ E-posta: ehgam.nafarroa@euskalerrria.org

LGPBI. Lesbian and Gay Pride Biarritz Impact

✓ Ipar Euskal Herrian sortu den gay eta lesbianen lehen egitura da. Egoitza Biarritzen du. 2002ko martxoaren 18an sortu zen eta lehen agerpen publikoa apirilaren 27an egin zuen.

✓ Helburuak: bazterketa eta diskriminazio mota guztien aurka borrokatzea, homosexualen, bisexualen eta transexualen eskubideak aldarrikatzea, hiesari eta sexu eritasunei aurrea hartzeko kanpainak egitea eta nazioarteko Lesbian and Gay Pride mugimenduaren lekukoa hartzea Ipar Euskal Herrian.

Colectivo de lesbianas feministas de Gipuzkoa

✓ Helbidea: Duque de Mandas, Alhóndiga Municipal, azken solairua. 20012 Donostia.

AGERIAN. Colectivo de lesbianas feministas de Bizkaia

✓ Helbidea: Jardines, 6-3 ezk. 48005 Bilbo. Pelota kalea 3. 48001 Bilbo.

ENFASIS

✓ Helbidea: Zapateria kalea 39, Gasteiz.

✓ Telefonoa: 945 257077

✓ 2000. urtean sortu zen, Aldarte, Gehitu eta Lesbitoria-Gasteiz elkartearen ekimenez. Gasteizko Udalarekin sinatutako hitzarmenari esker, Udalak berak finantzatzen du zerbitzu hau, nahiz eta zerbitzuaren kudeaketa Gehitu elkartearen esku egon. Enfasis ez da beraz, elkarte.

✓ Zerbitzuak: udal zerbitzu honek, homosexualitateari buruzko kezka guztiak argitzen ditu, arazo juridikoak saihesteko aholkuak ematen ditu eta beharrezkoa denean arazoak konpontzeko bideak errazten ditu. Sexuari dagozkion zalantzak argitu eta aholkularitza zein laguntza psikologikoa ematen du.

Telefono zerbitzuaz gain, biltzeko aukera, liburutegia, bideoteka, laguntza emozionala, irakasle eta ikasleen formakuntza ikastaroak, lege arloko informazioa eta baita kultur kanpainetan parte hartzea eskaintzen du Enfasis.

ERAKUNDEEKIKO HARREMANAK.

Iñigo Lamacaren iritziz duela urte gutxira arte elkarteek batere laguntzarik ez edo izatekotan ere oso diru laguntza gutxi jasotzen zuten. Orain egoera bestelakoa omen da. Gehituk diru laguntzak jasotzen ditu udal, Gipuzkoako Foru Aldundi eta Eusko Jaurlaritzaren eskutik. Programak aurkezten dituzte, hala nola, jardunaldiak, liburuxkak edo "Gehisemua" aldizkaria bera. Harreman ekonomikoek gain harreman politikoak ere garatzen dituzte eta alde horretatik jarre-

ra positiboa dela azpimarratu du Lamacak. Gertuko harremanak dituzte eta beti atea irekita aurkitu dute. Lamacak nabarmendu duenez ordea, horrek ez du esan nahi gehiago egin ezin daitekeenik. Bestalde, ez daki jarrera horiek egiaz zintzoak eta barneratuak diren ala "tolerantzia" garai honetan bizi garela-eta politiko zuzena dena egiten duten.

ELKARTEA BABESLEKU.

Gehituk 200 bat bazkide ditu. 40-50 bat lagun dira boluntarioak edo aktibistak. Gainerakoek, soilik kuota ordaintzen dute, (Euskal Herriko beste elkarteetan ez zen modu horretara lan egiten hasieran behintzat). Mila arrazoiengatik elkartearen lanean ez dira aritzen, baina diru iturri garrantzitsua da.

Elkarteetara ez da hain erraz hurbiltzen jendea eta homosexualen eskubideen defentsan aritzen den elkartearen aritzeak oztopo handiak dakartza. Oraindik ez dago homosexualen egoera "normalizatuta" eta beraz, homosexual askok (elkarteetan heterosexualak ere onartzen dira nahiz eta gutxi izan partaide) beldurra du elkartearen lan egiteko. Komunikabideetan agertzeko prest dagoen jendea topatzea are zailagoa da. Gehitun oso gutxi daude prest komunikabideetan agertzeko. Jende gaztearen kasuan Lamacak 40-50 urteko gurasoen jarrera nabarmendu du. Garai bateko guraso gehienak homofoboak

ziren. Oraingoek seme-alaben homosexualitatea onartzen dute baina ez dute publikoki agertzerik nahi ●

Ricardo Ugarte

"Garrantzitsua da niretzat obraren eta egilearen arteko oreka"

P E R F I L A

Igeldoko azken haitzetan dauka bere lantegia Ugartek. Herdoildutako burdinaz egindako gazteluek, brankek eta loreek osatzen dute irudimenezko mundu txiki hori. Hogeita hamar urtean erein dituzte zuhaixkak, eta bertan bizi dira sugandilak, txantxangorriak, igelak eta beste hamaika izaki. Artea, museoetako pareta txurienartetik ateraz gero, unibertso oso bat dela ikusi dugu.

Testuak:

Estitxu Eizagirre / Ixiar Eizagirre

Argazkiak:

Dani Blanco

- **Jaio:** Pasai San Pedron, 1942.urtean.
- **Bizi:** Lasarten.
- **Artista:** margolari, eskultore, argazkilari, poeta, saiakera idazle...
- **Arte lanak:** besteren artean, "Lorea" (1973, Tenerifen kokatua); "Raíces del Cielo" (Iruñean, Ziadadelako Parkean kokatua); "Estela de los caminos" (1974, Mediterraneoko autopistan kokatua); "Ancla para un puerto" (1991, Pasaiako portuan kokatua); "Gaztelu" (1991, Wiesbaden-Alemanian kokatua)...
- **Sariak:** Besteren artean, Madrilgo Eskultura Sari Nazionala (1988); Gure Arte (1969); Nazioarteko Eskultura Biurtekoa (Donostia 1969); Escultura Hermanamiento Wiesbaden (1991). Saiakeran, Irun Saria (1970).
- Herri Irratian "Rincón Bohemio" saioa egiten zuen (1962), arte plastikoen inguruan.

**"Euskal eskultura
eskolaren ezaugarri da
geometria zurruna.
Agian inguruneak
ematen digu ikuskera
ezberdin bat"**

abangoardistak biharko klasikoak gara. Ikusi zer pasatu zen pinturan inpresionismoarekin.

Garai batean pinturak lekuko izateko funtzioa betetzen zuen. Halako bataila, halako erregeren erretratua pintatuta, gertakizun hori historiko bihurtzen zuen. Baina argazkia sortu zenean, askoz azkarago eta zehatzago egiten zuen kamerak marrazkilariaren lana.

Beraz, pinturak lekuko izateko funtzio hori galdu zuen, eta bere barruko arazoei erreparatzen hasi zen. Argia, pintzeladen bibrazioa... Orduan hasi zen pintura garatzen, eta horrela sortu zen inpresionismoa.

Guri gaur egun klasikoak iruditzen bazaizkigu ere, garai hartan inpresionistak harrika

hartzten zituzten. Orduko akademizismoak ez zuen onartzen lau pintzeladaz egindako irudirik, are gutxiago

espresionismoa. Denborarekin, asimilazio kulturalaren bidez, erraz onartzen ditugu aurrekoen berrikuntzak. Begiko erretina ohitzen joaten da. Eskulturaren kasuan berdin gertatzen da.

■ **Zein da herriko jende arruntak arte garaikidea ulertzeko bidea?**

Eskulturak publikoa izan behar du, jendea biltzen den lekuetan txertatu behar da. Horrela, herriak ikusi egiten du eta ohitu egiten da forma garaikideetara. Gainera, eguneko argiarekin aldatzen joaten da eskulturaren itxura (argi-itzalak, koloareak...). Ingurunea eskultura garaikidez hornitzen badugu, pieza berri bat jartzen den egunean ez zaigu arraroa egingo. Beste

Zure lan askotan ageri dira itsas munduko erreferentziak. Pasaian jaio izanak nola eragin du zure lanean?

Portuak beti erakarri nau, bertako formek asko iradokitzen dute. Aberastasun handia aurkitu dut: idi-begiak, kroskoak, amarralekuak... Nire lan asko itsas giro horretatik sortu dira: aingura handi bat egin nuen Pasaiako porturako, amarralekuak ere bai, eta ontzien brankarekin serie bat ere osatu dut.

■ **Orain, berriz, Lasarten bizi zara. Herri sarrerako errotondan "Tajamar" eskultura jarri duzu. Nola hartu dute herritarrek?**

Tajamarra, ontzien bizkar hezurra da, hain justu itsasoa ebakitzen duena. Izenak sonoritate poetikoa du gainera. Lasarteko herri sarrerako errotondan eskultura jartzeko proposatu zidatenean, zera erabaki nuen. Betiko errotonda egin beharrean, gauza berri bat frogatzea.

Errotondari mendixka baten bolumena eman nion, eta eskultura beti bezala erdian jarri beharrean, lehen planora ekarri nuen. Horrela, Donostiatik datorren jendeari harrera egingo dio tajamarra.

Mendixka hori egiteko, indusmaki-

nak aritu ziren lurra mugitzen. Gero eskultura jarri eta belarra ere ingenuen... Alegia, ez dela gaue-tik goizera bukatu.

Horrelako obrak egunez egun egiten dira, eta "barandilako ingeniariak" (hala deitzen diet nik jubilatuei) marmarrean sumatzen dituzu egunero. "Zer egin behar dute hemen!", "hori zer narraske-ria da!". Nik ulertzen dut gauza berrien aurrean beti izaten dela jarrera uzkurra. Lasarteko Udaletik ere deitu zidaten, jendea ez zegoela gustura esanez. Baina nik lasaitzeko erantzun nion.

Denbora pasatu ahala jendea ohitu egiten da paisaia berrira. Eta kasu hone-tan ere horrelaxe gertatu da. Orain jendeari gustatzen hasi zaio.

■ **Jendeak noraino ulertzen du egungo artea?**

Eguno

**"Eskultura jendea
biltzen den lekuetan
txertatu behar da.
Horrela, herria ikusi
eta ohitu egiten da
forma garaikideetara"**

gauza bat da, artearen unibertso horretan barneratu nahi izatea, liburu bat hartu eta informatzea. Baina prozesu naturala egungo formetara ohitzen joatea da.

■ **Serieak egiteko joera handia duzu. Zergatik?**

Serieak zikloak dira. Garai bakoitzean espazioaren eta estetikaren problematika batekin egiten dut topo, eta horrek serie bat eragiten dit. Serie bakoitza garatzen eta eraldatzen joaten da, eta beste puntu batera eramaten nau. Nolabaiteko garapena sumatzen da serie bereko lehen piezatik azkenekora. Serieak pausoak dira.

Hurrengo serieak, sarri aurreko serieen erreferentziak gordetzen ditu. Esaterako, gazteluei buruzko serie bat egin nuen, eta ondoren sortu nituen itsas ontzien branketan oraindik gazteluen arrastoak nabari dira.

■ **Zer garapen izan du zure obrak?**

Sintesarantz egin dut. Joera hori orokorra izaten da arte mota denetan. Hasieran badirudi gauza asko esan nahi dituzula. Baina literaturan esaten den bezala, bi lerrotan kontatu dezakezuna ez ezazu hamarretara luzatu. Mozteak erraza dirudien harren, justu sintesi horretara iristea

B E R T S O A

Doinua: Mutil koxkor bat

**Arte lanaren eragina maiz
da pentsatu araztea,
modu horretan lortuko baitu
soiltasunetik haztea.
Batentzat gauza bat esan nahi du
beste batentzat bestea,
eta sortzea izan daiteke
dudei haunditzen uztea,
beraz benetan komeni al da
ulertzera iristea?**

Aitor Mendiluze

da zailena. Ahalik eta elementu gutxienekin, esateko duzun kontzeptu osoa harropatzea, edukirik galdu gabe.

Sintesi hori prozesu mentala da. Gure lanak ikusita, sarri esaten du jendeak: "Ba, hori nik bi minutuan egingo nuke eta!" eta pentsatzen dut, "joño, niri 30 urte kosta zait horra iristea!". Kontua da,

emaitza formalak oso sinpleak diruditen arren, horren atzean prozesu mental bat dagoela.

Esperientziarekin intelektualki aberrastuz zoaz, eta sintesi horretara eramaten zaitu.

■ **Collageak, argazkiak, marrazkiak, eskultura... Denetik egin duzu. Nola azaltzen da hori?**

Egungo artearen joera horixe da. Lehen oso bereiztuta zeuden argazkigintzaren eremua, pinturarena, eskulturarena... Egun gero eta lotuago daude. Obra bakarrak erabili ditzake teknika ezberdinak. Horrek eskatzen du artistak ere denetan trebatu beharra duela.

■ **Arte lan egiterakoan kontuan hartzen omen duzu ingurunea. Zer harreman dago piezaren eta kokalekuaren artean?**

Ezinbestekoa da arte lana kokatuko duzun ingurunearen maketa bat egin, eta zure pieza nola geratuko den aurreikustea. Hasteko, eskala proportzioak gorde behar dira. Tailerrean obra bat egiten duzu, baina oso handia bada ere, kanpora ateratzean txikitu egiten da. Oso artista ona izanda ere, eskala ongi zaintzen ez bada, inguruneak jan egiten du eskultura.

Eskulturak elkarrizketa bat osatu behar du ingurunearekin. Bolumenen oreka lortu behar da, inguruneak zure obran parte har dezan.

Kolorea ere zaindu beharra dago. Pasaiaarako egin nuen aingura, esaterako, gorri margotu nuen. Ingurunea hain da koloretsua, kontainerrak eta bestelako elementu ezberdinen nahasketa... Kolore bizi bat behar nuen, angelu denetatik nabarmen ikus zedin.

■ **Gaztelu asko egin dituzu. Zergatik?**

Garai hartan konturatu nintzen sarri erabiltzen nuela biga, "t bikoitza" deitzen zaiona, eskulturari eusteko. Antzezlan batean bigarren mailako pertsonaiaren papera jokatzen zuen, beti eszenan dagoena, baina protagonista izan gabe. Sintesi prozesu horretan, konturatu nintzen erakuntzarako erabiltzen den "t bikoitz" sinple horrek, bere protagonismoa izan zezakeela. Material industrialak baloratzean datza kontua. Bere eguneroko testuingurutik atera, eta artearen bidez beste dimentsio bat ematean.

Erreten minimo batzuk egin nizekion, materialari artistaren eskua gailendu ez

“Arte lanak ikusita jendeak dio: ‘Hori nik bi minutuan egiten dut!’ Baina eskulturen atzean prozesu mental bat dago”

zekion. Lauki itxurako ebakiak egin nizekion, gazteluen erreferentziak gogora ekarriz. Hortik sortu zen gazteluen unitbertsoa. Herri honetan beti izan dira dorretxeak, eta gure historiaren zati da mundu hori ere.

■ **Zure lanak oso geometrikoak dira. Ez al da askoz hotzagoa forma irregularrak baino?**

“Museotan beti jartzen du ‘ez ukitu’ txartela. Niri, berriz, eskultura partehartzailea interesatzen zait”

Geometria ere izan daiteke poetikoa. Beti esaten da geometria hotza dela, baina ni ez nago ados horrekin. Burdinagatik ere gauza bera esaten da, baina kontua da nola aplikatzen duzun forma, materialari hitz egin arazteko.

Euskal Herriko eskultura eskolaren ezaugarri da geometria. Oso eskultura zurruna da normalean. Ez dago barroki-morik. Eskultura mediterraneoarekin alderatuta ikusten da garbi ezberdintasun hori. Agian inguruneak, geografiak eta klimak ematen digu ikuskera ezberdin bat, obra ulertzeko modu berezi bat. Agian euskaldunak izaeraz ere jende soila garelako.

■ **Julia Otxoarekin elkarlanean egin izan dituzu poesiaz eta irudiz osatutako liburuak. Zer da “ikusteko poesia”?**

Literatura eta mundu plastikoa uztartzea da “ikusteko poesia”. Literatura, berez, diskurtso lineala da. Hitz baten atzetik bestea irakurtzen dugu, ez dugu koadroetan bezala dena aldi berean begiratzen. Baina zeinuekin jolastuz (hizkiak, puntuak), plastikotasuna lortzen saiatzen

BIZITZAREN PASARTEA

1978an ezagutu nuen Julia Otxoa, nire bikotea, poesia-
ren bidez. "Composición entre la luz y la sombra" bere
leben liburua aurkezpenean, bain justu. Bere liburua
irakurri, eta besarkatzeko gogoia sentitu nuen. Aurkezpe-
nera arte ez nekien nolakoa zen, ez zer adin ote zeukan,
baina erabat identifikatuta sentitzen nintzen bere poesia-
rekin. Geroztik lanerako ere taldea osatzen dugu.

**"Kontua da nola
aplikatzen duzun
forma, materialari hitz
eginarazteko"**

naiz. Esaterako, "distortsioa" hitza hartu,
eta esanahia idazkerarekin lotuz, hizkiak
korapilatuta idatz daitezke, irakurketa
zailduz.

Ikusteko poesiak bi geruza ditu. Ezku-
tuan poema dago, bere esanahia duena.
Baina grafikotasunak ere indar handia du.
Horrela, ingeles batek ez du ulertuko eus-
karazko poemak dioena, baina konposizio-
ak edo alderdi grafikoak emozioaren bat
transmititzen dio.

■ **Eskultura soinuarekin ere uztartu
izan duzu. Zergatik?**

Beti interesatu zait
eskultura partehartzai-
lea. Museotan beti jar-
tzen du "ez ukitu"
txartela. Nik, berriz,
jarri izan ditut arte
lan moldakorrak, ikus-
le bakoitzak piezak
mugituz bere gustuko lana
osa dezan.

Txalapartaren erakusketan, mai-
luak jarri nituen jendearen eskura.
Ikusleek parte hartzen ez zutenean,
isiltasuna zen galeria osoan nagusi.
Baina parte hartzen zutenean haiek
sortzen zuten giro soinua, eskulturatik
abiatuta.

Beste erakusketa batean, giro soinua
lortzeko, ura botatzen genuen
eskulturetara. Eskultura bakoitzak
soinu ezberdina ateratzen zuen.
Beraz, soinua ere eskulturak berak
duen beste adierazpide bat da.

■ **Zer harreman dago arte**

lanaren eta hau sortu duen artistaren
artean?

Batzutan arte lan ederrak ikusi ditugu,
eta autorea ezagututa konturatu gara per-
tsona jasangaitza denaz. Normalean artis-
taren kalitatea giza kalitateari lotuta egoten
da.

Baina niri egiazki
axola zaidana da
gizakiak existen-
tziaren aurrean
duen jarrera,
orokorrean, eta
sortzailearen
jarrera, parti-
kularrean. Bizi-
tzaren aurre-

**"Lehen oso bereiztuta
zeuden argazkia,
eskultura... Egun gero
eta lotuago daude.
Artistak ere denetan
trebatu behar du"**

ko jarrera horrek lotuta egon behar du egi-
ten ari zarenarekin. Niretzat garrantzitsua
da, obraren eta egilearen arteko oreka.

■ **Arteak zer funtzio du artistarentzat?**

Artistarentzat gizaki gisa garatzeko
bide bat da. Artearen bidez egunero zoaz
pertsona gisa osatzen eta hezten. Artea
garapen edo prozesu intelektualaren emai-
tza da.

■ **Eta gizartean zer funtzio betetzen du
arteak?**

Artea elementu izpirituala da.
Historia osoan zehar gizakiak bere
existentziak egin dituen galdera
horiek egiteko ezinbestekoa da
arte. Uste dut egun inoiz
baino behar handiagoa
dugula arlo espirituala elikatze-
ko. Materialismoa, kontsumis-
moa nagusitu baitzaie bizitzako
beste baloreei.

■ **Baina artea ere, merkaturatzen
denean, kontsumismoko
beste elementu bat
gehiago da...**

Halaxe da, bai.
Hala ere, bi bide oso
ezberdin dira. Bata
da marketingare-
na, eta bestea sor-
kuntzarena.
Batzuek jarrera
independentea
izan dugu, isilta-
sunean egin dugu
gure bidea, eta beste
batzuk galeriei lotuta
daude, promozioa egiten
dietenei. Marketingeko
arauen arabera aritzen
dira.

■ **Arteari dagokionez,
nola ikusten duzu Eus-
kal Herriko panora-
ma?**

Herri honek ema-
ten du metro karratuko
sortzailerik gehien.

“Niri axola zaidana da gizakiak existentziaren aurrean duen jarrera, orokorrean, eta sortzailearen jarrera, partikularrean”

Hain txikia izanda, sortzaile piloa ateratzen da. Baina ez dute gu erabiltzen jakin izan.

Hasteko, zerbaitetik aski dugunean ez dugulako preziatu ere egiten. Katalunian bageunde, mantekiletan biziko ginateke eta gu erabiltzen asmatuko lukete. Kataluniak beti jakin izan du bere baloreak potentziatzen.

■ Bere garaian Guggenheim museoa-
ren aurka azaldu zinen. Oraindik jarre-
ra bera gordetzen duzu?

Guggenheimek ikuskizuna arte bihurtzen du. Hasteko, kanpoko itxura da sal-
tzen zaiguna, barruko edukiak bost axola!
Titanioa, Gehryk egina dela... Baina
museo batean garrantzitsuen barruko arte
lanak dira.

Aukera eman izan baligute bertako
arkitektoekin egindako bertako museo bat
osatzeko, denok emango genukeen gure
obra, han agertu zedin.

Lastima da, horrelako harrobia egonda,
ez aprobetxatzen jakitea. Erakusketa inter-
nazioaletan jabetzen gara euskaldunen
arte maila oso altu dagoenaz. Euskal
museo indartsu bat daukagu oraindik egi-
teko.

■ Turismoaren aldetik, behintzat,
arrakasta izan duenik ezin da ukatu...

Zu beste kultura batera zoazenean,
interesatzen zaizuna ez da McDonald's

Igeldoko lantokian, Jorge Oteiza, Julia Otxoa eta beste lagunekin.

ikustea, edo Guggenheim. Zuk bertako
gauzak ikusi nahi dituzu, bertako gastron-
mia, bertako eskulturagileak, bertako idaz-
leak, bertako komunitateak eta komunika-
bideak... Herri horretako ezaugarriak
interesatzen zaizkizu.

**“Eskulturak bere
ingurunearekin
elkarrizketa bat osatu
behar du. Bolumenen
arteko oreka lortu
behar da”**

Amerikarren kolonizazio kulturalak
Guggenheim ekarri digu, museo ameri-
kar bat alegia. Amerikarrek erabakitzen
dute bertan zer jarri eta zer ez jarri, baina

gainera gure diruarekin. Hori da kontu
honen alderik "dibertigarriena". Bai, sal-
tzen du, amerikarrak marketingean one-
nak dira. Baina kulturalki zer ekarri dio
herri honi? Ezer ere ez. Bilboko ostalari-
tza aberastuko zuen. Baina gu jan eta
kantatu baino gehiago egiten duen herri
bat gara.

■ Zuen arte lanei buruzko ikerkuntza-
ren mundua nola dago?

Hor ere beste hainbeste gertatzen da.
Orain hogeitau urte etorri zen Oviedoko uni-
bertsitatean arteko katedraduna den Maria
Soledad Alvarez Martinez, eta euskal
eskultoreak aztertu gintuen. Noski egin
direla lan monografikoak, Txillida edo
Oteizari buruzko tesiak. Baina talde beza-
la, herri honetako mugimendu kultural
gisa, ez zen ordura arte azterketarik egin,
eta geroztik gai horri buruz egin den tesi
bakanetakoa da ●

Zure aukera musika eta liburutan

PRINTZA**AURKEZPEN
TXARTELA**

Ismael Manterolak honakoa zioen "Gara"n arte ikasketei buruz:

"Bere kasa ikasten duten artistak badaude ere, gaur egun jende gehiena goi mailako ikasketak burutzera behartuta dago artearen munduan sartu nahi badu (...).

Duela urte batzuk plangintza berriak onartu zirenean, kreditu-sisteman oinarrituriko ikasketa-plana diseinatu zen. (...) Aurreko sisteman ikas-turte osoko irakasgaiak zeuden, baina, orain, lau hileko iraupena dute. Aldaketa horrek ez dio ezer onik ekarri praktika oinarri duen artearen irakaskuntzari: irakasgai teorikoak murriztera behartu gaituzte. Artea asimilatu ahal izateko prozesuak nahikoa motela behar du izan eta lau hileko epeak (...) motz geratu dira beharrezkoak diren oinarritzko kontzeptuak behar bezala garatzeko. (...) Kreditu sistemak ikasleari askatasuna ematen dio ikasketak nahi dituen bezala antolatzeko eta 'bide curricularrak' aukeratzeko. Oinarritzko eta aukerazko irakasgaiaren arteko desorekak oso aukera askea eman beharko lioke ikasleari nahi duena egiteko eta gustuko irakasgaiak aukeratzeko bere trebetasunak garatzearen. (...) Ez da hala gertatzen praktikan. Ikasketa plangintza anglosaxoietan (...) asko begiratzen zaio espedienteari, baina gure artean ez dago ohitura bera; gehiago begiratzen diogu titulazioari eta ez horrenbeste formatzeko eta hezkuntza jasotzeko orduan ikasleek erakutsitako trebetasunari eta gaitasunari".

"KANTUKETAN" LIBURUA

EUSKAL Kultur Erakundearen partaidetza-rekin Elkarlaneanek "Kantuketan, l'univers du chant basque" liburua plazaratu berri du. Bertan, zazpi ikerlarik euskal kantagintzaren inguruan burututako lana biltzen da. Hain zuzen ere, EKEk antolatutako erakusketa ibiltarirako bildutako materiala jaso dute liburuan. Besteak beste, euskal kantagintzaren historia, kantua eta musikaren arteko lotura edota diasporak kantuari ekarritako aportazioa jorratzen dira bertan.

BIDEO BILERAK 25 URTE

HOGEITA BOST urte beteko ditu aurten azaroaren 21etik 23ra burutuko den Lekeitiko Zine eta Bideo bilerak. Ohiko bideo emanaldiez gain, ekitaldi bereziak antolatu dituzte. Esaterako, Lakuako Gobernuak gerra aurretik sortutako filmak eskainiko dituzte, eta Lekeitiko bileraren historia jasoko duen liburua plazaratuko dute. Bestalde, lehiaketan parte hartu nahi dutenek, urriaren 13a baino lehen bidali beharko dituzte 30 minututik beherako euren euskarazko lanak.

ARTIUM ETA AMARICA

EUSKO Jaurlaritza Artium Fundazioan babesle instituzional gisan sartu da, eta beraz Gasteizko Artium Arte Garaikidearen Museoaren funtzionamenduaren eta gestioaren gastuetan hartuko du parte. Jaurlaritzak onartutakoaren arabera, aurten, Kultura Sailak 601.012 euro bideratuko ditu Artiumera.

Bitartean, PP-UAk eta PSEk Amaricaren gaineko herri ekimen legegilea bideratzearen aurkako botoa eman zuten Arabako Batzar Nagusietan orain aste batzuk. Ondorioz, Amarica Plataformako kideak haserre agertu dira. Amaricaren aldeko herri ekimen legegilea Araban aurkezten den lehenengoa da eta 5.600 sinaduren babesla zuen. Hori dela eta, Plataformak "Nire sinadurak badu balioa eta 5.600ek askoz gehiago" kanpaina jarriko du abian.

H I T Z B I T A N

- Gorka Salmeron argazkilariak zera zioen "Euskaldunon Egunkaria"n: "Erakunde publikoek kultura fotografikoa zabaltzeko egitura finkoagoa sortu beharko lukete".
- Gael Rablas Théâtre du Versant taldeko zuzendariaren iritziz, "koprodukzioei esker, antzerkia aberastu eta berriro egiten da". Hitzok "Gara"n esan zituen.
- Juan Antonio Urbeltz koreografoak "Artez" aldizkarian: "Sormenerako herri baten ondarea ezagutzeko beharrezkoa da".

L A K

DANI BLANCO

IZENEN ZERRENDA

EUSKADI Literatura Sarietarako finalisten izenak ezagutarazi ditu Kultura Sailak. Ohikoa ez den arren, euskarazko, itzulpeneko eta haur eta gazte literaturako hautagaien izenen zerrenda publiko egin da. Euskarazkoan, Juan Ramon Madariaga, Joseba Sarrionandia, Ixiar Rozas eta Itxaro Borda dira hautagaiak. Haur eta gazte literaturari dagokionez, Aitor Arana, Xabier Olaso, Mariasun Landa, Josu Penades, Miren Agur Meabe eta Javi Cillero. Irabazleak aukeratu ondoren, sari banaketa azaroan egingo da.

SAN TELMOREN MENDEURRENA

JOAN den larunbatean 100 urte bete zituen Donostiako San Telmo Museoak. Etorkizunean zein funtzio beteko duen zehazteke dagoen arren, mendeurrena ospatzeko eraberriturik dago. Bes-

BI URTEZ BEHIN

Bi urtetik behin jokatu ohi da Bizkaian Bertsolari Txapelketa. Iazko udaberrian jokatu zen Eskualdeetako Txapelketetako irabazleek eta Bizkaiko Txapelketaren edizioen batean finalista izandakoek parte hartuko dute aurtengoan. Guztira, 37 bertsolarien zerrenda osatu da dagoeneko hasia dagoen lehiarako. Hiru fasetan banatuko da: kanporaketak, finalurreak eta finalak. Aurreko Txapelketan finalista izan zirenak zuzenean sartuko dira finalurreetara, kanporaketetan parte hartu gabe. Guztira, zortzi bertsolari izango dira Euskalduna Jauregian abenduaren 8an egingo den finalean. Bi azpisaioetan banatuko da. Lehenengo azpisaioetik bi bertsolari aukeratu dira, eta bien artean jokatu da txapela bigarreanean.

teak beste, klaustroko sarrerako atondoa berrituta dago, beheko klaustroan hilerrien multzoa ere eraberritu dute, eta erakusketek dagokienez, Iturrinoren grabatuak jarriko dira ikusgai eta goiko klaustroan museoaren ondareak erakutsiko dira.

RUBEN PLAZA

■ San Telmoko fatxada, orain bi urte.

RUBEN PLAZA

■ Garbiñe Losada.

IZENAK

Garbiñe Losadak Arriola Kultur Aretoak ematen duen antzerki zuzendari eta idazlearen Arriola Saria eskuratu du. Aurtengo ekitaldian arte eszenikoetan emakumeak duen presentzia omen du nahi izan dute sariek. Hori dela eta, Losadaz gain, Maite Agirre, Maite Bartolomé, Belén Álvarez, Arantza Inera eta Adelaida Fernandezek sari bana eskuratu dute.

Iñaki Salvador eta Jorge Pardok zuzeneko jazz disko bat grabatu dute Donostiako Altxerri arte galeriaren 20. urteurrena ospatzeko.

Markeliliñek "Punto rabo" izeneko lana estreinatu du aste honetan Zornotzan Antzerkide jardunaldien baitan.

Bernardo Atxagak Giza, Kultura, Arte eta Gizarte Zientzien Eusko Ikaskuntza-Euskadiko Kutxa saria jaso zuen lehengo astean Donostian.

DANI BLANCO

■ Bernardo Atxaga.

- Ramon Bareak "Prest!" aldizkarian adierazitakoa da honakoa: "(Aktoreak) kritika baten menpe bizi gara etengabe, onerako zein txarrerako. (...) Beti zagoz ikasten eta horregatik lanbide honetan hasiberria izatearen sentsazioa daukat askotan (...)"
- Pantxoa Etchegoinek zera idatzi zuen "Hermes" aldizkarian: "Orokorki, euskal kulturari dagokionez, Ipar Euskal Herriko elkarte eta artista gehienak amateurak dira. Baina denbora berean, aktore horien formatzea garrantzitsua da. Hain zuzen, amateurren eta profesionalen arteko muga ezabatu behar da".

JOSEMARI JIMENO JURIO

Joan den urriaren 3an zendu zen Josemari Jimeno Jurio ikerlari eta historialari nafarra. Nafarroari eta euskarari eskainitako hainbat eta hainbat lanez gain, hutsune handia utzi du. Hona hemen Patxi Larrionek eta Asisko Urmenetak eskainitako azken omenaldia.

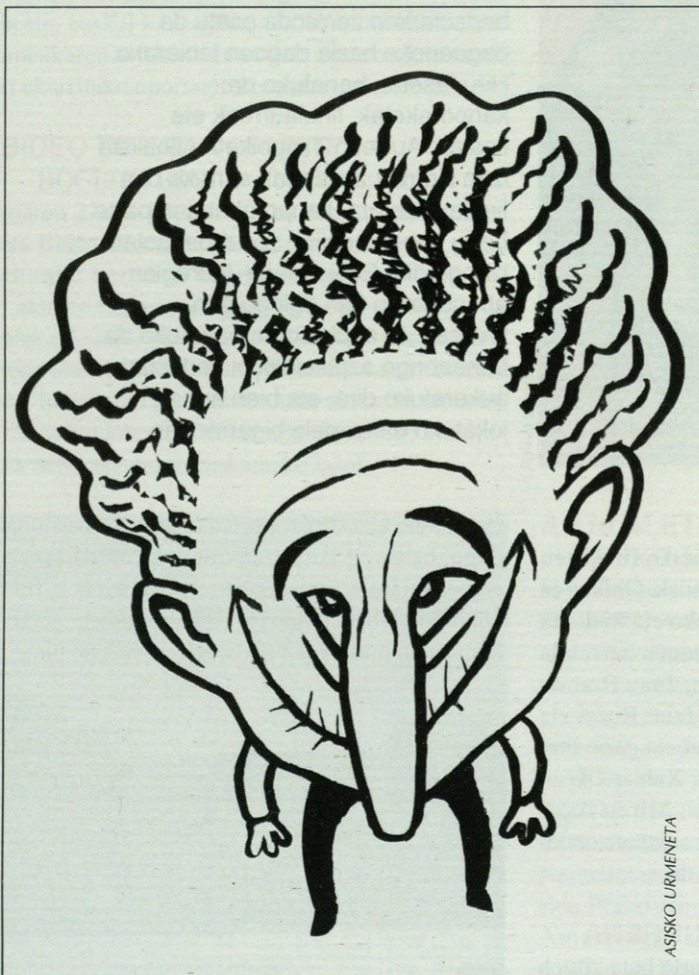
BIDE OROTAKO LAGUNA

Zazpi urte igaro dira omenaldi hartatik. Artaxonako Josemari Jimeno Juriori, bideko lagunek egin zioten gorazarre. Ibilbide luze bezain oparoan, bidelagun izan zituenen esker ona jaso zuen Josemarik.

Udaberriko egun hartan, gaita soinuek esnarazi zuten Iruñeko Donibane auzoa. Jimeno-Aranguren darren etxazpian bildutako gaitariak doinu bat baino gehiago zor zioten Artaxonakoaren kemenari. Adituek diotenez, galdetzean, tonuak berebiziko garrantzia dauka, eta Josemari urduri hark, bazekien modulatzan.

Karrikadantza hasia zen jadanik. Arrotxapea zuen helmuga ibilbideak. Argaz bestaldeko auzoan, Jimeno Juriok liburuzain eman zituen urteak ez ziren alferrik igaro, horien lekuko, Arrotxapeako Jus la Rocha lagunez mukur hartan, Salaberrik, Satrustegik eta Majuelok emaniko hitzal-diak. Hizkuntzalaritza, Etnografia eta Historia, Artaxonakoak luze eta zabal jorratu zituen alor ezagunenak. Utzi digun ondare bibliografikoa alimalekoa da, eta era berean, zenbaezina, bere aholku eta iradokizunei jarraikiz hainbatek sortu dutena.

Eleen ondoren dantzaren txanda heldu zen. Aurreskua, bidaide izandako batek eskaini zion. Egungo koreografia askok Jimeno Jurioren lanen

Josemari Jimeno Juriok herritarren artean mamitu zituen bere lanak, eta bidelagun izandako horiek aspaldi eskaini zioten ongi merezitako omenaldia

bat du sorburu. Artxibategiko lana oparoa baita ase ezina denarentzat.

Bazkari legea egin aurretik, liburuak saltzen aritu zenik ez zen falta izan. "Historia de Pamploña y sus lenguas" liburua argitaratu eman berria zen. Editoreak ez zuen aukera galdu. Alta, Josemariren semea ez zen horren fin ibili, gazteak ez zuen argazki kamerarekin asmatu.

Bazkalandoan ageri zen maitasuna. Batek jota bat eskaini Artaxonako txikitoari, besteak akordeoia hartu, garai hartan kartzelan ziren intsumisoen gogoratzea... Festa auzolanean antolatu zen, eta, denek zuten lekuri mahai hartan. Hitzaldi inprobisatuaren txandan, testu honetan, hitzez, ageri ez diren Euskara, Nafarroa eta Euskal Herria nagusi. Josemari, Pablo eta Jorge ondoan zituela, bidelagunez inguraturik, inoiz

baino alaiago ageri zen.

Zazpi urte igaro dira omenaldi hartatik. Josemarik utzi gaitu. Jimeno Juriok herritarren artean mamitu zituen bere lanak, eta bidelagun izandako horiek aspaldi eskaini zioten ongi merezitako omenaldia. Adioa esateko tenorean, Izagirreraren testu bat parafaseatuz: txipiak eta bizkorak behar ditugula, Nafarroa guztiak epitafio bihurtu ez dakizkigun ●

◆ PATXI LARRION

P A B L O S A S T R E

"Leuropa" Pablo Sastreren azken nobela da, Andoaindik Marokora kamioian egindako bidaia, inmigrazioaren tragediaren dramatismorik gabeko kontakizuna, egoera gogorretan ere irribarre egiteko zirrikitua.

"ERREALITATEAN GAUZAK EZ DIRA ERABAT TRAGIKOAK IZATEN"

Ongi etorria hi pobreen paradisa, ogi gogorraren herri-
ra...". Irakurlea Marokon dago, oportetan joana-edo. Bertako gazte bat gerturatu zaio eta bere istorioa kontatzen hasi da. Gazteak euskaraz ederki egiten du ordea, bere familia jatorriz magrebiarra bada ere, Andoaingo euskaldun zaharra baita Tximi. Egun batez Tximi Saki lagunaren kamioira igo zen, honek negozio borobila proposatu ondoren: Marokoraino etorriko ziren biak hainbat afrikar ezkutuan Europara eramateko asmoz.

■ Istorio tragikoa kontatu duzu "Leuropa"-n. Hala ere, irakurleak ez du dramatismorik topatzen zure testuan

eta barre ere eragiten du askotan.

Hori ez da hausnarketa sakon baten ondorioa izan. Nik neuzkan bizipenengatik-eta, banekien herriko jendeak izan behar zuela nobelako protagonista, familiarteko pertsonaiak izango zirela, gertukoak. Herritik tratatu nahi nuen gai hori, errealitatean herrian gauzak nola izaten diren azaldu. Eta gauzak ez dira erabat tragikoak izaten, errealitateak konplexutasuna, gorabeherak ditu, eta tartean beti edo askotan izaten da umorea. Hautatu nituen bi pertsonaia nagusiek izaera hori dute; biak oso ezberdinak izanda ere, eta beraiek ez dakitela beharbada, biek dute umore puntu hori.

■ Istorioa Tximi protagonistetako

batek kontatzen digu. Bere kontatzeko era bereziak eragin handia dauka umore puntu horretan. Nolakoa da Tximi zuretzat?

Andoain bezalako herri batean gertzen diren erabateko euskaldun bakarretakoa. Ez da ikastolatik pasea. Berez da euskalduna, baina ez du horren inguruan hausnarketa handiegirik egin. Horrela datorkio eta gutxi gorabehera gustura dago inguruan duen jendearekin.

Sinplea da, une jakin batean edo zertaz aritzeko gai dena, beti ere ikuspuntu sinple horretatik, ez aldezturik gogoeta eginda. Baina ez du lotsarik bere iritzia agertzeko. Ez da asko enteratzen munduan zer pasatzen den, baina badaki

bere gauza txikiak defendatzen.

■ **Badirudi inuzente samarra dela Tximi, baina "Leuropa"ri egindako kritika batean, azkenean, hain inuzentea ez ote den eta gu engainatzen ari ote den irakurri dut.**

Ez dakit ongi kritiko horrek zer esan nahi zuen. Nik dakidala Tximi ez dabil inor engainatu nahian. Gertaera arrunt baina tragikoen barruan dago bera, eta ikusten dituen bezala adierazten ditu, besterik gabe.

■ **Aldamenean Saki du, kamioilari, inguruan dugun edozein kamioilari izan daitekeena.**

Lagunek hori esan didate, horrelako bat baino gehiago badela herrian. Beste gauza batzuk ere baditu buruan, politika pixka bat, diruzaletasun handiagoa, Tximik bere sinpletasun horretan ez duena. Saki sisteman sartuagoa dago.

■ **Sussu ere hor da, erdi eroa eta herrena, baina bereziki bukaeran gauzak garbi esaten dituen. Ez al da zuk inmigrazioaren gaiaz pentsatzen duzuna garbien adierazten duena?**

Besteak beste, funtzio hori betetzen du. Ero dagoenez, besteak esaten ez dituzten gauzak esaten ditu berak. Marokora bazoaz negozio bat egitera seguru aski ez duzu horrelakorik topatuko, bertako jendeak dirua nola atera eta horrelakoa izango ditu buruan. Sussu bat batean agertzen da, ez da fundamentala negozioa burutzeko. Baina erotasun horretan besteak ez dituzten argi batzuk baditu.

■ **Beraz, zuk hona etorri nahi duten afrikarrei ez etortzeko, han geratzeko aholkua emango zenieke.**

Atrebentzia izango da igual, baina horrelako zerbait esango nieke. Marokora joan izan naizenean Sussuk bezala pentsatzen duen jendea topatu izan dut. Agian pentsaera primitiboa da, baina beste elementu batzuk ere badituena. Euren tradizioak dituzte, euren kultura, islamismoarekin lotutakoa eta haientzat Europa oso atzerria da. Ez da noski hango gazte gehienek gogoeta.

■ **"Leuropa" esaten du Sussuk, eta titulu hori ipini diozu nobelari, Gianni Amelioren "Lamerica" filmetik hartuta. Zerbait gehiago hartu al duzu film horretatik?**

Filman Italiako pertsonaia batzuk Albaniara doaz, sozialismoa bukatzen ari den giro nahasi horretan negozioa egite-

ra. Oinarritzko ideia hori da eta titulua ere hortik hartu nuen. Baina beste erreferentzien artean bat besterik ez da.

■ **Bitxia da erreferentzia. Ez da sarritan ikusten zuk egin duzuna, nobela idatzi zenuen bitartean zuk ira-**

■ **Inmigratioaren gaia jorratzeaz gain, kamioilarien mundua ere islatu du Sastrek.**

kurri eta nobelan eragina izan zuten lanen erreferentziak ipintzea.

Lan horietatik, batzuetan esaldi bat, hitz batzuk... hartu ditut. Esaterako, Tahar Ben Jellounen "Moha le fou" eta "Moha le sage"eko ero jakintsua garrantzitsua izan da Sussu sortu eta garatzeko. Egia da ez dela ohikoa erreferentzia horiek ipintzea, baina interesantea da, ezta? Eta, gehiago jakin nahi duenak, hori liburu batzuk.

■ **Bestelako "dokumentazio" lana ere egingo zenuen. Liburuan bertan Marokoko lagunei, Donostiako SOS Arrazakeriakoei... eskerrak ematen dizkiezu.**

Ez nuen alde aurretik pentsatu liburu egiteko Marokora joan behar nuenik eta bertako jendea elkarrizketatu behar nuenik. Denera zazpi-zortzi aldiz joan naiz hara, eta lehen bidaiak nobela idatziko nuela pentsatu baino lehen egin

□ **"Banekien herriko jendeak izan behar zuela nobelako protagonista, familiarreko pertsonaiak izango zirela, gertukoak. Herritik tratatu nahi nuen inmigratioaren gaia"**

nituen. Bidean hitz egiten diren gauzak, mugako kontuak, hango jendeak esaten dizkizunak... ezagutzen dituzu. Liburua egingo nuela banekiela azkeneko bi bidaiak egin nituen. Bereziki azkenekora detaileen bila, elementu konkretuen bila joan nintzen. Bizitaketatik hartu dut libururako materiala, baina ez alde aurretik horretara propio joanda.

■ **Nobela ez dago euskara batuan idatzia. Editore eta zuzentzaileekin arazorik izan al duzu?**

Egia esateko, ez. Garbi esan nien "hau horrela da". Hasierako orrietan pixka bat harritu ziren, baina gero ikusi zuten badela batasun bat. Argi utzi nien liburu idazteko arauak zeintzuk ziren: "Bat, -ea guztiak -ia egiten dira, bi...". Horiek txukun bete ditut eta ez didate eragozpenik jarri. Komentarioak, bai, entzun ditut: batzuen ustez hobe zen batuan egitea, beste batzuentzat ederki dago horrela...

■ **Sintaxi aldetik ere libre jokatu duzu eta erdarakada dezente sartuta gainera.**

Erdarakadek ez naute inoiz gehiegi kezkatu, eta kasu honetan narratzailea Tximi denez, haren hizkera errespetatu behar da. Joskerarena, ahozko hizkuntzara hurbiltzeko saio bat da. Nik pertsonaia hori hizketan imajinatu dut eta hark esanak bere horretan jaso ditut.

■ **Eta irakurleari ez al zaio arraro egiten gipuzkeraz irakurtzea?**

Agian jende ez hain alfabetatuak irakurriko balu... Baina gauzak hala dira, jende oso alfabetatuak irakurtzen du. Deformatuta gaude, beti gauzak era batera irakurtzen baititugu. Horregatik jaso nuen batuan idazteko gomendioa, irakurtzeko errazagoa izango zelakoan. Arau horiek oso ondo datoz oro har, prentsan eta beste hainbat alorretan. Baina literaturan badugu libreago jokatzeko. Nire saioa arau ofizialei ihes egitea da, baina ez besterik gabe kontra egiteagatik, batzuetan ihes egitea ondo datorkidalako baizik. Kasu honetan oso garbi nuen hala behar zuela.

Nobelako protagonistek hainbestetan egin bezala, guk ere tea hartuz luzaroan jardun dugu hizketan, Marokoz, Leuropaz... galtza zikinak eta hautsez betetako txankletak jantzita erreka bazterrean txoritxo erreka jaten lasai ederrean egongo den Tximiren inbidiatan. Teaz gain, faltan dugun denbora oparitu digu Pablo Sastrek. Sussuk bezala ●

◆ **NAGORE IRAZUSTABARRENA**

Gotzain jaunaren baimenaz

A black and white portrait of a middle-aged man with dark hair, wearing thick-rimmed glasses and a dark turtleneck sweater. He is smiling slightly and looking towards the camera. The background is a textured wall with some foliage on the right side.

[illegible]

baitek, azkenean, nai (gura) zuana iritxi duala esateko. (...) Kukua etorri, gosia etorri; kukua fan, gosia fan (AN. Lizarraga). Fan (joan). Koipe gabeko makillai eztio inork eltzen (G. Motriku). Irabazirik ez duen lana inork ez du nai (...) ●

■ Indartsuak indartsuago

Editoriala, 1972-X-15

Itxurakabe indartzen ari da indartsuen indarra aurrerapenei esker. Ez da nolanahiko indarra, besterik gabe, egunerokoen, aldizkarien, irratien eta telebistaren giltzak eskuan edukitzea. Bide berriok gabe ez lukete erria ain erraz zuzenduko. Irakurleen, entzuleen eta ikusleen buruak, argitu orde, lilluratzten eta lausotzen dituzte. Bai erraz erortzen direla erosleak saltzailleen eskuetan! (...) Saltzailleak gastatzaillea eta erosle porrokatua dan jendea behar du. Itsu-itsuan erosiko duena. Gauza berrien eta obeagoen

irrika duena. Ez erosi aurretik 'zertarako behar dut' bere buruari askotan galdetzen diona. Au bera gertatzen da Lehendakari zarako norbait behar denean edo Erriari iritzi-eskatzearen itxura egin behar zaionean, 'Etxean ondo bizi nahi baduzu, lasai bizi nahi baduzu, pakean bizi nahi baduzu, eman zure autarkia alakorentzat edo artarako'. Ez da edozein, tresna oien giltza-jabe dena eta ez zaio utzi ere edonorri uzten. Ez onenak, jendea gehien itsutzen dakienak baizik eskura dezake agintearen gaillurra (...) ●

ten hasi zen gure gizona: "Gauza auethek esan nahi nizkizun, Z. ARGIAtik agurra bidaltzea. Luzeegi egin gabe eta bukatze-ko, atzo bertan gertatutako bat kontatuko dizut: Nere lagun kuadrillarekin nenbillela, batek onela esan zidan: 'I, beste nagusi bat duzue, e...!; ze moduzkoa dek...?'. Banekien gotzaiak goitik behera izendatzen zirela, baiñan atzo nun artu nuen. Ez goitik behera etorri zeralako. Ez. Baizik eta ni, neroni, olaxe mintzatzten naizelako gure parroko militar sub-ofizialekin itzegiten dudanean, nagusi berria izendatu dietela-ta".

Beno, esana! Hortik aurrera, benetan agurtzea baino ez zuen: "Bukatze-ko. Ez dizkizut aipatu gaur Gipuzkoak eta Eus-

baten erretratu-robotik ba ote den -botatzen zion gotzain berriari, deblauki-. Baldin balitz, ez ziñake erretratu orretatik urruti ibilliko. Bestalde, jakingo duzu orrelako erretratoek itzal asko berekin izaten dituztela... Aspaldi batetan norbaitek esan zidan: 'I, Setien Jauna Donostiako Gotzai egingo ote duten zurrumurrua zebillek'. Eta onela erantzun nion: 'Nahiago nitek egingo ez balute... Gizon oiek libre behar dizkiagu, gotzai eginkizunetatik kanpo...'. Asmatuko zenduan (buru argia duzulako) zer barne-pentsamen du darabilkidan nere baitan... alegia Instituziorako fitxatzen dituzten pertsonak askatasuna galtzeko arrisku gorrian jartzen direla... Eta au ez dizut Gotzai eginkizuna gutxiestearren esaten. Gotzaiaren eginkizuna zer den nik baiño obeto jakingo duzu, noski. Baiñan, bestalde badakit, gotzai eginkizuna, bereziki gaur egun, ez dela Eliz-ministerioa baka-

rik. 'Ekilibrioko' diplomazi-politikari ordu asko ematen dizkiozuela". Hara hor Juan Jose Goenagaren gogoia asaldatzen zuena!

Baina behin hasiz gero, hobe azaltzea barruan zituen kezka guztiak. "Gipuzko-ako Apaizgo taldearen berriei ziur nago ondo jabetuta egongo zerala. Nik eta gure belaunaldikook apaiz giroa gutxi ezagutzen dugu, eta bestalde, gazteegi gera erabaki lekuetan parte artzeko. Gipuzkoak dituen gora beheretaz jakiñaren gaiñean izango zera... Parroki askotako egoera xelebreaz ere... asko ikusi beharko duzu (Nik dakidanez, sekula ez zera parroki batean egon). Euskal gartzediaren 'exodoaz' ere badateke zer esanik".

Urrunegi joan ote zen? Badaezpada, agur imintzioak egi-

kal-Erriak dituzten arazoak. Ortarako izango duzu komisio eta kontsejatzaille treberik. Orrenbestez, agur. Gaizki esanak barkatu" ●

◆ PILAR IPARRAGIRRE

■ Goizetan

Iragarkia, 1972-X-15

Euskeraz, frantseraz edo erdaraz mintzatzten dakien andereño batek, aurrak ezitzea edo orrelako zeregiñen bat gustora artuko luke. Orrelakorik eskaini leziote-kenak deitu bezaioite Donostiara, 429452 urrutizkiñera, Nekanetaz galdeginaz ●

■ "Urria" mauka hobe!!!

Iragarkia, 1972-X-15

30 egun: Logelarakoak, tresilloak, eser-etzan-lekuakmolde-egiturak etengabe eraberritzen

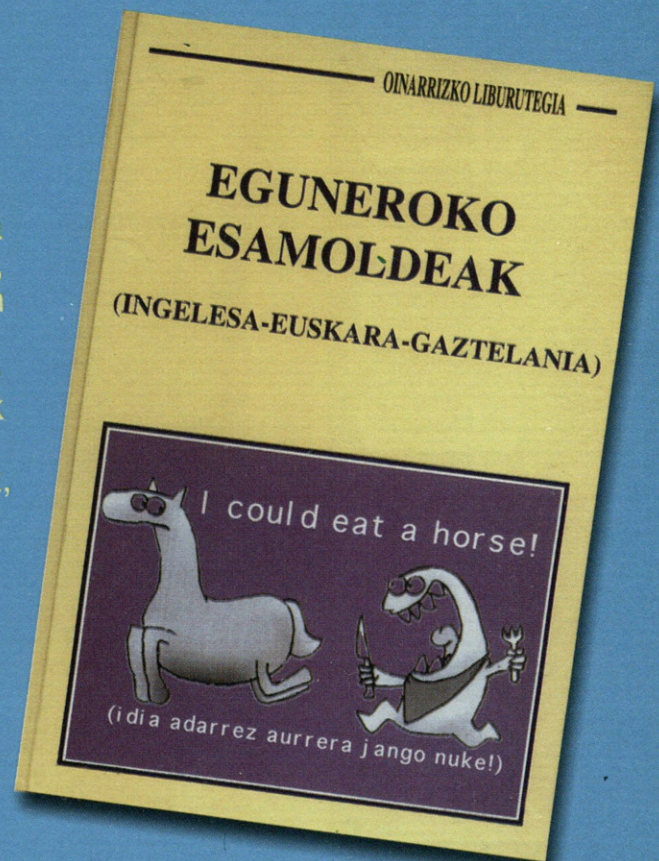
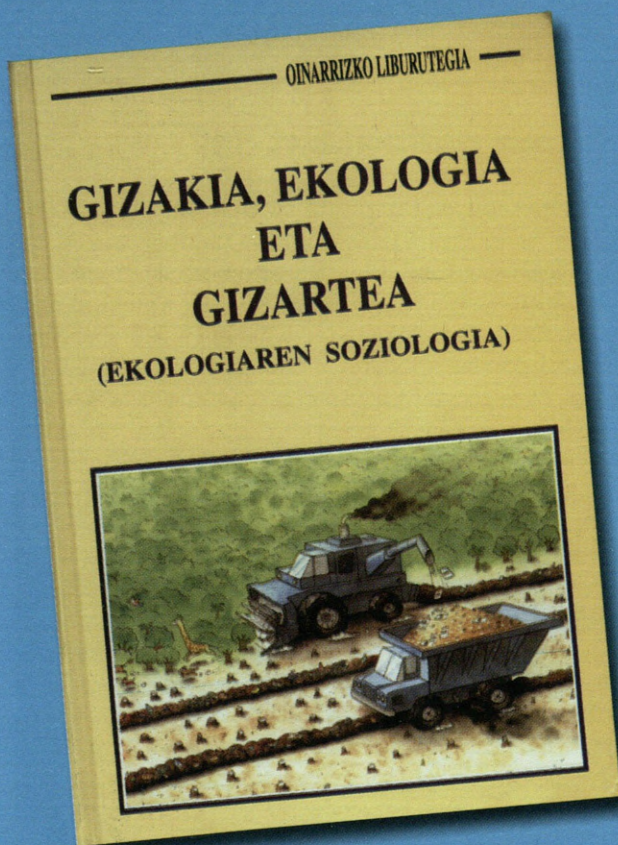
Eraman eta ezarri debalde Probintzi barruan

Donostian: Moraza 3 eta 14.nean
Irunen: San Marzial 12.nean
Amuebladora Comercial Hispania
Probintzia osoaren zerbitzuan ●

EGUNEROKO ESAMOLDEAK (Ingelesa-euskara-gaztelania)

Liburua hau ingelesa edo euskara ikasten / irakasten ari diren euskaldunei / ingelesei begira egina dago, bi hizkuntza horietan gorputz-atalen, animalien, landareen eta mineraleen inguruan dituzten esamolderik erabilgarrienak eta herrikoienak bilduta izan ditzaten (Amerikako Estatu Batuetakoak barne). Gainera, liburuak ariketa bereziak bezain erabilgarriak ditu norberak bere kasa aritzeko. Orain arte, inoiz, euskaraz argitaratutako liburu berezienaren aurrean zaude.

GIZAKIA, EKOLOGIA ETA GIZARTEA (Ekologiaren soziologia)

Ekologia ikuspuntu sozialaren aldetik aztertuta da liburu honen mamia. Era honetan, ekologiari buruzko liburuetan agertzen ez diren gai berriak ditugu: globalizazioa eta ingurumena, gero eta garrantzia handiagoa hartzen ari den "hatz ekologiko"-aren kontzeptua, "kapitalismo naturala"-ren azpian dagoen ideologia, hainbeste kezkatzen gaituzten transgenikoak, garapen jasangarriaren eredu desberdinak, . . . Puntako berrogeita hamaika gai desberdin zure esku.

**Fadanik
salgai zure
liburudendan!!!**

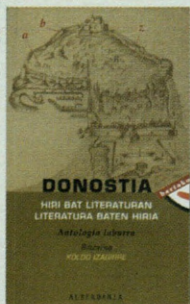

GAIK

ARGITALDARIA

A S T E K O L I B U R U A

DONOSTIA, LITERATURA BATEN HIRIA

**DONOSTIA.
HIRI BAT
LITERATURAN**
Batzuen artean
ALBERDANIA
173 orrialde
11 euro

Koldo Izagirrek bildu dituen literatur pasarte hauen antologiaren izen zehatza "Donostia. Hiri bat literaturan. Literatura baten biria" da, eta hain zuzen horrexek elkartzen ditu Euskararen Donostia Patronatuaren laguntzaz Alberdania argitaletxean plazaratu diren 34 idazleak eta 54 testuak. Donostia hiria daukate denek beren lanen ardatz edo kokaleku, nahiz bestelakoan batzuek besteengandik ezberdintasun nabariak izan. 1909an Emeterio Arresek Habanan idatzitako "Arratsaldean" poematik hasiz, XXI. mendean Ramon Saizarbitoriak idatzizako "Ros-

settiren obsesioa"raino, idazlan ugari izan du Donostiarekin lotura. Besteak beste, Ramon Intzigararen "Donosti atalak", Agustín Anabitarteren "Goiz hartan", Jean Etxepareren "Berebilez", Orixeren "Estropadak", Nemesio Arizmendiren "Faxistak Donostian", Joseba Zubimendiren "Donosti gai-xoa", Antonio Valverderen "Zuloaga plaza", Jose Anjel Iri-garayren "Errandoren amodioz-ko ametsa", Joan Mari Irigoie-nen "Altza", Joxe Austin Arrietaren "Manu militari", Txillardegiren "Haizeaz bestal-detik" edota Arantxa Urretabiz-kaiaeren "Saturno" k.

▼ Egileari Galdezka

"Donostia eta euskara lotura natural bat da"

Koldo Izagirre

■ "Hiri bat literaturan. Literatura baten hiria" diozu. Arra-zoia?

Ez da hitz joko hutsa. Euskal literaturaren borroka, urtetan eta urtetan, menditik kalera egin beharra izan da. Kaletartu nahi genuen, literatura urbano eta moderno bat egin, XX. mendeari zegozkion kezkekin eta urradurekin. Eta hori Donostian gertatu da, Donostiak duen geografia bereziari esker, baina baita bere biz-tanle euskaldunei esker ere.

■ Antologiako egile guztiak ez dira donostiarrak...

Ez. Izen batzuk bakarrik aipatzeagatik, Emeterio Arrese, Pako Aristi, Jimu Iturralde, Martin Ugalde, Xabier Montoia, Rafa Egi-guren, Andu Lertxundi, Orixe... ez ziren donostiarrak, baina Donostia hartu zuten kokaleku eta fikzioa garatzeko hiri bezala.

■ Zer du, bada, Donostiak hori gertatzeko?

Donostia eta euskara lotura natural bat da. Kardaberaz "Euskera-ren berri onak" liburuan -eta zenbait mende egiten ari gara atzera- bi diskurtso desberdinen ereduak azaltzen da: andre bermeotarrarena da bat, eta andre donostiarrarena bestea. Beraz, Donostiak bazeukan eredu linguistiko bat Euskal Herriari erakusteko modukoa, berezia, graziaduna eta euskararen baliabide guztiak erabiltzen zituen. Geroztik hori ez da eten. Hiri honen kontzientzia euskaraz garatu da neurri handi batean. Jakina, euskara, literatura eta Donostia hartzera, izugarritzko bolumen handiko liburua osatuko genuke. Horregatik hartu dut nik XX. mendea bakarrik. Antzerkia izan ezik, genero guz-tiak landu ditut. Horrela, euskal literaturaren eboluzioaren eredu bat daukagu. Batez ere poesian garatzen zen neokostunbrismo batetik abiatuta, gero eta prosa alderago jotzen duen literaturarena.

LIBURUAK

**JOAN-JINAREN
LABIRINTOAN**

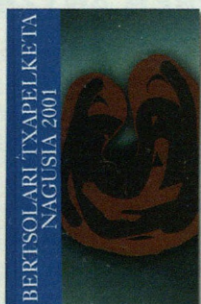
Jose Anjel Irigaray
PAMIELA
129 orrialde
12 euro

IRIGARAYK 1995-2000 ARTEAN SORTUTAKOA

Jose Angel Irigarayk 1995 eta 2002 urteen artean sortu dituen poemen bilduma dugu "Joan-jinaren labirintoa", Pamiela argitaletxeak kaleratu duen lan haxe. Zazpi urte isilik egon ondoren poetak plazaratu duen idazlan honetan, "bidaia" bat egiten ari dela dirudi, horrela harilkatu ditu behintzat bere poemak: joaten, jin-etortzen -beti ere zeharbidez-; ohartu orduko, bi norabideetako labirintoan osatzen-gaixotzen bere burua ikusteko, Irigarayk berak atarikoan esaten digun bezala. Bidaia horren bukaeran, haatik, bakarrik eta biluzik, barne hustua eta betea, kosmosaren erdian eta hari beha aurkitzen da bidaia, askatasun eta eternitate zantzuez osatua bezainbat gaixotua, patuak ezarri dizkion atsekabeengatik, baina loratu daitezkeen zeren ilusio-urrian.

**BERTSOLARI
TXAPELKETA
NAGUSIA 2001**

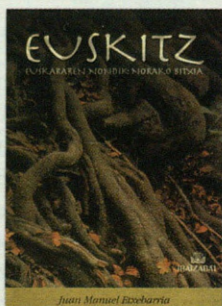
Antton Dueso
BERTSOLARI/
BERTSOZALE
ELKARTEA
517 orrialde + 2 CD
30 euro

IAZKO BERTSOLARI TXAPELKETA NAGUSIA

Euskal Herriko Bertsozale Elkartek "Bertsolari Txapelketa Nagusia 2001" plazaratu du, liburu batez eta 2 CDz osatutako emaitza. Liburuan, final-laurdenetako, finalaurreetako eta finaleko saioen kronikak eta bertso hautatuak azaltzen dira, baina kritikari ere eskaintzen zaio bere atala, Karlos Aizpuruaren "To arrapostuak", Rufino Iraolaren "Gaiak ere badu ikututakoan nabarmen geratzen den aldea" eta Joxerra Garziaren "Finaleko matazan" lanekin. Iritziak ere ez dira falta, eta hor, Laxaro Azkune, Manuel Olano eta Iñaki Muruarenaz gain, Andoni Egañak "Larrun"en argitara eman zuen "Urrats giltzarri baino areago" jaso dute. Amaitzeko, Juanito Dorronsororen "Doinuen azterketa".

**EUSKITZ.
EUSKARAREN
NONDIK NORAKO
BITXIA**

Juan Manuel
Etxebarria
IBAZABAL
63 orrialde
6 euro

EUSKARAREN HISTORIA IPUIN ERAN

Ibaizabal argitaletxeak kaleratu duen liburu honen izenburua "Euskitz. Euskararen nondik norako bitxia" da, eta hain zuzen ere horixe egiten du Juan Manuel Etxebarriak bertan, euskaldunon jatorrizko hizkuntza zahararen sorrera eta irauteko egin dituen ahalegin guztien zera ipuin eran kontatzen baititu. Bizkaitarra dugu bere egilea, eta Bizkaitz deritzan euskararen aldakia-ri ematen dio garrantzia, kexu agertuz Gipuzkitzeneko "laborategian" jaio zen Batitz gazteak Bizkaitz eder eta aberasgarria ia-ia guztiz baztertuta utzi zuelako. Egilearen iritziz, hiru hamarkada igaro eta gero, hor dabil Batitz geroago eta Batitzago, arauz beteta, ofizialtasunaren sare zabalean idazten dena ahoskatzen, Herritz biziak behar duen aberastasuna bereganatu gabe.

K A L I T A T E A

Produkturik
onenak,
MultiOpticasen

Aukerarik
zabalena
bettaurreko graduatu,
ukipen-lente,
audiofono eta
eguzkitako
bettaurrekoetan.

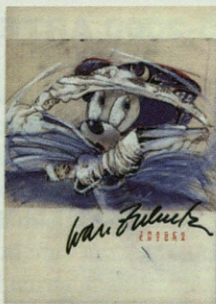
ZINKUNEGI
MULTIOPTICAS
ZERBITZU OPTIKOETAN 1.a
Hernani, 4 - DONOSTIA

LIBURUAK

IMAGEN. ENIGMA

Ivan Zulueta
GIPUZKOAKO
FORU ALDUNDIA
319 orrialde
18 euro

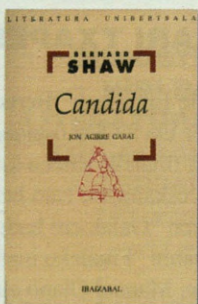

IVAN ZULUETAREN LANAK ETA IRITZIAK

Gipuzkoako Foru Aldundiaren Kultura, Euskara, Gazteria eta Kirol Departamentuak plazaratu du "Ivan Zulueta. Imagen. Enigma", egile honen lan guztiaren berri eskaintzen duen liburua. Zinemagile, margolari, kartelgile... irudia oinarri daukan edozein atal landu du Ivan Zuluetak, arriskutsu bizitzen, arriskutsu filmatzen duen gizonak; eta, hain zuzen, lan horren guztiaren laginak daude jasorik liburuan, baita bere filmografia eta lan osoaren katalogoa ere. Gainera, artista honek zineaz, drogaz, banpiroez eta beste makina bat gauzaz pentsatzen duena jakin ahal izango du irakurleak, zeren ezer baino lehen, Ivan Zuluetak Virginia López Montenegro eta Begoña del Tesorekin edukitako elkarrizketa zabala eskaintzen baita bertan.

CANDIDA

Bernard Shaw
IBAIZABAL
145 orrialde
7 euro

BERNARD SHAWREN ANTZERKI ATSEGINA

Bi eratarata banatzen omen zituen Bernard Shaw idazleak berak burututako antzerkiak. Satira gogorak idatzi zituen gehienetan, bere garaiko gizartean ikusten zituen hipokrisia eta bidegabekeriak salatzeko, eta horiek, idazlearen esanetan, antzerki zakarrak omen ziren, ikuslea egoera zakarren aurrean jartzen zutelako. Dena den, nahiz eta gutxiago, idatzi zuen bestelako antzerkirik ere, lau lan denera, eta horiek atseginak izendatu zituen. Azken hauetakoa da "Candida", Jon Agirre Garaik euskaratu duen idazlana. "Candida"-n, emakume batek bi gizonen artean aukeratu beharra dauka. Gizonak gogorra eta sendoa izan behar ote du? Zer ote da benetan gogor eta sendoa izatea? Horiek dira emakumeak aukeraketa egiteko darabiltzan irizpideak.

KOIUNTURAZ

Batzuen artean
EUSKO
JAURLARITZAREN
ARGITALPEN
ZERBITZU NAGUSIA
96 orrialde

"KOIUNTURAZ" ALDIZKARIAREN AZKENA

Eusko Jaurlaritzako Ogasun eta Herri Administrazio Sailak plazaratzen duen "Koiunturaz" aldizkariaren azkenengo zenbakian, honako gai hauen inguruko lanak agertzen dira, besteak beste, euskaraz eta gazteleraz: EAEko ekonomia 2002 urteko lehen hiruhilekoan, EAEko ekonomiaren testuingurua, Ekoizpen arloak, Eskaria, Lan merkatua, Prezioak, kostuak eta soldatak. Horrez gain, Estatistika eranskina, Ekonomi Buletin honetan argitaratu dituzten artikuluak -adibidez, Xabier Pascualek 6. zenbakian argitaratutako "Lan hitzarmenetako soldaten igoera. Ohar metodologiko bat", edo 11.ean plazaratu zuen "Kontratuen bilakaera lan merkatuaren erreforma ezarri eta gero"- eta Ekonomia eta Plangintza Zuzendaritzaren beste argitalpen batzuk.

DISKOA

MAITE OUT

Bide ertzean
GAZTELUPEKO
HOTSAK
12 kanta
14 euro

BIDE ERTZEAN TALDEAREN DISKO BERRIA

Joni eta Imanol Ubedak, Fran Iturbek eta Karlos Aranzegik osatzen dute Bide Ertzean taldea. Urtebete ondotxo pasa da "Grisa" zeritzan CDa aurkeztu zigutenetik. Haatik, denbora horretan ez dira geldirik egon, presarik gabe "Maite out" diskoa osatu ahal izateko itzaleko lana egiten baizik. Ohi bezala, poeta batzuei egiten diete hemen ere beren omena, Jose Luis Ota-

mendi eta Kirmen Uriberi, kasu, baina beste kantu guztien testuak beraienak dira. Zeintzuk diren kantu horiek? "Berriz berpizten naiz", "Atsegin ditut", "Iluneko kantu gara", "Zure irria", "Ahaztearen lezioa", "Gaur ez daukat manifesturik", "Haizea dabil iraganaldetik", "Ekaitza naiz", "Zu ikusi orduko", "Zein da bidea", "Behin eta berriz" eta "Maite haut".

BILBO, urriak 5**Antzerkia**

Antzerkiola Imaginarioak
"Mundopolski: extragedia y rebelión" lana eskainiko du Bilbon. Herriminak eta depresioak jota dagoen pailazo trotskista batek, eta krudelki alaia den neska iraultzaile batek beraien patuak gurutzatuko dituzte antzezlan honetan.

19:00
EHUko Ingenieritzako Fakultatea

BILBO, urriak 11**Kontzertua**

Tahures Zurdos rock talde nafarrak jardungo du Bilboko Kafe Antzokiko eszenatokian. Aukora Beltran kantaria buru duen taldeak areto horretan eskainiko duen lehen emanaldia izango da.

22:00
Kafe Antzokia

GASTEIZ, azaroaren 10a arte**Erakusketa**

1979 eta 2000 bitartean Enzo Cucchi artista italiarrak egindako marrazkien inguruko errepasoa egin nahi du erakusketa honek. Guztira 144 lan biltzen dira bertan.

Artium museoa

DONOSTIA, urriaren 20a arte**Erakusketa**

Gipuzkoako Ozeanografia Elkarteko kideek eginiko hainbat itsasontziren maketak ikus daitezke IX. Itsasontzi erakusketan. Oro har interes handia sortu duen bilduma dago ikusgai.

18:00-21:00
(Igande eta jaiegunetan, 11:30-13:30 eta 17:00-21:00)
Boulevard 1 aretoa

DONOSTIA, abenduaren 19a arte**Beka deialdia**

Euskalgintza Elkarlanean Fundazioak Joseba Jaka IV. Literatur bekak antolatu ditu, euskal kultura garatzeko eta idazleen lana bultzatzeko helburuarekin. Olerkia, eleberria, saiakera eta haur eta gazte literatura sarituko dira.

Euskalgintza Elkarlanean Fundazioa

URRUÑA, urriak 12**Bertso afaria**

Urriaren 12rako bertso afaria antolatu dute Urruñako Xaia ostatuan. Bertan, Andoni Egañak, Amets Arzallusek, Anjel Mari Peñagarikanok eta Miren Artetxek jardungo dute bertsotan eta X. Murrak, berri, gai jartzaile lanetan.

20:30

Xaia ostatua

ORERETA, azaroaren 7a arte**Ikastaroa**

Urriaren 7tik azaroaren 7ra bitartean ordenagailua piztu eta lehenengo urratsak ematen ikasteko aukera eskainiko du Ibainet informatika guneak. 20 orduko ikastaroan, Windows sistema eragilea eta Word testu prozesadorearen erabilera landu ahal izango dira.

Oiartzun kalea 5, behe

ARTEA-ARRATIA, 2003ko**urtarrilaren 5a arte****Erakusketa**

Ana Franken historia ezagutzeko aukera eskaintzen digu Euskal Abertzaletasunaren Museoa antolatutako "Ana Frank: Gaurko historia bat" erakusketak. Gainera, berarekin harremana izandako pertsonen testigantzak ere jasotzen dira argiztatutako panel batzuetan, baita arrazakeria eta xenofobiaren inguruko aipamenak ere.

Euskal Abertzaletasunaren Museoa (Manu Egileor aretoa)

IRUÑEA, azaroaren 9a arte**Erakusketa**

Manu Muniategiandikoetxearen "Nora hoa? Posibilidades y riesgos sin dilema" erakusketa paratu dute. Tamaina handiko lanak daude bertan, margolanak eta zurezko zein burdinezko egitura ia ertaldioak. Bergarako Taun Taun antzerki taldearekin egindako bideo lanarekin batera.

Asteartetik larunbatera 10:30-14:00 / 17:30-21:00
Moises Pérez de Albeniz galeria

BERRIOZAR, urriak 15-31**Ikastaroa**

Aisialdiko irakasleentzat "Aisialdia: euskara kolokialaren gunea" ikastaroa antolatu dute Berriozarren. 15 orduko ikastaro honetako saio nagusien artean zenbait saio osagarri tartekatuko dituzte, hala nola, urriaren 15ean SEI elkarteko kide Imanol Esnaolak "Lagunarteko hizkeraren garrantzia. Zergatik eta zertarako" hitzaldia eskainiko du.

19:00
Kaleberri 12, behe

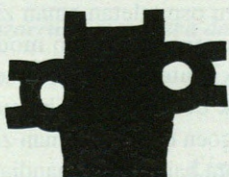

Agendarako deialdiak hogeiei egun lehenago bidali 37 34 03 faxera

Agenda: KATIXA GARATE

Argitarapen honen edizioa laguntzaile:

En la edición de esta publicación colabora

kutxa

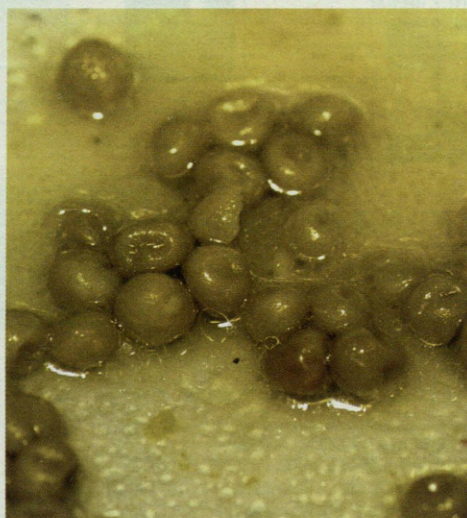
zuri esker
gracias a ti

gizarte ekintza
obra social

Gero eta barazki exotikoagoak landatzeko joera nagusitzen ari da azken urteetan baratzean aritzen direnen artean; baita ohiko barazkiak garaiz kanpo landatu eta jatekoa ere.

ARBATZEKO GARAIA

B aratzagintzan aritzen direnen artean gero eta barazki gehiago lantzeko joera errotzen ari da azken urteetan. Inguru hauetan sekula ezagutu gabeko barazkiak, lehengoan barietate berriak eta abar nonahiko baratza txoko eta azokatan topa daitezke egun. Nobedadearen aldekoa da baratzezain tematien azken puntako dema nagusia. Plazara jaki berri bat nork azaldu, hura ibiliko da, barazkia bera baino lehenago, denen aho-mingainetan. Soka beretik ikaragarririk pataldua da barazki jakin bat, betidanik landutako horietako edozein, nork lehenago plazaratzeko borroken garai bateko sona. Apaltze honek soi-

ALBERTO ELOSEGI

nean daraman lasaitasuna ustiari beharko litzatekeela iruditzen zait. Inongo estuasunik gabe, ematen badu ondo eta ez badu ematen ere bai, kopetea uztak garaiz kanpo ekartzeara dutenen alde hitz egin nahi dut. Urrutira gabe ondoko baserrian dut espektakulo ederra: udazkenean jango diren ilar berde berriak arbatzeko moduan dituzte, sasoi honetan, bai! Udazkenean sotoan udaberri-udaberriko lanak egiten... eta laster, eguraldiaren ederrarekin bat, ilar berde berrien fintasunak aho sabaia, aho zeruak izartuko ditu ●

◆ JAKOBA ERREKONDO
mandio@zerain.com

O S A S U N A

Medikuek bizirik irauteko %20ko aukerak besterik ez zizkieten ematen, baina aurrera egitea lortu dute "kristalezko bikiak" eta dagoeneko etxean dira.

MIRAKULUZKO HAURTZOAK

J aia aurretik eman zizkieten berri txar guztiak atzean geratu dira, eta argazkian ikusten ditugun haurtxoak, ondo kostata bada ere, beren etxean daude, inguruko guztien gozamenarako. Medikuek bizirik irauteko %20ko aukerak besterik ez zizkieten ematen, baina Ellie eta Aiden bikiak beren biziaren alde borrokan egin ondoren, aurrera egitea lortu zuten.

"Kristalezko bikiak" deitu zieten, eta bere gurasoei ukitzen ere ez zieten uzten. Izan ere kilo erdia besterik ez zuten pisatu jaio zirenean, eta bazekiten denek (mediku nahiz familiaratekoek) beren bizitza arrisku larrian zegoela. Gainera, jaio eta bigarren egunean Elliek odoljario bat izan zuen bere garun txikitxoan,

■ "Kristalezko bikiak".

garaiz aurreko erditzearen ondorioz.

Medikuak esan zien gurasoei, sinestunak baldin baziren, hobe zutela umeak bataiatzea, seguruenik ez zutelako bizirik

iraungo. Eta beren umetxoan bizitza hain arrisku handian zegoela jakitea kolpe latza izan zuen gurasoentzat. Zer esanik ez, Elliek hiru operazio, bata bestearen atzetik, jasan behar izan zituenean, garunean pilatutako likidoa drenatzeko.

Baina umeek gogor eutsi zioten, eta sei hilabete hiru ospitaletan eman zituzten, medikuek etxera joateko moduan zeudela erabaki zuten arte. Therese eta Nick gurasoek beren bikiak hartu eta ahizpa zaharragoen ondora eramanean zituzten. Orain egoera baikortasun handiagoarekin ikusten du amak: "Umeak egunetik egunera sendotuz doaz. Elliek oraindik ospitalera joan beharra dauka, baina etxean dauzkagu gurekin" ●

◆ JABIER AGIRRE

Ihesi

Euskal Herria ezagutzuz

Lizarrustitik Irumugatara: trikuharrien bidea pagadietan zehar

■ Lizarrusti mendatea da gure ibilbidearen abiapuntua, eta pagadian gora abiatuko gara Irumugata gailurraren bila.

Lizarrusti mendatea Ataun eta Etzharri -Aranatz lotzen dituen errepidean dago, Gipuzkoa eta Nafarroaren arteko muga egiten. Portua igaro, eta nafar alderantz jaisten hasi eta berehala, Venta Isabel zenaren hondarrak ikusten dira oraindik errepidearen ondoan. Mendate honetatik, Irumugata gailurraren bila abiatu gara, basoetan zehar, gain leun eta atseginetan barna, trikuharrien bidetik.

Venta Isabel oso aspalditik dago Lizarrusti mendatean; esaten denez, duela 300 bat urtetik hona. Etxea eraiki zuen familiako kideetako baten izena zen Isabel; horrela hartu zuen etxeak izena, eta horrela gelditu zitzaion, gaur arte. 1990eko azaroaren 26tik 27rako gauean sute batek kiskali zuen, eta ordutik erdi erorita dauden pareta zahar batzuk bakarrik gelditzen zaizkio zutik. Zoritzarreko gau hartan familia osoa etxe barruan aurkitzen zen, eta arrapaladan irten behar izan zuten garrek beren etxea irensten zuten bitartean. Familiako alabarik zaharrena, gainera, etxearen leiho batetik bota behar izan zuten suteak harrapa ez zezan.

Erre zen arte, Venta Isabel taberna izan zen. Bere garai onenak Estellesa eta Bergaresa autobusek bertan geldiunea egiten zutenean izan zituen. Garai hartan, autobusak ez ziren oraingoak bezalakoa, ezta errepideak ere, eta autobus haie-tan bidaia egiteak luze jotzen zuen. Horregatik, Venta Isabelen egiten zen beharrezko geldiunea, bidaiariek jan eta edateko, eta atseden hartzeko. Bentan baziren bisitarientzako logelak, eta noski, afari eta bazkariak ere ematen zituzten. Jende ugari ibiltzen zen. Errepidearen beste aldean dagoen Casanueva baserria ere, taberna zen garai haietan.

Etxea erre zitzaizenean, Venta Isabelen bizi zen familiak Casanueva etxea erosi zuen, eta bertan segitu Lizarrustitik pasatzen zirenei jan-edana eskaintzen. Gaur, bertan jarraitzen du Venta Isabel-eko etxeoandreak etxe-ko gazta saltzen, agian arrautza batzuk, edo pintxo edo edariren bat ematen. Orain ez du otordurik ematen. Bazkari edo afarietarako, eta

ASIER AGIRRESAROBÉ

■ *Irumugataren gailurra Ataun, Bakaiku eta Etxarri-Aranatzen mugak elkartzen diren puntua da eta hori adierazten du bertako mugarriak.*

Gu, aldiz, Irumugata gailurraren bila joango gara, lehenengo aldapa gogorrena gainditu ostean, tontor leunetatik kaskoz kasko, pagadi ederrak zeharkatuz. Bidean hiru trikuharri ikusiko ditugu.

dena, arbitrioen etxea zen. Mikeleteen postua zegoen bertan, Nafarroa eta Gipuzkoaren arteko mugan aduana zain-tzeko.

Lizarrusti mendatea da gaurko ibilaldiaren abiapuntua (617 metro). Gipuzkoa aldetik iristen denak errepidearen ezkerreko aldean aparkaleku zabal bat aurkituko du lehenengo; hor utzi dugu autoa. Aparakalekuaren ondoan Parketxea dago. Bertan taberna, jatetxea eta aterpetxea daude, eta Aralarko parkeari buruzko hainbat argibide. Mendatean bertan, errepidearen eskuin aldean, Casanueva etxea dago, eta Nafarroa aldera maldan beheraren hasieran, Venta Isabelen aurriak. Lizarrustitik Aralar aldera egin daiteke ibilaldia, Lareoko urtegira, lehen egurra ateratzeko erabiltzen zen trenbidearen ibilbidea segituz. Lareora iristeko, harrian irekita dagoen Akerretako tunel bitxitik zehar pasa beharko dugu. Gu, aldiz, Irumugata gailurraren bila joango gara, lehenengo aldapa gogorrena gaindi-

■ *1990eko azaroko gau batean erre zen Venta Isabel, baina ordura arte taberna aski ezaguna zen inguruetan.*

■ *Sutearen ostean, bentako familiak Casanueva etxea erosi eta bertan jarraitu zuen jan-edana eskaintzen.*

ASIER AGIRRESAROBÉ

tu ostein, tontor leunetarik kas-
koz kasko, pagadi ederrak zehar-
katuz. Bidean hiru trikuharri ikusiko ditugu. Izan ere, inguru hau aberatsa da honelako hilobi prehistorikoetan, eta gure ibilbide-
detik gertu, badira gehiago ere.

Casanueva etxearen atarira bertara joan gara, eta etxearen ondoan, itxita dagoen langa bat topatu dugu. Beste aldera pasa eta bide garbi batetik basoan sartu gara. Bideak Askoako punta ezker aldetik inguratzen du, eta Gipuzkoako Biraren (GR 121) eta Uren Banalerroaren ibilbidearen (GR 12) pintura zuri-gorritz seinalatua dago. Hiruzpau txondor plaza pasa ditugu ondotik, eta azken malda gainduta, Askoaren hegoaldeko lepora heldu gara (813 metro).

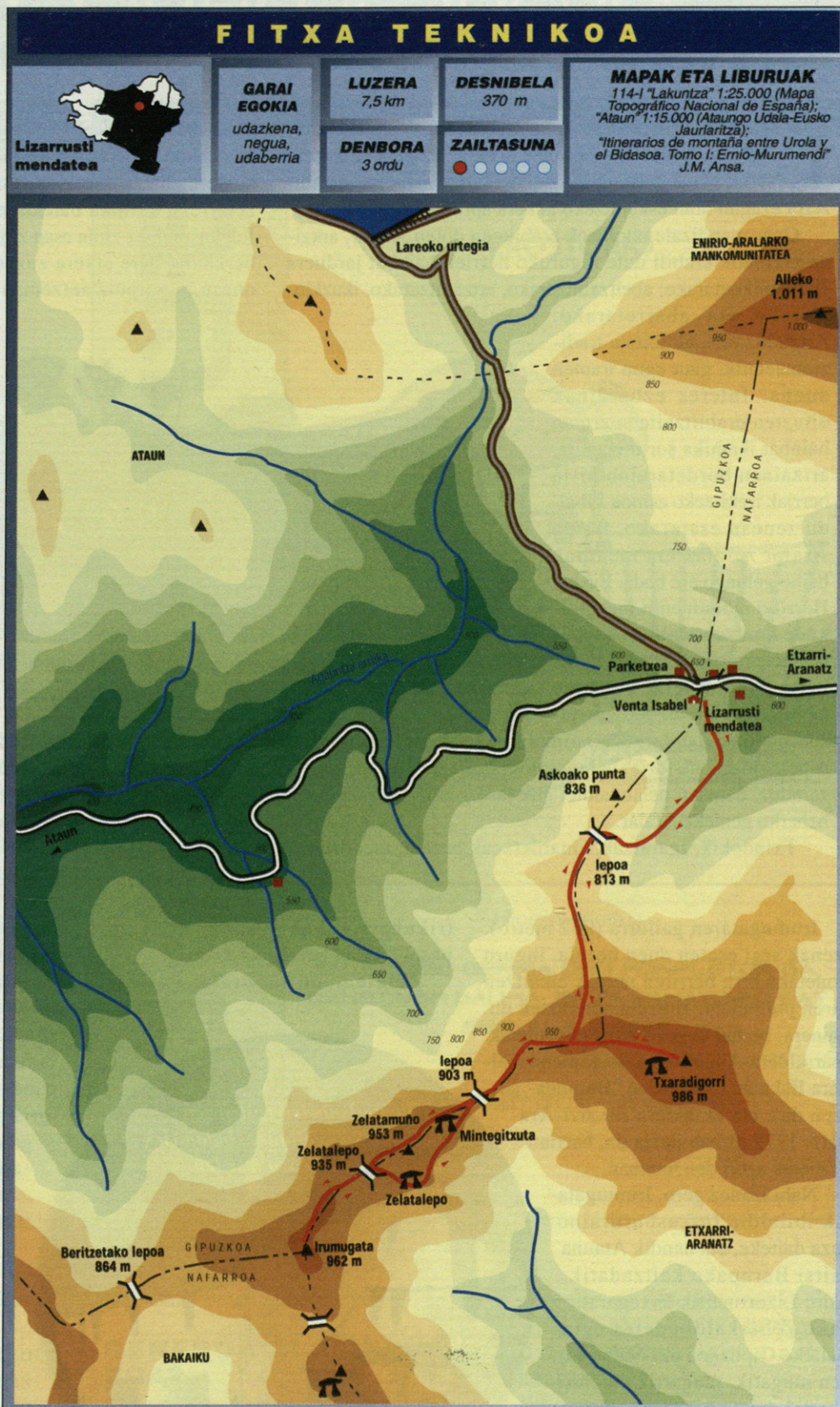
Lepo honetatik gure eskuine-
ra aurkitzen den Askoako punta (836 metro) igotzeko aukera dago. Bertara iristeko ez dago bide argirik, baina ez du batere zailtasunik, eta minutu batzuk besterik ez dizkigu kenduko. Askoako puntaren iparraldeko aurpegia zeharo bertikala da eta bertatik Lizarrustiko etxeak ikus daitezke gure oinen azpian.

Lepoan gaudela, gure ezker-
rera dagoen malda leunean gora segitu dugu, pagadipean beti, eta gaina hartu dugunean, seinale batek adierazi digu Txaradigorri-
ra iristeko norabidea. Txaradigo-
rri gailurrean (986 metro) ibilbideko lehenengo trikuharria eta bere tumulua aurkitzen dira, ikusiko ditugun hiruetatik, osorik eta egoera onenean dagoena, hain zuzen. Egurrezko hesi batez inguratua dago, eta aldamenen panel txukun batek azaltzen ditu trikuharrien inguruko argibide batzuk. Gainerantzean, Txaradigorriren gailurrak ez du ikusmira zabalik eskaintzen, zuhaitzek estalia dagoelako.

Bigarren trikuharriaren bila abiatu gara. Seinalea zegoen lekura-
raino etorritako bide beretik, eta hortik aurrera hegomendebalderantz, beste lepo zabal bateraino (903 metro). Lepotik gertu, piska bat aurrerago, aurkitzen da Mintegi-

txuta trikuharria, hau ere hesiak babestuta eta azalpenetarako panel batek lagunduta. Hemendik maldan gora puska batean segitu eta berehala Zelatamuñoren gailurra

(953 metro) zapaldu dugu, eta segidan, Zelatalepora jaitsi (935 metro). Azken aldapa gora leuna bakarrik falta zaigu Iru-
mugata iristeko.

■ Aralar: zelaiak eta mendiak baino gehiago

Lizarrusti mendatea Aralar mendi multzoaren mendebaldeko muga da. Gure ibilbide honetan ez gara Aralarren sartu, baina gertu ibili garenez, hiruzpalau hitz mendizerra ezagun honi eskaintzeko aukera aprobetxatuko dugu.

Gaur mendizale uholdeek erabiltzen duten Aralar, antzinantzinatik erabili dute inguruko herriek hainbat jarduera ekonomikoetarako: abeltzaintzarako, artzaintzarako, ikazkintzarako eta abarretarako.

Artzaintza da, aktibitate tradizionaletatik, gaur egun irauten duena. Interes ezberdinak dituzten erabiltzaileen artean hainbat ikamika sortu izan da, artzainen bordetaraino pista berriak irekitzeko asmoa zabaldu zenean esaterako. Baina Aralar zelaiak eta mendiak baino gehiago ere bada. Euskal Herriko monumentu megalitikoek kontzentrazio garrantzitsuenetako bat Aralarren dago, baita hainbat leize eta sima nagusi ere. Bertako aberastasun guztiak (landaretza, animaliak, geologia, etnografia, espeleologia, historia, paleontologia...) ezagutu, ulertu eta zainduz, datozen belaunaldiak guk jaso genuen bezala eman beharko genieke Aralar.

Txindokik, Igaratzak, Guardetxeak bezala, mendizerra

Aralarko San Migel santutegiak ere egin du ezagun. Teodosioren kondaira ekartzen digu honek gogora: VIII. mendean hasiera aldean, Goñiko Teodosio jaunak, gerratik bueltan zetorrela, ermitau batekin egin zuen topo. Bere emazteak fidelitasunik ez ziola esan zion ermitauak Teodosiori, eta hau, berehala, bere etxera zuzendu zen. Han, senar-emazteen ohean bi gorputz antzeman zituen, eta une bat ere itxaron

gabe, bere ezpata atera eta biak hil zituen hantxe bertan. Etxetik atera zenean emaztea topatu zuen, elizatik zetorrela. Emazteak, bere amaginarreba eta aitaginarreba etxera gonbidatu zituela eta momentu hartan ohean lotan zeudela esan zion. Teodosio, bere gurasoak hil zituela konturatuta, Erromara joan zen erromes, barkamena eskatzera. Aita Santuak, penitentzia moduan, gurutze batekin eta kate batzuekin bizitzera zigortu zuen, burdinak beren kabuz askatu arte. San Migelek

salbatu zuen Teodosio: Aralar mendizerran, kobazulo batean herensuge bat azaldu zitzaion Teodosiori, eta San Migeli erregu egin zionean, honek herensugea hil eta kateak askatu zizkion, zeinak, esaten dutenez, gaur santutegian ikus daitezkeen ●

■ Aralarko jarduera tradizionaletatik bizirik dirauena artzaintza da gaur egun.

Irumugataren gailurra (962 metro), izenak argi esaten duen bezala, inguru honetako hiru herriren mugak elkartzen diren puntua da. Horrela adierazten du, gainera, bertan dagoen mugarri handiak: iparraldera Ataun dago, hegomendebaldera Bakaiku (mugarrian "Burunda" jartzen du), eta ekialdera Etxarri-Aratz. 1777 urtean jarria da, harrian grabatua ageri den moduan.

Nahi izanez gero, Irumugatatik ibilaldia Intxusbururaino luza daiteke, eta handik Atauna jaitsi Bernoako kaltzadatik. Edo, Lizarrustitik Etxegaraterako zeharkaldi ederra egin daiteke Gipuzkoa eta Nafarroaren mugatik, mugarriz mugarri. Horiek beste baterako utzi, eta buelta etorritako bide beretik egin dugu, Zelataleporaino, eta hortik, Zelatamuñora berriz igo orde, mendia eskuin aldetik inguratu dugu, metro gutxitara aurkitzen den Zelatalepoko

trikuharria ikusi asmoz. Honek ere panel txukun bat dauka ondoan.

Zelatamuño inguratzen jarraitu

■ Venta Isabelen egiten zen beharrezko geldinua, bidaiariek jan eta edateko, eta atseden hartzeko.

dugu, altuerarik galdu gabe, ekarritako bidearekin topatu arte, eta jada bide ezagunetik, Lizarrusti mendatera itzultzea besterik ez da geratzen. Txangoaren amaieratik gertu gaude ia, eta orduantxe euria botatzen hasi dira egun osoz hor gainean eduki ditugun laino gris potoloak. Pausoa arindu eta iritsi garenean, bentara sartu gara. Taberna zaharraren itxura dauka. Paretak margo zaharkituaz estaliak, lau mahaitxo beren aulkiekin, barra txiki bat, eta txorizo eta urdai zatiak gantxoetatik zintzilik. Kanpoan euria ari du gogotik. Etxekoandrea agertu da eta bi kafesne eskatu dizkiogu. Edalontzi handian ekarri digu, ohiko zaporea ez zuen kafesnea; esnegaina gogorarazten zuen halako gusto goxo bat zeukan. Eta gainera, laguntzeko, gaileta batzuk plater batean ●

◆ ASIER AGIRRESAROB
◆ MUSKILDA TELLABIDE

Denbora-pasak

Kike Amonarrizen
Umorea

OPARIA

Ainhoak kanabera bat oparitu nahi dio Imanoli urtebetetze egunerako.

Ehiza eta arrantzako denda batera joan eta bertan dauden kanaberen artean, onena erostea erabaki du. Bat hartu eta dendariarengana hurbildu da:

- Kanabera honek zenbat balio duen esango al didazu?

- Bai, berehala, baina itsua naiz eta zein hartu duzun ikusi ezin dudanez, axola ez bazazu bota ezazu lurrera eta ateratzen duen hotsarekin jakingo dut zein den.

Ainhoak, hori entzunda, kanabera askatu eta lurrera erortzean dendari itsuak:

- Ah, bai! Urki 8600 modeloa. 550euro.

- Ongi da bilduko al didazu mesedez?

Hori esatearekin batera, Ainhoa, kanabera jasotzera makurtu da.

Mugimendua bizkorregi egin ordea, eta barruko gas kirasuak isilik baina edonor itotzeko moduan hedatu dira dendan. Eta dendari itsuak:

- Guztia beraz, 760euro.

- 760 euro??? Oraintxe bertan

Asteko Lokuzioa

EROSTORIO

Hipermerkaturia

EROSTORIO BERRIA OSO KONPLETOA DA, DENETARIK DAUKA; BAITA TANATORIO BATERE, ALAJINKIA!!!

Hiper / Mega marché / Shoppitorium

EROSTORIO

**2A2PIAK
BATMAN**

550 euro esan didazu eta!

GENEROA ALA JENEROA?

- Zein da klitori baten eta taberna baten arteko aldea?

- ?!?

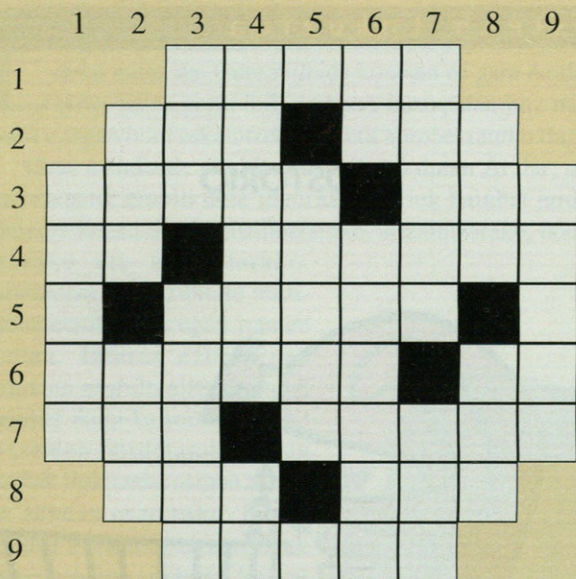
- Gizonezkoek beti aurkituko dute taberna.

- Zergatik ez dute gizonezkoek sekula bi aldiz jantzi berbera jantzen, dotore agertu nahi dutenean?

- ?!?

- Moda aldatu egiten delako ezkontza egunetik, hileta egunera.

Hitz gurutzatuak

EZKER ESKUIN

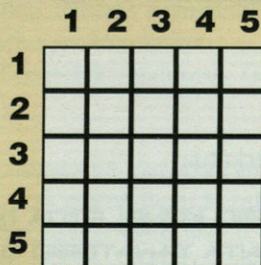
- 1.- Baserriko abere. 2.- Naizen honek. Eguzki.
3.- Gazte eder. Garai, aldi. 4.- Urrearen sinbolo kimikoa.
Maindireak, mihiseak. 5.- Kontsonantea. Txori mota.
Iodoaren sinbolo kimikoa. 6.- Fruitu mota.
Gelaren erdian. 7.- Bilo. Euskal lurraldea.
8.- Alderdi karlista. Edo. 9.- Uhin, uhain.

GOITIK BEHERA

- 1.- Aratz. 2.- Nauka. Bihi.
3.- Zilbor. Gizon izena. 4.- Seigarren hilabetea.
Aluminioaren sinbolo kimikoa. 5.- Kontsonantea.
Egona. Bokala. 6.- Musika nota. Armeniako mendi sakratua.
7.- Dardara. Sexu eme. 8.- Iratzea, garoa.
Emakume izena. 9.- Hegazti mota..

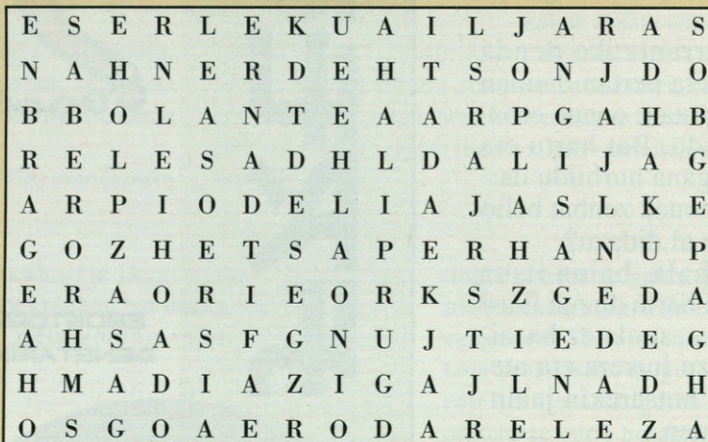
Ekar bosteko hori!

Ezker eskuin eta goitik behera,
zenbaki bakoitzean hitz bera
aterako zaizu

1. Italiako hiria. 2. Maindirea.
3. Amildegi. 4. Nafarroako herria.
5. Emakume izena.

Letra Zopa

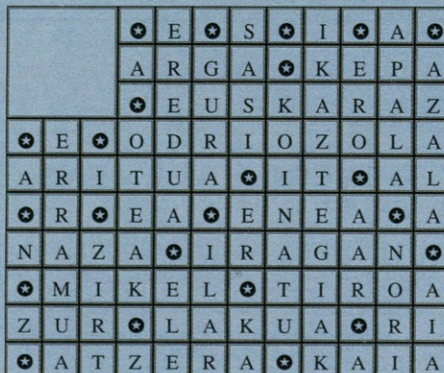
Aurki itzazu
auto baten 9
atalen ize-
nak.
Hitzak
ezker
eskuin,
goitik
behera
edo
diagonalean
azalduko
zaizkizu

Aurreko asteko soluzioak

KENHASEBALCOLAYE
LKBULLDOGHEREHBD
AFIDEYTCEAEICTOS
MZSETTERRALSOJCA
YAHMAICUSLAGSOT
ICSI SLEROHYLOBHA
LEBTAEZCKEKANATM
ABIRIBASRUSENOIL
SPEKINESANURLSYA
ITCYHEAAGSHEBELD

8ko txikian

1. Irakurri. 2. Txandaka. 3. Etsipena. 4. Egunkari.
5. Gaintitu. 6. Etiketak. 7. Lasterria. 8. Ekaitzak.
9. Kakaztua. 10. Ertainak. 11. Eztarria. 12. Arrautza.

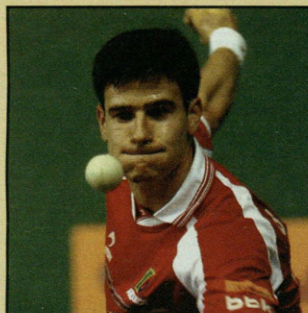
Hitz gurutzatuak

Ezker eskuin: 1. Amona. 2. Eza. 3. Elaia. Men. 4.
Pe. Aldaka. 5. E. Ateak. R. 6. Lauzak. So. 7. Art. Kiloa.
8. Ioi. Tar. 9. Arren.

Goitik behera: 1. Epela. 2. Ele. Ari. 3. Aza. Autoa. 4.
Maiatz. Ir. 5. O. Aleak. R. 6. Ni. Dakite. 7. Armak. Lan.
8. AEK. Sor. 9. Naroa.

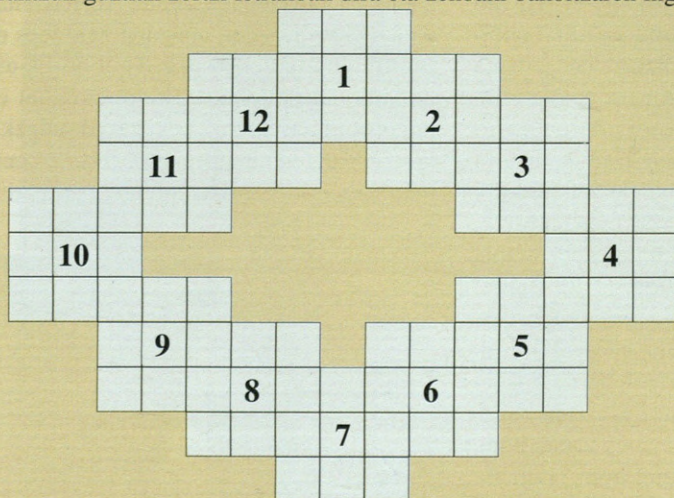
Hitz Gezidunak

	Barazki mota	▼		Iratzea	▼		Jateko	▼		Antolatu, itxuratu	▼		Suitzako ibaia
	Itsas arraina			Ergel			Irakurtzeko			1. eta 4. bokalak			
	►			▼			▼			▼			▼
	Deitura	►											
	Pl., landare mota												
VIII. hilabetea	▼		Trebeak	►	▼					4. eta 19. letrak	►		
Izena			Denborale							Jainko egiptoarra			
►			▼		Oiloaren oihua	►				▼			Sustraiak, erroa
					Tantalioa								
Ezeztatu	►				▼		Titi	►					▼
Mihisea							Labore hauts						
►							Garoa	►	▼		Arabako alderdia	►	
							Bizkaiko ibaia				Bihi		
Nazioarteko garraioetan	►				Sexu gehiegikeria	►	▼					Iodoa	►
Burujabetasuna					Argiaren erdian							Kanpo, landa	
►					▼					Behar	►	▼	
										Kontso-nantea			
Lehena eta azkena	►			Aiztoa	►					▼			

Pertsonaia: Pilotari txapelduna

8ko Txikian

Erantzun guztiak zortzi letrakoak dira eta zenbaki bakoitzaren inguruan kokatu behar dira. Hitzak ordu orratzen arabera bideratu behar dira, beti ere zenbakiaren gaineko lauki txikitik abiatuta.

- 1.- Azaldu
- 2.- Txistu eginez
- 3.- Aski iritzi, onartu
- 4.- Erloju
- 5.- Erraz galtzen dena
- 6.- Erromesaldian doana
- 7.- Iseka egilea
- 8.- Epaitzea
- 9.- Irratiko kontalaria
- 10.- Behartsuak, txiroak
- 11.- Maitakorra
- 12.- Astoaren ume

JOSEBA OLALDE

BERNARDO ATXAGA

HITZAK ETC.

Ez dakit inori gogoratuko zaion Humpty Dumpty pertsonaia borobilak Alicerekin izandako eztabaida. Humpty Dumpty jakinarazi dio Aliceri "bejondeizula" esapideak "konorterik gabe uzteko moduko argumentua" adierazten duela, eta berak hitz bat erabiltzen duenean, "hitz horrek berari gogoak ematen diona esan nahi duela, ez gehiago eta ez gutxiago". "Kontua da", ekiten dio orduan Alicek, "hitzei horrenbeste esanahi emateko ahalmenik baduzun". Eta Humpty Dumpty-k bekoki ilunez: "Kontua da nagusia nor den. Hori da dena". *The question is which is to be master*. Botereak duela azken hitza, alegia. Baita hiztegia ere.Z

Pertsonaia eroaren esana zehatza eta egia izango zen Lewis Carrollen XIXgarren mendera arte gertatutakoari zegokionez, eta horregatik hartuko zuen "garbitasun" hitzak, kasu, berez inola ere ez zuen zentzu morala; edo lortuko zuten "errege" edo "noble" delakoek, baita umeak gordinik jaten zituztenek ere, bere aparteko distira, *aura* delakoa; edo jasoko zuen "andreak", Evaren edo Pandoraren ipuinak tarteko, bere ospe gaiztoa. Kontua zen, lehengo garai haietan, Eliza zegoela, edo Gortea, edo Gizonezkoa. Beraiek zirela *master* upidagabeak.

BAINA, denbora aurrera, Humpty Dumpty -zilegi bekit irudi hau erabiltzea bere borobiltasunak arrautza ez ezik bonbilla gogorazten didalako- piztuz doa, gero eta argi gehiago ernetzen da bere gogoetatik. Gaur egun, bistan da, inoiz baino balio estrategiko handiagoa duen lurralde bihurtu da hiztegia, eta ezin da munduan inperiorik garatu, ez estaturik, ez talde armaturik, harako sarrerarik gabe. Turkia edota Arabia nahitaezkoak omen zaizkie Estatu Batuei Iraki eraso egiteko; zenbat gehiago, ordea, hiztegia besapean hartu eta, paperezko irla-txoetan, Heriotzaren garaipen berria dagoeneko edertzen ari direnak! Eta zein beharrezkoak zaizkion gu bizi garen estatu honi, estatu hau gidatzen dutenei, tortura aipatu eta "bi zaplaztekorekin ikaratzen diren mutil

koskorrak dira" azaltzen dutenak! Eta zein beharrezkoak, beste muturrean, bonba bat jartzera zihoan burkideak "haurrei zien maisun itzela" azpimarratzen dutenak!

Izan ere, ez du inork minik egiten -tabu hori ez da oraindik hautsi- Gaiztakeriaren izenean; aitzitik, Hoberena ibiltzen da ezpain artean, hitz politena, patetikoena, zentzuz beteena. God is love omen zeramaten idatzita Cromwellen kainoiek. Downey kaperauak, berriz -W.H. Audenen "A certain World" liburuan aurki daiteke aipua-honako hitz hauekin bukatu omen zuen "Jainko guztiahaldunari, Aita graziaz bete-ri" zuzendutako otoitza: "...emaizkiezu bere ahaleginei dagozkien sariak. Oroz gain, Aita gurea, ekar ezazu bakea Zure mundura.". Otoitza, ia ahaztu zitzaidan esatea, Nagasaki bonbardeatzera zihoazen pilotoen aurrean burutu omen zuen -errepikatua izan bedi bere izena!- Downey kaperau zintzoak.

EZ DITZALA inork bere beztidurak urratu. Eguneroko gertaerak dira aipatutako guztiak. Nonahi ari dira hitzak bere lan zikina egiten. Era erlijiosoan edo laikoan. Gerra handietan eta txikietan. Han eta hemen. Estatu Batuetan eta Euskal Herrian. Hitz politikak, dotoreak, solemneak. Eta gero heriotza. Eta "heriotza" diot ume batek "kaka" esan dezakeen bezala.

Nik udazkenaz hitz egin nahi nuen. Gurekin dela alegia. Eta ze eguzki goxoa, eta aldi berean gaiztoa, daukagun. Eta matxinsalto bat aurkitu dudala nire inprimagailuaren gainean, nik sekula ikusitako handiena, eta zer egiten ote zuen han, ihes ote zetorren norbaitek "zatoz, polit hori!" esanez jan nahi zuelako. Eta poema bat ere gogoratu nahi nuen: "nekazariak udazken beroan hartzen du atsegin...". Baina kontatuko diot, erreztatuko diot, nire burkoari ●

"Nonahi ari dira hitzak bere lan zikina egiten. Era erlijiosoan edo laikoan. Gerra handietan eta txikietan. Han eta hemen. Estatu Batuetan eta Euskal Herrian. Hitz politikak, dotoreak, solemneak. Eta gero heriotza. Eta 'heriotza' diot ume batek 'kaka' esan dezakeen bezala"

ARGIAren MAHAI JOLAS BERRIA

Zer egin lagunekin **dibertitzeko**? Badakit!

Zer egin mundua **deskubritzeko**? Badakit!

Zer egin etxekoei **ziria sartzeko**? Badakit!

Zer egin **ez aspertzeko**? Badakit!

Galdera guztien erantzuna... **Badakit!**

MAHAI badakit

JOLASA

1.800 galdera

2-36
jokalari

Adin guztietarako egokia
Bi zailtasun maila

SALMENTA PREZIOA

30€

Opari honekin asmatuko duzu
BADAKIT!

HARPIDEDUNentzat
eskaintza berezia:

2003ko egutegia

opari

ESKAERAK: 943 37 15 45 (Argia)
denda@argia.com
Ohiko salmenta lekuetan

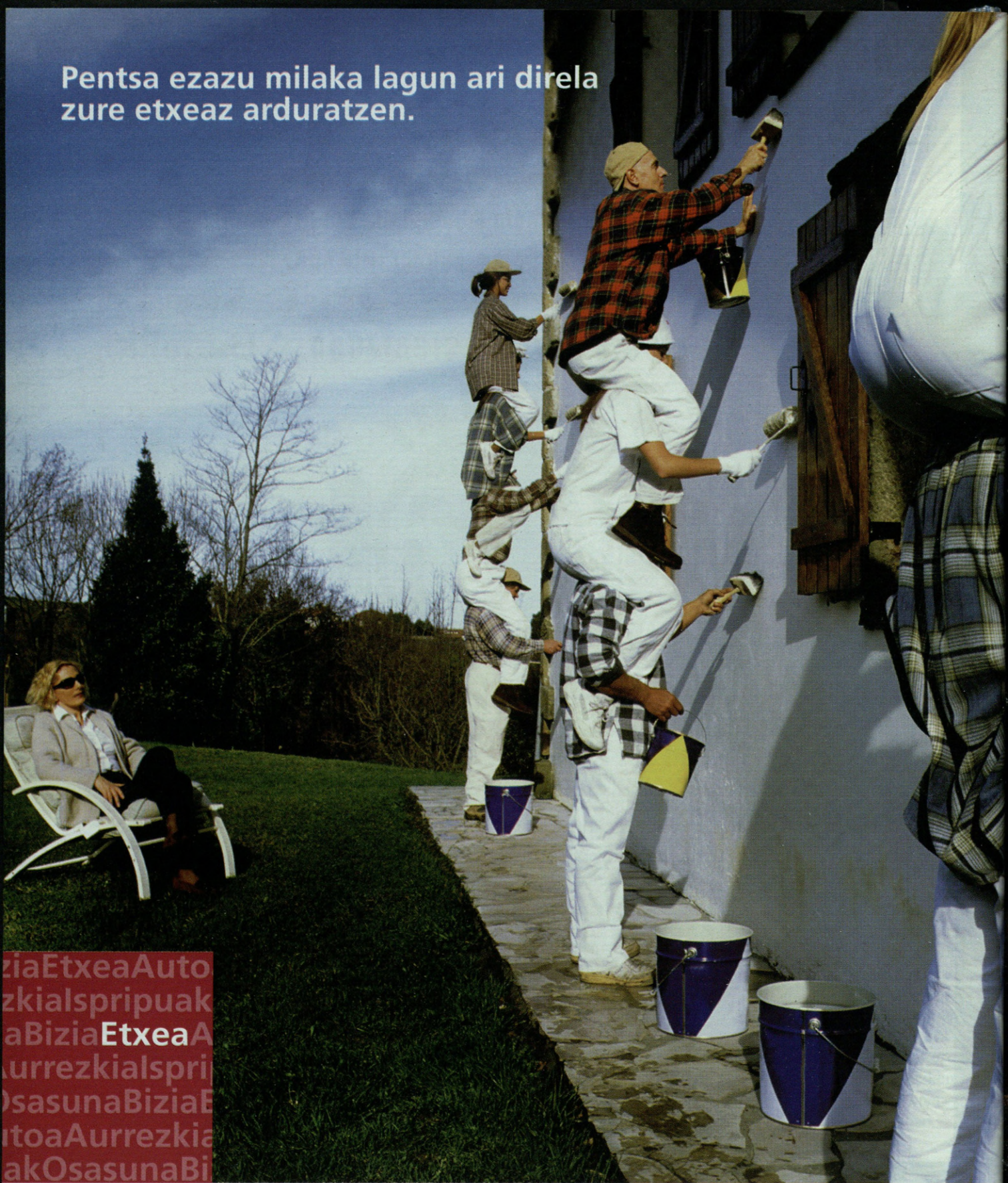

ARGIA

- NATURA ETA GEOGRAFIA
- TELEBISTA ETA IKUSKIZUNAK
- ARIKETAK
- KIROLA
- HIZKUNTZA ETA LITERATURA
- KULTURA

Pentsa ezazu milaka lagun ari direla
zure etxeaz arduratzen.

ziaEtxeaAuto
zkialspripuak
aBiziaEtxeaA
urrezkialspr
OsasunaBiziaE
rtoaAurrezkia
akOsasunaBi

 LAGUN ARO
SEGUROS - ASEGURUAK

Euskadiko Kutxa Taldekoa

Beti zugan pentsatzen